

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922. Första kammaren. Nr 22.

Lördagen den 1 april f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Akerman* avlämnade Kungl. Maj: ts propositioner:
nr 241, med förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag m. m.;

nr 242, med förslag till lag om ändrad lydelse av 23 § i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd; samt

nr 243, med förslag till ändrad lydelse av §§ 96, 97 och 98 regeringsformen samt § 68 riksdagsordningen.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare redaktör *Alex. Björkman* på grund av sjukdom (akut luftrörskatarr) är förhindrad deltaga i riksdagens arbeten tillsviðare, intygas

Stockholm den 31/3 1922.

R. Eidem,
Leg. läkare.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående anslag till bestridande av kostnader för officiellt deltagande från Sveriges sida i jubileumsutställningen i Rio de Janeiro år 1922 jämte en i ämnet väckt motion;

nr 28, angående anvisande av ytterligare medel för bekämpande av arbetslösheten; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående anslag till anordnande för kommunikationsverkens räkning av arbeten för bekämpande av arbetslösheten;

bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckta motioner i fråga om tullsatserna å vissa slag av spannmål, m. m. ;

första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion med förslag till lag om folkomröstning angående rusdrycksförbud; samt jordbruksutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner om efterskänkande av statens fordran av entreprenörerna för uppförande av jägmästarbostäder i Dorotea och Vilhelmina.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 26, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens för tiden 1 januari—30 juni 1923 samt tilläggsstatens för år 1922 femte huvudtitel, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 20—22, första lagutskottets utlåtande nr 10, andra lagutskottets utlåtande nr 10, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 11 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

Förslag till
sjömanslag
m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjömanslag m. m. dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 13 januari 1922 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 13, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet hållna protokoll föreslagit riksdagen att antaga framlagda förslag till sjömanslag och till lag om ändring i vissa delar av sjölagen.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 102 inom första kammaren av herr *Lindley* och nr 189 inom andra kammaren av herr *Lövgren* i Nyborg.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet avfattat sin hemställan i tre med A, B och C betecknade punkter, av vilka punkten A innehöll två lagförslag.

Beträffande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr *Hederstierna*: I avseende å föredragningen av första lagutskottets utlåtande nr 9 hemställes,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och de i punkten A behandlade lagförslagen föredragas vart och ett för sig, där så erfordras, paragrafvis, dock att 4 och 5 §§ i förslaget till sjömanslag företagas i ett sammanhang, med promulgationsstadganden, ingress och rubrik sist;

att sedan båda lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställden föredragas;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse något av lagförslagen kommer att i sin helhet eller i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föränledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet lämnas öppen rätt att i avseende å nummerbeteckning av kapitel, paragrafer och moment vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

I enlighet härmed föredrogs nu

Punkten A.

Utskottets förslag till sjömanslag.

1 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Det åligger redaren att sörja för att skriftligt avtal upprättas med befälhavaren om anställningsvillkoren.

Vid utlåtandet funnos fogade ett flertal reservationer. Vidkommande utskottets hemställen i dess helhet hade reservationer anmälts dels av herr *af Ekenstam*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke borde till någon riksdagens åtgärd föränleda, dels ock av herrar *Rogberg* och *Olsson* i Kalmar, vilka instämt i herr *af Ekenstams* hemställen.

I avseende å utskottets allmänna motivering hade reservation avgivits av herrar *Edw. Larson*, *K. G. Westman* och *Johansson* i Brånalt, som ansett, att utskottets yttrande över förslaget till sjömanslag (sid. 6) bort givas följande avfattning:

"Att gällande sjölag — — — — — ekonomiska ståndpunkt. Utskottet har icke kunnat undgå att finna dessa farhågor i viss mån befogade särskilt med hänsyn till de svåra ekonomiska förhållanden, under vilka rederinärningen för närvarande arbetar. I syfte att åtminstone delvis minska de ekonomiska bördor, förslaget ålägger rederinärningen, har utskottet ansett sig böra vidtaga vissa ändringar i detsamma. Utskottet har även ansett, att förslagets bestämmelser om de disciplinära förhållandena ombord borde underkastas jämkningar i vissa avseenden. Utskottet anser likväl, att de framlagda förslagen i sina huvuddrag äro ägnade att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Lika med lagrådet — — — — — revisionen av sjölagen."

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Övriga reservationer avsågo särskilda paragrafer, dock ej 1 § i förslaget till sjömanslag.

Herr Hederstierna: Redan titeln på det lagförslag, som föreligger till antagande av kammaren, anger ju, vad det handlar om. Det handlar om sjömännens förhållanden inom och utom fartyget.

Denna sjömanslag utgör en utbrytning av den nu gällande sjölagen. Hela fjärde kapitlet i sjölagen skall utgå och ersättas med denna sjömanslag. Det är med svidande hjärta en jurist är med om en sådan utbrytning från den gamla sjölagen, och det bör även väcka vissa smärtsamma minnen hos kammaren i dess helhet. Den nu gällande sjölagen är i stort sett ett verk av kammarens förre talman presidenten Ivar Afzelius, som i sina yngre dagar nedlade ett mycket betydelsefullt arbete på denna lag. Sjölagen har sedan långa tider tillbaka betraktats som ett synnerligen gott exempel på en modern lagstiftning.

Emellertid har man nu beslutat sig för en ändring av sjölagen i detta avseende, och det har naturligtvis föranletts av de förhållanden, som uppstått efter det den nu gällande sjölagen blev införd. Förhållandena ombord hava naturligtvis påverkats av den nya tiden, och jag tror, att alla äro överens om att de bestämmelser i den gällande sjölagen, som reglera de förhållanden, under vilka sjömännen leva, icke längre äro tidsenliga. Jag tror icke, att det egentligen finns någon som vill träda fram för att bestämt försvara de förhållanden, som nu råda, utan den tvist, vilken, såsom ju herrarna se, har förekommit i lagutskottet, har gällt, huruvida man gått för långt, när man har lättat på sjömännens förhållanden, huruvida man riskerat den ordning, som måste finnas ombord, och huruvida man i övrigt har utsatt rederinringen för större bördor än skäligt är.

Vad själva utbrytningen av sjömanslagen från sjölagen i dess helhet beträffar, så är den att beklaga, och den har beklagats av lagrådet i ganska bestämda ordalag samt även i någon mån av chefen för justitiedepartementet och slutligen av lagutskottet. Vi hava trott, att det skulle varit möjligt att införa de nya bestämmelserna i den gällande sjölagen och således allt fortfarande behålla en kodifikation av vad som gäller ute på sjön. Emellertid är det ju att märka, att även i Tyskland, där man har en modern sjölag, har man utbrutit motsvarande bestämmelse till en särskild lag, en Seemansordnung, som är fristående från den övriga sjölagstiftningen.

Vad som nu särskilt är att märka är att detta lagförslag är utarbetat av en icke bara skandinavisk, utan snarare nordisk kommitté. Det är olika kommittéer från de tre skandinaviska länderna och Finland, som hava sammanträtt och enats om dessa bestämmelser. Man kan säga, att förslaget i stort sett är lika i alla de fyra länderna. När nu särskilt från redarhäll i dessa dagar betänkligheter uttalas mot lagförslaget, är det att observera, att detsamma utgått från kommittéer med en synnerligen allsidig sammansättning från alla de nordiska länderna. Så hava vi här i Sverige haft i vår kommitté utom en skicklig jurist,

som varit ordförande, en dispachör, en redare, en fartygsbefälhavare, en övermaskinist och en representant för sjömännen i ombudsmannen för eldarunionen. Alla dessa hava, när de lagt fram det förslag, som här föreligger på kamrarnas bord, varit överens utom i ett avseende, där det föreligger en reservation från redarnas representant. Men just på den punkt, där han reserverat sig, har lagutskottet gått med på hans synpunkter. Det förefaller mig vara en styrka för detta lagförslag, att med det undantag jag nyss nämnde, i vilket avseende förslaget blivit i redarnas intresse ändrat, detsamma framlagts enhälligt av alla dessa från olika synpunkter intresserade och i denna fråga speciellt sakkunniga personer.

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Innan nu debatten ger sig in på de olika detaljerna i detta lagförslag, har jag trott, att det skulle vara av intresse för kammaren att få en kort redogörelse för de nyheter, som det innebär. Jag skulle då särskilt vilja mana kammaren eller de herrar, som nu vilja höra på mig, att när de lyssna till min redogörelse, se de ändringar, som gjorts, mot bakgrunden av den reservation från även förstakammarehåll, i vilken av hänsyn till rederinäringens intresse yrkats avslag på hela förslaget. Jag är den förste att erkänna, att här läggs nya bördor på redaren, men vad jag däremot bestämt vågar opponera mig emot är, att dessa bördor äro så tunga, att de böra föranleda oss att fälla förslaget. Jag är den förste att erkänna, att rederinäringen, som vi naturligtvis alla veta, för närvarande lider av den depression, som härskar överallt i världen och kanske är särskilt kännbar för rederinäringen. Men jag inlägger en bestämd gensaga mot den uppfattningen, att detta skulle bero på de förhållanden, som i här föreliggande lagförslag beröras, och de bestämmelser, som här skulle fastslås. Vad som tynger rederinäringen mest är 8-timmarsarbetsdagen och vidare den omständigheten, att lönerna ännu äro för höga för att rederierna skola kunna bära dem, men jag vågar bestämt påstå, att den icke i någon vidare mån kommer att tyngas av den lag, som här föreslås.

Om jag nu övergår till de olika detaljbestämmelserna — jag skall naturligtvis bara beröra de allra viktigaste — så har man först sökt något rubba på sjömannens bundenhet vid fartyget. För närvarande är sjömannen skyldig att kvarstanna i tjänsten, till dess fartyget ankommer till förhyrningsorten eller annan svensk hamn, där resan slutar. När det är fråga om ett tjänsteavtal, där någon särskild tid icke är utsatt, veta således redare och befälhavare, att denna besättning har man kvar, ända tills fartyget återvänder till den ort, där sjömannen tagit hyra, eller annan svensk hamn, där resan slutar. Nu innehåller förslaget, att om sjömannen är svensk och antagen här i riket, kan avtalet icke upphöra annat än i svensk lossnings- eller lastningshamn. Nu är det således icke längre endast i förhyrningsorten eller hamn, där resan slutar, som han kan lämna tjänsten, utan i vilken svensk lossnings- eller lastningshamn som helst, till vilken fartyget kommer. Är det däremot fråga om annan än svensk sjöman eller om svensk sjöman, som ej är antagen här i riket, får han gå i vilken lossnings- eller lastningshamn som helst.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Man har således gjort det mycket friare för den utländske sjömannen än för den svenske. Detta kan ju vara ägnat att väcka förvåning, men det lär bero därpå, att en utländsk sjöman är en så pass fly vara, att rederi och befälhavare icke alls äro generade av att han går i vilken lossnings- eller lastningshamn som helst. De kunna få en ny utländsk sjöman, när de behaga. Men stödet, ryggraden i besättningen på ett svenskt fartyg är de svenska sjömännen, och äro de antagna här i riket, få de icke gå, förrän de komma till svensk lossnings- eller lastningshamn. Detta hindrar naturligtvis icke, att man kan träffa avtal annorledes, och då gäller naturligtvis avtalet.

Hittills har det ju icke funnits någon anledning att stadga någon särskild uppsägningstid, ty man har ju alltid vetat, att sjömannen kvarstannar, till dess han kommer till förhyrningsorten eller den svenska hamn, där resan slutar. Nu däremot, då han får gå i vilken svensk lossnings- eller lastningshamn som helst som han kommer till, bör han naturligtvis yppa sådan avsikt i förväg, och på grund därav är en uppsägningstid av sju dagar införd. Han får icke gå förrän sju dagar efter det han uppsagt avtalet. Uppsägningen kommer naturligtvis att verkställas ute på sjön, men då vet åtminstone befälhavaren, när han anlöper ifrågavarande lossnings- eller lastningshamn, att han måste vara beredd att sätta en annan karl i stället för den som skall gå.

Vidare är det lättat på sjömannens bundenhet så till vida, att medan en sjöman nu är berättigad att bliva entledigad, huru avtalet än är träffat, om han efter sista påmönstringen varit i tjänst på fartyget i två år eller på resa bortom Kap Horn eller Goda Hoppsudden i tre år, så innehåller i stället förslaget, att denna tid nedsättes till ett år och i fråga om segelfartyg ett och ett halvt år från sista påmönstringdagen.

Emellertid går det ju icke för sig, att sjömännen springa från fartyget när som helst, när de komma in till hamnen, utan det är ju alltid arbete ombord, som måste förrättas, innan fartyget kan ligga lugnt i hamnen. Därför är det för närvarande stadgat att sjöman är skyldig att, om befälhavaren det äskar, lämna nödigt biträde till fartygets förtöjning, avriggning och uppläggning, dock icke mer än sju dagar efter fartygets ankomst. Denna tid är enligt förslaget förkortad, men sjömannen skulle dock vara skyldig att kvarstanna för att biträda med arbete, som nödvändigt måste utföras, under två dagar efter ankomstdagen. Denna bestämmelse i kommitténs förslag har vållat mycket bekymmer hos redarna för segelfartyg. De hava sagt, att dessa två dagar äro alldeles otillräckliga, för att man skall hinna med det arbete, som måste utföras med förtöjning, avriggning och uppläggning, och utskottet har tillmötesgått deras önskemål genom att utsträcka tiden för segelfartyg till fyra dagar.

I fråga om hyra stadgar förslaget, att sjömannen äger fordra, att viss del av hyran månatligen utbetalas till bestämd person här i riket eller för sjömannens räkning insättes i svensk bank. Det är således meningen, att sjöman, som har familj hemma, skall kunna sörja för

dess underhåll genom att överenskomma om att den person han utser och som i vanliga fall blir hustrun, genom dragsedel, som utfärdas, skall kunna lyfta en viss bestämd del av hyran antingen i bank eller på rederiet. Något sådant stadgande finnes icke i den nu gällande sjölagen.

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Hittills hava sjömännen varit underkastade ganska stränga bestämmelser i fråga om hyran, i det att det är stadgat, att befälhavare kan innehålla en tredjedel av deras hyra. Om det är lång hyrestid och hyran är hög, kan befälhavaren således hela tiden innehålla en tredjedel av hyran och behöver bara varje månad utbetala två tredjedelar. Detta är ju strängt emot en person, som fullgör sitt arbete, och man har därför i förslaget stadgat, att det innehållna beloppet under inga förhållanden får överstiga hyran för en halv månad.

I propositionen är vidare föreslaget, att om svensk sjöman varit i redarens tjänst under de sista sex månaderna före sin död, äga änka och minderåriga barn utfå en månads extra hyra. Det är just på den punkten, som redarnas representant reserverat sig. Han har påpekat, att detta är ett stadgande, som icke förekommer på något annat ställe i svensk lagstiftning, och han har därför ansett, att det inneburit en börda för rederiet, som icke borde komma i fråga. Utskottet har beaktat dessa synpunkter och strukit stadgandet.

I fråga om befälhavare eller sjöman, som är sjuk, gäller för närvarande, att de få fri sjukvård på redarens bekostnad under fyra veckor. I förslaget är denna tid utsträckt till sex veckor samt om den sjuke är svensk och vårdas utom riket till tolv veckor.

Det har vidare införts en inskränkning i rätten att avskeda sjömän. För närvarande är i sjölagen stadgat, att när force majeure, såsom krig eller andra oväntade förhållanden, inträffar, äger befälhavaren att häva avtalet. Detta är borttaget och återfinnes icke i det nu föreliggande förslaget. I lagrådet har påpekats, att det innebär en nyhet, att man tager bort detta. Motsvarande princip tillämpas i övrigt inom gällande lagtillämpning, och det är med modern rätt överensstämmande, att det finnes ett sådant stadgande. Detta har föranlett mig och några andra att reservera oss på ifrågavarande punkt, och jag skall sedermera återkomma därtill.

För närvarande kan sjöman vid längre tids sjukdom utan vidare avskedas. Enligt förslaget skall han få hyra för två månader, om han tillhör befälsgrad, och en månad, om han tillhör manskapsgrad.

Rätten för sjöman att erhålla entledigande har vidare utsträckts. Sådan rätt har han, då han erhållit befordran till styrman eller maskinist, vidare då det efter hans antagande inträffar omständigheter, som gör det till en välfärdsfråga för honom att bliva fri från tjänsten, samt slutligen då i den hamn, dit fartyg är bestämt, råder elakartad sjukdom, som nått större utbredning. Detta är ju förhållanden av den art, att det icke är mera än i sin ordning, att sjömannen kan vinna befrielse från att fullgöra avtalet, när något sådant inträffar.

Om tjänsteavtalet upphör på grund av fartygets förolyckande,

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

få befälhavare och sjömän nu fri hemresa av allmänna medel. Enligt förslaget skola de därjämte utfå hyra under hemresan ävensom ersättning för förlorade effekter. För närvarande åligger det sjöman att ersätta all skada och förlust, som uppkommer genom hans fel eller försummelse i tjänsten. Denna ersättningsskyldighet är i förslaget inskränkt så, att domstol äger att med hänsyn till felets eller försummelsens lindriga beskaffenhet, skadans storlek eller omständigheterna i övrigt nedsätta ersättningen efter ty skäligt prövas. Detta är en fullkomlig nyhet i svensk rätt, och däremot har stark opposition rests i lagrådet. Jag och några andra medlemmar av utskottet hava också opponerat oss mot förslagets bestämmelser i denna del. Jag skall återkomma därtill senare, när vi komma till denna paragraf.

Vidare hava uteslutits några bestämmelser i den nu gällande sjölagen, som äro tyngande för sjömännen. Så är upphävd bestämmelsen i gällande rätt om att rymd sjömans tillhörigheter och innestående hyra skola anses förbrukta till redaren. Vidare är utesluten bestämmelsen, att om man kan befara rymning, befälhavaren är berättigad att hålla besättningens tillhörigheter under särskilt förvar, liksom också slutligen bestämmelsen, att när sjöman beträdes med försök till rymning eller rymd sjöman gripes, befälhavaren äger hålla honom i fångligt förvar. Alla dessa stadganden överensstämma icke med vad man nu i allmänhet anser vara skäligt, och man har ansett, att man skulle kunna taga bort dem även i fråga om besättning å fartyg.

Den disciplinära bestraffningsrätten har betydligt inskränkts i det föreliggande förslaget till sjömanslag. För närvarande finnes sådan disciplinär bestraffningsrätt för befälhavaren eller den som är i hans ställe å alla fartyg. Enligt Kungl. Maj:ts förslag har den disciplinära bestraffningsrätten inskränkts till allenast fartyg i Nordsjö- och Oceanfart, men genom en kompromiss i lagutskottet har nu föreslagits, att denna disciplinära bestraffningsrätt skall få utövas å alla fartyg med undantag av dem, som nyttjas i inrikes fart eller fart i Öresund. Straffmaximum, som enligt gällande sjölag är hyra för en halv månad för manskapet och en månad för befäl samt vid iteration det dubbla, har i förslaget inskränkts till sju dagars hyra. Arreststraffet, som för närvarande får användas med högst 48 timmar varje gång, har i förslaget avskaffats som disciplinärt bestraffningsmedel.

I Kungl. Maj:ts förslag fanns infört ett helt kapitel om en s. k. besättningsbok. I besättningsboken skulle antecknas allting, som rörde varje enskild man av besättningen ombord på fartyget — alla bestraffningar, som tilldelats honom, och allt som i övrigt bestämdes om honom. Denna besättningsbok skulle vid resans slut insändas till kommerskollegium, och där skulle man då granska dessa besättningsböcker för att se, om befälhavaren tillämpat lagar och författningar riktigt. Detta ha vi inom lagutskottet blivit ense om att stryka. Anledningen därtill har till en början varit, att vi ha blivit en smula förskräckta över allt detta pappersskrivande, som ju införes litet varstans i vårt land och som nu skulle införas här, om befälhavaren skulle föra en särskild bok

över allting som angår besättningen. Men därjämte ha vi tänkt oss, att det blir förfärliga luntor, som på detta sätt skulle hanna i kommerskollegium. Säkerligen skulle under årens lopp källarvalven bli fyllda med dessa besättningsböcker, som väl på det hela taget, försåvitt man icke inrättade ett särskilt ämbetsverk för deras granskning, icke skulle bli mycket lästa. Det är ju dessutom så, att vad som verkligen händer ombord skall införas i skeppsdagboken. Denna skall visserligen icke sändas in till kommerskollegium, men skulle någon sjöman vara missnöjd med någon åtgärd rörande honom, kan han alltid åberopa skeppsdagboken och därur kan man hämta upplysningar om vad som hänt. Vi hava därför i lagutskottet enats om att stryka hela detta kapitel om besättningsbok.

Slutligen skall jag be att få omnämna även straffet för rymning. Straffet för rymning är för närvarande fängelse i högst tre månader; under särskilt försvarande omständigheter kan det bli fängelse i högst ett år eller straffarbete under lika lång tid. I förslaget äro dessa bestämmelser lindrade. För påmönstrad sjöman är straffet endast böter och för icke påmönstrad sjöman är rymning straffri, därest den icke sker under särskilt försvarande omständigheter, i vilket senare fall det kan bli fängelse i högst ett år eller böter även för icke påmönstrad sjöman.

Härmed har jag, som jag tror, genomgått de viktigaste bestämmelserna i förslaget. Den som i likhet med mig måste erkänna, att de nu rådande förhållandena enligt gällande sjölag icke äro tillfredsställande, att de icke motsvara vad vi i vår tid anse vara skäligt, utan att man genom dem har bundit sjömannen vida mer än som är billigt, måste med tillfredsställelse hälsa det förslag som här föreligger. Jag kan icke heller se — och jag hoppas att herrarna funnit detsamma, även om motsatsen snart kommer att här påstås — att de föreslagna nya bestämmelserna äro av den beskaffenhet, att rederierna med fog kunna påstå, att de bli oskäligt tyngande. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till 1 §.

Herr L a r s o n, E d w a r d: Herr greve och talman, mina herrar! Jag ber till en början att få säga, att jag varit ytterst tveksam, om det är lämpligt att antaga ett sådant lagförslag som det föreliggande. Det är uppgjort i uppgångstider, i tider, då rederinäringen arbetade under helt andra förhållanden än den nu gör. Nu har rederinäringen kommit i ett synnerligen betryckt läge, och man kan då fråga sig, om det är lämpligt att vidtaga åtgärder eller antaga lagförslag, som ännu mer försvagar konkurrenskraften. Jag har emellertid icke kunnat enas med dem, som ansett, att förslaget borde avslås, utan jag har röstat för en del modifikationer i förslaget, som också kommit till uttryck i de reservationer, vilka jag biträtt.

Världstonnaget är ju nu mycket större än det var före kriget, trots att världshandeln är raka motsatsen. Det är därför uppenbart, att det måste vara svåra tider för rederinäringen, och detta framgår

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

också därav, att Sveriges handelsflotta för närvarande till stor del ligger upplagd. Följden är att en stor del av våra präktiga svenska sjömän nu gå arbetslösa. Det är ju uppenbart, att skola vi kunna konkurrera med utlandet på detta område, måste rederinäringen arbeta under sådana förhållanden, att den verkligen kan konkurrera. Men hur skall det kunna vara möjligt, om vi tänka på till exempel den tyska sjöfarten som drar stor fördel av den låga valutan eller den amerikanska rederinäringen, som, om jag icke är felaktigt underrättad, fått ett understöd av den amerikanska regeringen på icke mindre än 32 miljoner dollars, d. v. s. mer än 120 miljoner kronor? Det måste vara synnerligen svårt för de svenska rederierna att konkurrera med sådana länders sjöfart. Vad vi egentligen böra göra för att hjälpa vår rederinäring är naturligtvis att stärka dess konkurrenskraft. Men denna stärka vi nog icke genom att antaga lagar, som visserligen i och för sig kunna synas icke innebära särskilt stora svårigheter eller utgifter, men som, om man lägger tillsammans det ena med det andra, i allt fall kunna få en betydande räckvidd. När man dessutom tager i betraktande det svåra läge, i vilket rederinäringen nu befinner sig, måste man säga sig, att den icke tål några sådana bördor. En alltför rigorös lagstiftning på detta område nu, kan därför bli till mera skada än nytta.

De bestämmelser i detta lagförslag, som särskilt komma att tynga rederinäringen, är disciplinens borteliminering, jämfört med de nuvarande förhållandena. Sjömansyrket är ju ett alldeles säreget yrke, där man arbetar under särskilda förhållanden. Man kan hjälpa den ene individen, men samtidigt kan denna hjälp innebära, att man riskerar hela besättningens liv och tillvaro, och det kan väl ändå icke vara meningen. En vårdslöshet från en sjöman kan innebära stora risker för hela besättningen. Det är därför uppenbart, att det inom detta yrke är synnerligen viktigt, att det finnes en stark disciplin, så att allting fungerar som det skall göra. Man behöver endast tänka sig, att en sjöman lämnar roddret för några ögonblick. En sådan handling kan ju i och för sig synas ganska oskyldig; en seglare t. ex. håller aldrig kurs, den kränger hit och dit, och några ögonblicks frånvaro från roddret kan måhända medföra, att hela fartyget kapsejsar. Nu mena de kommitterade, som i första hand skrivit detta lagförslag, att mindre förseelser inom viss sjöfart icke skulle kunna bestraffas av befälhavaren utan dragas inför domstol. Det är ju egentligen rena meningslösheten att draga sådana mindre förseelser inför domstol — småsaker i och för sig, om ingen skada sker men viktiga saker på så sätt, att de kunna innebära risker för hela besättningens tillvaro. Det finns ögonblick, då hela besättningens tillvaro står på spel och kan äventyras just genom en dylik vårdslöshet.

Det är bland annat också märkvärdigt, att man icke tagit hänsyn till force majeure, krig, eller dylikt. Om vi tänka på ett mindre segelfartyg, med besättning som hyrts för resan, som gör en resa på Norrland och där fryser inne — nog är det väl ganska hårt, att redaren då skall behöva betala besättningen hyra hela vintern, till dess fartyget

kommer tillbaka till utgångspunkten. Det kan väl icke vara rimligt att skriva sådana lagar. Många av dessa små segelfartygsägare, skulle säkerligen bli ruinerade genom en sådan händelse, och det kan väl icke vara lagstiftarens mening att skapa sådana lagar, att människor, som arbeta för sin tillvaro, skola bli ruinerade genom lagstiftningen.

Den föregående talaren har ju gått ganska långt in i detaljerna, och jag skall icke längre upptaga tiden. Jag ber att få yrka bifall till punkt 1 och skall senare tillåta mig att yrka bifall till den reservation, jag m. fl. avgivit.

Herr E n h ö r n i n g: Herr talman! För blott några få dagar sedan hade den under internationella arbetsbyrån i Genève arbetande "Joint maritime commission" sammanträde i Paris för att behandla vissa förslag till en internationell sjömanslag, en lag således av just det slag som den, vilken nu för slutligt avgörande ligger på kammarens bord, och endast så till vida av annan karaktär, att den skulle gälla alla sjöfarande länder, medan den lag, varom beslut nu skall fattas, avser endast de skandinaviska länderna. På grund av det internationella arbetet på en ny sjömanslag är det knappast troligt, att det nuvarande förslaget skall antagas i Norge och Danmark. Varför skola vi då gå i täten? Det kommer ju att lända oss till skada, om vi i vår sjömanslag komma med strängare bestämmelser än de andra skandinaviska länderna och även övriga sjöfarande länder.

Nämnda kommissions arbete är mycket brett anlagt, och så vitt jag kan förstå, lämnas ej något av de förhållanden, som förslaget till skandinavisk sjömanslag avser att reglera, utanför förslaget till en blivande internationell sjömanslag. Just nu är man sysselsatt med att utarbeta ett förslag rörande hyresavtalet, och efter hand upptagas andra frågor, såsom exempelvis disciplinfrågan m. fl. Konferensen i Genua år 1920, vid vilken flera svenska parter, representerande redare och sjöfolk av olika kategorier, voro närvarande och som bildar utgångspunkten för detta internationella lagstiftningsarbete, uttalade i en resolution såsom gagneligt för alla intresserade parter, att man finge likartade bestämmelser till stånd, och så vitt veterligt har den svenska regeringen givit tillkänna sin anslutning till denna princip, låt vara med förbehåll i avseende å detaljerna.

Vid sådant förhållande är det ägnat att väcka förvåning, att regeringen nu framlagt det föreliggande förslaget. Det finns för oss ingen anledning att gå händelserna i förväg, helst som det icke är uteslutet, att vi genom för stor brådska riskera att bli ställda i en ogynnsam position i förhållande till de stora sjöfartsidkande länderna, vilkas övermakt i andra avseenden redan är rätt så kännbar för oss.

Här kan det också vara på sin plats att nämna, att en av de skandinaviska representanterna i "Joint maritime commission", direktör T. Salvesen i Kristiania, ansåg sig på grund av det intryck han erhållit på Parismötet i år böra tillråda att avvakta det internationella lagförslaget, innan man här i Skandinavien skrede till beslut. Enligt mitt förmenande

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

hade det också varit lyckligt, om man nu sett tiden an. Ännu ett eller annat år skulle vi väl kunnat reda oss med den nuvarande lagen sådan den är.

När utskottet uttalar som sin tro, att den förbättring av sjömannens ställning, som förslaget i olika avseenden genomför, i sina verkningar torde bli till fromma för sjöfartsnäringen i dess helhet, är utskottet enligt mitt förmenande på villovägar. Det är obestriddligt, att sjöfartsnäringen genom lagen pålägges avsevärda ekonomiska bördor, förpliktelser för övrigt som tidigare delvis påvilat staten. Den förste ärade talaren, herr Hederstierna, medgav också detta. Han sade, att det lägges nya bördor på rederinäringen och jag frågar, kan detta vara riktigt, under en tid då denna näring lider av depression, höga hyror m. m. Än en gång må jag fråga: är det lämpligt att i en sådan depressionstid särskilt för sjöfartsnäringen, som under fjolåret arbetade med kolossala förluster, genomföra en ny lag, som pålägger näringen nya bördor, delvis sådana, som staten förut burit? Det är likaledes obestriddligt, att disciplinbestämmelserna undergått en betänklig försämring, och det torde slutligen icke heller kunna bestridas, att vissa av de föreslagna stadgandena äro av den art, att de äro till nackdel för sjömännen själva. Att under sådana förhållanden söka göra gällande, att lagens verkningar skulle bli till fromma för sjöfartsnäringen, torde icke vara riktigt.

De ekonomiska konsekvenserna av den föreslagna lagen avfärdar utskottet utan minsta hänsynstagande. Det må tillåtas mig att ställa den frågan till dem det vederbör, vad slags sakkunskap det är, som anlåtats vid bedömandet av de ökade ekonomiska förpliktelsernas inflytande på driftsresultatet. Förslaget har runnit upp under en högkonjunktur och de ekonomiska förpliktelserna hava anpassats med hänsynstagande till tillfälliga, skenbart stora vinster. Denna tid tillhör emellertid det förlutna. Och medan landets sjöfart bokstavligen ligger och kippar efter andan, anser Kungl. Maj:t och första lagutskottet det överensstämmande med god ekonomi att resa detta dyrbara kristidsmonument, som skall bära det vackra namnet "sjömanslagen". Som kristidslag är den väl sent påtänkt, och är den avsedd för normala förhållanden, bör den anstå, till dess sådana inträda, när det nu kan ske. För nuvarande förhållanden passar den icke. Allt detta i största korthet sagt om lagförslaget.

Huvudintresset i de båda med anledning av Kungl. Maj:ts proposition väckta motionerna samlar sig kring förslaget om slopandet av 52 § i förslaget. Det gäller här befälhavarens rätt att anlita polismyndighet för återinställande i tjänsten av sjömän som rymt. Herr Lindley betecknar stadgandet som en för länge sedan föräldrad kvarleva från gångna tider, vilken utan större olägenhet kan undvaras, och anser, att syftet med detsamma kan i viss mån vinnas med tillämpning av bestämmelserna i 33 och 62 §§. Och herr Lövgren finner, att bestämmelsen icke står i överensstämmelse med vår tids uppfattning av den personliga friheten. Utskottet är verkligen inne på rätt bog, när det gendriver de ärade motionärerna, fastän jag icke kan gå med på utskottets in-

skränkande tillägg till Kungl. Maj:ts förslag om hämningsrättens tillämpning endast beträffande sjöman som påmönstrat. Även i Kungl. Maj:ts formulering är denna 52 § en alltför klen ersättning för 75 och 107 §§ av sjölagen och i likhet med redareföreningen anser jag mig tvingad påyrka, att alla de rättsmedel befälhavaren enligt nämnda sjölags paragrafer äger till förrymd sjömans återhämtande och till förhindrande av rymning allt framgent må stå honom till buds.

Det talas så vackert om "sjömannens lika berättigande uti socialt hänseende med andra medborgargrupper", men man förbiser därvid det eljest allmänt erkända faktum, att sjötjänsten till sin inre natur alltid har varit och alltid måste vara väsentligt skild från arbetsanställning i land. Icke blott redarens och lastägarens intressen, utan även de ombord anställas välfärd är på helt annat sätt beroende av varje enskild man ombord än arbetsgivarens och arbetarens i land intressen äro av den enskilde arbetstagaren avhängiga. Fartyget är ett litet samhälle för sig, för vilket det ofta är ett livsvillkor, att dess medlemmar äro fullt lojala. Djupare sett ligger det onekligen lika mycket i de ombord anställas som i redarens och befälhavarens intresse, att rymningar i möjligaste mån förhindras.

Man behöver ju endast peka på, att en stor mängd svenska sjömän i trots av nu gällande lagbestämmelser och på grund av en alltför stor efterlåtenhet å ena sidan samt bristande rättskänsla å den andra, under senaste åren rymt, i all synnerhet i amerikanska hamnar. Det har till och med gått så långt, att, efter vad jag finner i en facktidning, kommerskollegium sett sig nödsakad att till redare och fartygsbefälhavare rikta en maning att allvarligen varna sjöfolket från att rymma. Oftast råka dessa rymmare i olyckor, nöd och obeskrivligt elände. Det är därför ytterst betänkligt, att man inskränker befälhavarens möjligheter att förhindra rymning och återhämtning av rymmare, helst som det är föga antagligt, att sjömännen verkligen låta sig varna. Sjömännen påverkas att rymma av folk, som leva på deras bekostnad, så länge pengarna räcka eller tills de lurat till sig dessa, för att sedan obarmhärtigt lämna dem åt ett hårt öde. Sedan är det konsulerna, där sådana finnas, som skola taga nödortfigt hand om dem och sända dem hem. Den kvarleva från gångna tider, som herr Lindley föraktfullt betecknar som föråldrad, har oftast varit till gagn för sjömännen själva och skulle, om den bibehölles, alljämt vara det. Huru många sjömän ha ej räddats undan undergång ur dessa parias klor genom ett kraftigt uppträdande av kaptenen med eller utan hjälp av polis.

Herr Lindley prisar Amerikas Seamen's Act, och utskottet erinrar, att Förenta staterna är den enda stat, som avskaffat hämningsrätten. I stället gäller där, i motsats till vad förslaget innebär, att avvikens sjömans inestående hyra och tillhörigheter skola anses förbrutna till redaren och, vad mera är, att redaren må innehålla intill hälften av den sammanlagda hyran för hela resan. Jag har ju haft rätt mycket med sjöfart att göra redan från unga år — jag har ju genomgått alla grader vid ett skeppningskontor och således haft direkt att göra med

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

olika länders styrmän och kaptener. Särskilt förvånades jag då över att engelska sjömän voro så hyggliga, jämförda med våra egna. De iaktog ett särdeles städat och nyktert uppförande. Jag kunde icke underlåta att framhålla detta för engelska kaptener, och mången kapten gav mig förklaringen, som bestod däruti, att enligt en då gällande förordning engelska sjömän ej fingo ut pengar i främmande hamnar mer än de behövde för sina oundgängliga utgifter och "petty expenses", såsom till tobak och dylikt — 5 à 10 kronor i svensk hamn. Detta på grund av att engelska staten hade insett faran för landet av att sjömännen förbrukade sina förtjänster i främmande länder. På grund härav har jag, sedan jag själv blev redare, framhållit detta för mina kaptener och anmodat dem handla på samma sätt, men ofta nog fått till svar, att det vågade de ej, emedan de då snart skulle bli "blacklistade" och få svårt att erhålla folk. Huru gott vore det väl ej för vårt sjöfolk, om en dylik bestämmelse kunde ingå i lagen!

Säkert är även, att kaptenens auktoritet bör ej kringskäras, utan i stället utvidgas. Det skulle sjöfolket ha gott av, och därigenom komme arbetslösheten att i största möjliga grad upphöra. Det vill se ut, som om detta strävande icke ingår uti de svenska förtroendemännens för sjöfolket strävanden. Med en liten ändring av vad herr Lindley sagt skulle jag vilja säga, att det vore en skam för ett så gammalt kulturland som vårt att lämna alla möjligheter öppna för rymning, som sedan urgammal tid med rätta betecknats som ett mycket allvarligt brott, men som på senare tid, så vitt man kan döma, anses som något slags förtjänst hos sjömannen. 53 § premierar till och med rymning, i det sjömannen, sedan han givit sig i väg, kan gå upp på redarens kontor och lyfta vad som återstår av hyran, sedan redarens ersättningsanspråk blivit täckta.

Såväl propositionen som utskottets förslag äro i det stora hela synnerligen otillfredsställande. Jag har förut berört de paragrafer, vilka särskilt berörts av motionärerna, d. v. s. vad som väsentligen gäller rymmare. Vad jag därvid sagt gäller i lika hög grad lagförslaget sådant det nu föreligger. Jag vill emellertid här endast uttryckligen betona, att den sänkning, som vidtagits beträffande straff, som rymning kan medföra, är alldeles för kraftig. Detta icke blott med hänsyn till den skada till liv och gods, som ett olovligt lämnande av fartyget kan medföra, utan även med hänsyn till sjömännen själva. Jag är av den åsikten, att lagen bör vara så avfattad i detta avseende, att den verkligen kommer att verka avskräckande för rymning. Likaså har den för disciplinens och ordningens upprätthållande ombord befälhavaren tillkommande bestraffningsrätten väsentligen inskränkts. Det är beklagligt, att så skett, ty erfarenheterna från de senare åren ha visat, att det kan möta svårigheter att upprätthålla god ordning och disciplin i kraft av nu gällande bestämmelser.

I fråga om 62 § har utskottet emellertid gjort en ändring i Kungl. Maj: ts förslag, som är väl motiverad, nämligen i det inledande första stycket, men därjämte gjort ett tillägg, som leder till de egendomligaste konsekvenser. Utskottet föreslår sålunda, att bestraffning av den art

paragrafen talar om icke må läggas å fartyg, som nyttjas i inrikes fart eller i Öresund. Således, bestraffningsrätt tillkommer ej befälhavaren på resa mellan Sundsvall och Malmö, men däremot om resan gäller Sundsvall—Köpenhamn.

Därjämte ser jag mig nödsakad påtala det oriktiga i att straffen för befälhavare, som missbrukar sin bestraffningsrätt, ådömas så stränga utan att det ens visats, att missbruk uppenbarligen ägt rum, medan straffen för rymning etc. sänkts så betydligt. Allt talar för, att vi genom den föreslagna lagen kommit i någon mån på avvägar, och att vi ha alla skäl att dröja med det slutliga avgörandet.

På grund av vad jag sålunda här anfört tillåter jag mig instämma i herr af Ekenstams yrkande, att propositionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Jag har så mycket större anledning till detta yrkande, som den förste ärade talaren ansåg den nuvarande lagen ännu vara fullt tillfredsställande. För den händelse detta icke kan bifallas, bör lagens ikraftträdande uppskjutas, tills man erhållit kunskap om vad den under utarbetning varande internationella sjömanslagen innebär. Vi böra sannerligen icke skynda oss för att komma före Norge och Danmark, utan som en mindre sjöfartsidkande nation i stället komma efter, ty utan tvivel få vi därav mycket att lära.

Jag yrkar alltså, herr talman, avslag å såväl 1 § som hela utskottets lagförslag.

Herr statsrådet Å k e r m a n: Herr vice talman, mina herrar och damer! Först ber jag att få framföra ett tack för den väkvilliga behandling förslaget fått röna inom utskottet, och även i debatten har ju utskottets ärade vice ordförande uttalat sin förståelse och sin sympati för de flesta av de ifrågasatta förbättringarna i sjölagen. Även herr Edward Larson, ehuru han uttalade många betänkligheter, sade sig dock icke vilja yrka avslag å detta förslag. En fullständig enighet om ett så omfattande förslag kan man ju inte vänta, så att det var ingen överraskning, att det skulle åtföljas av en del reservationer. Jag skall nu be att inledningsvis få nämna några ord om det rena avslagsyrkande, som framkommit.

Spörsmålet om revision av de skandinaviska sjölagarna har länge stått på dagordningen, och icke minst från sjöfolkets egna led ha röster höjts för en fullständig omarbetning av de delar av sjölagen, som beröra dem. Redan på 1897 års nordiska sjöfartsmöte gjordes från besättningshåll gällande, att en mängd bestämmelser i sjölagen voro föråldrade, och på ett senare (1908 års) sjöfartsmöte framhölls, jämväl från *redarehåll*, att vid en blivande revision av sjölagen hänsyn måtte tagas till de sociala krav, som inom sjöfartslagstiftningens ram måste tillfredsställas. Även inom den svenska riksdagen ha gång efter annan (1908, 1909, 1910 och 1914) motionsvis framförts krav på förbättrad lagstiftning för sjöfolket. I anledning av en i sådant hänseende år 1908 väckt motion yttrade en framstående svensk redare i andra kammaren bland annat följande: "Att missförhållanden existera

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

på svenska fartyg, vill jag visst icke förneka, och jag ställer mig för min del mycket sympatisk till varje reformkrav, som avser att förbättra förhållandena ombord å våra fartyg... Vad den svenska lagens bestämmelser angående de disciplinära förhållandena ombord på fartygen beträffar, måste man *naturligtvis* ge motionären rätt däruti, att de i vissa fall te sig ganska *drakoniska*... Vad sedermera vidkommer, att ansvarsbestämmelserna i sjölagen för befälhavare icke äro tillräckligt skarpa, vill jag gärna medgiva jämväl det." Så yttrade sig en redare redan år 1908 om detta.

Sedan dess har den ekonomiska och sociala utvecklingen på skilda områden gått ytterligare framåt utan att dock den nyare tidens sociala lagstiftning nått sjöfolket i den utsträckning önskvärt varit. Fortfarande gälla för besättningen i allt väsentligt bestämmelserna i 1891 års sjölag, sådan som den då antogs. Visserligen ha ur säkerhetssynpunkt vidtagits åtskilliga viktiga åtgärder av social innebörd, men i det stora hela ha de rent sociala synpunkterna, om jag frånser arbetstidslagen, skjutits åt sidan vid det hittillsvarande lagstiftningsarbetet. Av kommerskollegium och socialstyrelsen verkställda undersökningar ha också givit vid handen, att sjöfolkets arbets- och levnadsförhållanden i ett flertal hänseenden måste anses vara i synnerligt behov av förändrad lagstiftning.

Det föreliggande lagförslaget, som utgör frukten av ett skandinaviskt samarbete, har i allt väsentligt på ett lyckligt sätt kunnat tillfredsställa sjöfolkets krav utan att därvid på något sätt torde äventyras eller hämmas sjöfartens utveckling. Som en röd tråd löper genom förslaget strävan att i ekonomiskt och socialt hänseende jämställa sjöfolket med den i land anställda arbetaren. Endast på ett par punkter, där de särregna förhållandena inom sjöfarten påkallat en avvikelse från vad i allmänhet gäller, har sådan skett. Men å andra sidan har man vid genomförandet av dessa förbättringar i sjömannens rättsställning städse haft för ögonen, att det är en nödvändighet för sjöfarten, att befälhavaren alltjämt äger den högsta myndigheten ombord, och att han till sitt förfogande äger sådana rättsmedel, att han kan upprätthålla ordning och disciplin ombord.

Också har förslaget — bortsett från en mindre detalj — vunnit enhällig tillslutning från kommitténs ledamöter, och förslaget är således biträtt av såväl redarerepresentanter som sjöfolkets representanter inom kommittén.

Nu ha inom utskottet reservanter såsom skäl för sitt avslagsyrkande i främsta rummet åberopat de ändrade förhållanden inom sjöfarten, som inträtt efter det att förevarande lagstiftningsarbete från kommitténs sida avslutats. Härtill vill jag först och främst erinra om, att sedan ett förberedande utkast under senare delen av år 1920 varit föremål för yttrande från myndigheters och olika sammanslutningars sida och åtskilliga ändringar i anledning därav vidtagits, slutligt förslag i ämnet avgavs först i början av föregående år, då förhållandena inom sjöfartsnärigen i stort sett voro ungefär enahanda som nu. Men

vidare är jag ingalunda övertygad om att den svenska rederinäringens svårigheter avhjälpas eller underlättas genom att söka, i strid mot nutidens åskådningssätt, upprätthålla onödigt stränga lagar om sjöfolkets arbetsförhållanden.

Reservanterna säga vidare, att sjömännens krav hänföra sig till den för några år sedan gällande högkonjunkturen. Att detta påstående icke är riktigt, framgår av vad jag redan anfört. Dessa krav ha framkommit för mer än ett 20-tal år tillbaka och befogenheten av desamma torde numera icke kunna jävas, vare sig en hög- eller lågkonjunktur råder.

Väl är det riktigt, att förslaget i någon mån ökar de ekonomiska bördorna för redarna. Bortsett från förslagets bestämmelse i 24 § om skyldigheten att i vissa fall utge en månads tilläggshyra till avliden sjömans efterlevande, vilken bestämmelse utskottet föreslår skola utgå, gäller detta i huvudsak 28, 32, 34 och 41 §§, varjämte sjölagens bestämmelse om rätt att avskeda besättningen vid force majeure utslutits. Icke kan väl någon med fog påstå, att dessa ökade utgifter, som i huvudsak hänföra sig till extraordinära tillfällen, skulle komma att märkbart inverka på rederinäringen.

Vad särskilt angår de något ökade sjukvårdsutgifterna enligt 28 § torde märkas, att sjömans rätt till fri sjukvård är hållen inom så måttliga gränser, som över huvud taget kunna anses försvarliga med hänsyn till sjömannens farofyllda yrke. Till jämförelse vill jag endast nämna, att den tyska sjömanslagen av år 1902 — alltså för mer än 20 år sedan — sträcker redarens vårdnadsplikt betydligt längre än föreliggande förslag, i det att vårdnadsplikten enligt nämnda lag i regel omfattar 26 veckor. Slutligen vill jag erinra därom, att till följd av den sedan sjölagens tillkomst genomförda olycksfallsförsäkringen följderna av olycksfall i ej ringa utsträckning bäras av försäkring.

Vad därefter angår de extraordinära tillfällen, då tjänsten avbrytes på grund av fartygets förlisning, haveri, krig, blockad o. s. v., kan det icke förnekas, att gällande sjölag ställer sjömannen i en mycket ogynnsam ställning. Risker för sjömännen att helt plötsligt vara utan arbete står icke i rimligt förhållande till det ekonomiska utbyte de ha av sjöfarten. Att den förlust de lida under sådana omständigheter i någon grad bör bäras av redaren synes både rimligt och rättvist. Därtill kommer, att redarna helt visst kunna täcka utgifterna genom försäkring och på så sätt fördela dem så, att de bli föga kännbara för näringen.

Herr Edward Larson har på tal om denna sak anfört, att redare av fartyg, som kunde komma att frysa inne, exempelvis i Norrland, skulle vara skyldiga att betala hyra under hela vintern, men detta måste bero på en missuppfattning av den ärade talaren. Sjömännen äro ju sällan antagna för hela resan utan i regel på en kort tids uppsägning, och befälhavaren kan naturligtvis säga upp dem och ge dem hyra för den vecka eller så som hindret kan räcka. Och vad beträffar ishinder har ju inte ens lagrådet velat ifrågasätta en ändring i förslaget.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Efter min syn på nu omhandlade och andra bestämmelser i förslaget av ekonomisk räckvidd måste jag taga bestämt avstånd ifrån reservanternas uppfattning, att dessa bestämmelser äro att uppfatta som ett utslag av högkonjunkturen. Tvärtom. De ålägga icke redaren större bördor än att de böra och jämväl kunna bäras av honom även i dåliga tider.

Jag skall också säga ett par ord om en punkt i herr Enhörnings anförande. Han talade om, att det skulle vara obetänksamt av oss med hänsyn till den blivande internationella lagstiftningen att nu antaga detta förslag. Ja, den synpunkten har naturligtvis kommittén ingalunda förbisett, utan den har enligt vad jag vet många gånger varit behandlad i kommittén. Men det kunna vi väl alla vara överens om att även en ringa erfarenhet från internationell lagstiftning ger vid handen, att det tar många, många år, innan en sådan lagstiftning kan komma till stånd. Och om detta gäller i allmänhet, huru mycket mer skall det inte då gälla på ett område som detta, där just de nationella särmärkena framträda med stor styrka! Men även om man kan ha förhoppningar, att i en långt avlägsen framtid en sådan internationell överenskommelse verkligen skall komma till stånd, så är det min innerliga förhoppning, att just detta efter gemensamt arbete i Skandinavien och Finland uppgjorda lagförslag då skall framstå som mönster för den blivande internationella lagstiftningen. Jag tycker fördenskull, att vi ha alls intet skäl att vänta på en sådan.

Ja, mina herrar, sjöfolket har länge stått utanför den moderna sociala lagstiftningen. Deras utan tvivel i mycket berättigade krav på förbättring i sin rättsliga ställning ha i allmänhet avvisats under hänvisning till svårigheten att vidtaga partiella reformer på hithörande område och utan samarbete med de andra nordiska länderna. Nu föreligger en fullständig revision av de delar av sjölagen, som röra besättningen, en revision, som är företagen gemensamt med danska, finska och norska kommitterade. Proposition i ämnet är förelagd norska stortinget och jämväl i Danmark och Finland väntas förslag bli framlagda under innevarande år. Under sådana förhållanden är det min innerliga förhoppning, att riksdagen icke undanskjuter en lagstiftning, som är en livsfråga för hela vår sjömanskår.

Vidkommande de av utskottet föreslagna ändringarna, särskilt vid 16 och 24 §§, får jag tillfälle att under den fortsatta debatten återkomma därtill.

Herr R o g b e r g: Herr talman! Den tendens som genomgår detta lagförslag, har ju blivit för kammaren framställd dels av utskottets vice ordförande och dels av herr statsrådet. Mot denna tendens torde i stort sett inte finnas skäl till någon anmärkning. Men vilka skulle verkningarna av detta lagförslag, om det nu antages, bli? Har utskottet genomtänkt samma verkningar? Både den förste talaren och herr statsrådet tro, att verkningarna skola bli övervägande gynnsamma. En

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

ärad talare på Skaraborgsbänken har dock framställt verkningarna i en mörk dager. Med full säkerhet veta vi intet. Från rederinäringens synpunkt hava vi närmast att fästa oss vid den uppfattningen, åt vilken Sveriges redareförening givit uttryck. Redareföreningen har sagt, att de särskilda nya förslagen var för sig icke äro maktpåliggande, men att de tillsammans verka ganska betungande. Den förste talaren har uppmanat kammaren att icke lägga för stor vikt vid detta uttalande. Jag vill visst inte uppmana kammaren att överskatta betydelsen av detta yttrande, men kammaren bör icke heller underskatta detsamma.

Redareföreningens yttrande bör sättas i samband med frågan om vilken behandling de utarbetade likartade lagförslagen komma att få i våra grannländer, av vilka ju särskilt Norge och Danmark äro sjöfartsidkande nationer och på sjöfartens ståndpunkt oss överlägsna. Hur ställa sig närmast dessa våra grannländer till förslaget? Skola de sätta sig i efterhand? Det är åtminstone mycket möjligt. Herr statsrådet har inte givit oss någon närmare upplysning, hur frågorna ligga till i våra grannländer, följaktligen kan jag därutinnan icke omtala mer än som blev upplyst inom utskottet. I utskottet har det nämnts, att i Norge en kungl. proposition i ämnet föreligger. Mot denna proposition har det norska redareförbundet inlagt en kraftig gensaga, medan vederbörande departementschef skall ha förklarad, att redarnas farhågor äro överdrivna. I Danmark föreligger inte ens proposition. Om man i Norge med begagnande av den utväg, som den norska författningen erbjuder att uppskjuta ett lagförslag från en riksdagssession till en annan, nu undanskjuter lagförslaget och om man samtidigt i Danmark underlåter att framlägga proposition, medan vi antaga lagen, kan jag för min del inte förstå annat, än att trots det att de ökade bördor lagen pålägger var för sig äro små, vi dock så småningom i konkurrens med våra grannar skola sacka efter i en näring, vilken tillför svenska nationen avsevärda inkomster. Vår statistik angående sjöfarten, som går upp till 1919, uppger såsom intjänta bruttofrakter för 1915 240 miljoner, för 1916 412 miljoner, för 1917 285 miljoner, för 1918 453 miljoner samt för 1919 474 miljoner kronor, således ganska avsevärda belopp. Samtidigt veta vi, att ställningen för sjöfarten vid slutet av föregående år var sådan, att 30 procent av vårt utrikestonnage låg upplagt, och att kommerskollegium i dagarna fått ingå till Kungl. Maj:t med ansökan om nedsättning av räntan på rederilånen.

Ja, då kanske någon säger, att då lagförslaget är utarbetat av en interskandinavisk och finsk kommitté och de svenska statsmakterna antagit detsamma, torde det icke töva, innan jämväl de övriga nordiska staterna antaga detsamma. Men därpå bör man icke lita alltför mycket. I ett fall som det förevarande föreställer jag mig, att våra grannländer skola finna det ganska lämpligt att se på saken med betänksamma ögon och låta den lagstiftning, som borde följa hos dem, dröja; därav vi kunna skadas.

Slutligen vill jag erinra om segelfartygens intressen. Dessa ha blivit väl mycket eftersatta i den kungl. propositionen, och den hjälp, som ut-

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

skottet givit segelfartygsrörelsen i ett enda avseende, är icke tillräcklig. Men samtidigt är det ju känt, att segelfartygen behövas på de inrikes hamnarna för konkurrens med ångfartygen, och att en sådan konkurrens länder allmänheten till godo. Vidare behöver ju segelfartygsnäringen uppehållas med hänsyn till utbildningen av sjöfolk.

Vi leva veterligen i en tid, då den svenska allmänheten klagat över, att lagstiftningsmaskineriet alltför kraftigt anlitas. Här kunna vi spara oss och det är otvivelaktigt, att ingen skada skulle ske, om kammaren betänkte sig på förevarande förslag. Alltså, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr af Ekenstam.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Jag tillhör ingalunda den sortens personer, som när de icke få alla sina önskningar uppfyllda, genast äro beredda att stjälpa det hela. Det föreliggande förslaget innehåller förvisso en hel del beaktansvärda förbättringar av förut gällande lagbestämmelser och fastställda rättsregler samt dessutom nya uppdragna rättsregler för saker, som förut icke varit reglerade. Det är emellertid ett bedröfligt faktum att nödgas konstatera, att då man här vidtagit en allmän revision av sjölagen, man läst sig fast vid det mycket medeltida betraktelsesättet, att sjömännen fortfarande skola vara fartygets egendom, d. v. s. så länge mönstringskontraktet gäller. Förlorar man någon del av sin egendom, har man i allmänhet att använda sig av fiskaliska myndigheter och begära deras hjälp för att återfå denna förlorade egendom. Man vill nu, att sjöfolket fortfarande skall hållas kvar i denna kränkande undantagsställning. Det fanns ju en tid, då företagsamma människor skaffade sig makt över andra och gjorde dem till livegna. Det ha vi dess bättre fått bort i den allra största utsträckning, men en liten skugga av detta förhållande existerar fortfarande i form av legohjonsstadgans och sjölagens bestämmelser.

Beträffande tjänstehjonsstadgan kan jag säga, att den börjar att allt mer och mer försvinna, d. v. s. så till vida att den icke betyder så värst mycket. Att den tiden icke är långt avlägsen, då den delen av tvång gentemot arbetare kommer att totalt upphöra, äro vi kanske alla fullt medvetna om. Vi hava här i riksdagen flera gånger behandlat just detta spörsmål angående avskaffande av legohjonsstadgan. Men samtidigt stifta vi nu en ny lag, i vilken vi bibehålla legohjonsstadgans principer ograverade. Fortfarande skola avvika sjömän kunna jagas såsom brottslingar, anhållas och överlämnas till ägaren samt hållas till fortsatt tvångsarbete, endast därför att de i ett obetänksamt ögonblick eller på grund av ekonomisk misär varit nödsakade att under-teckna ett mönstringskontrakt. Den även här i landet ej alls okände danske författaren Palle Rosenkrantz skrev en gång en mycket uppmärksamman berättelse över ett sådant fall, som kommit inför hans ögon. Det var i Aarhus eller någon annan dansk hamnstad, där han såg några danska arbetare komma förbi under eskort av polis samt påsatta handklovar. Då frågade Rosenkrantz, vad de hade gjort. och

fick till svar, att de rymt från ett fartyg. Rosenkrantz ansåg detta så upprörande, att han som sagt skrev en mycket uppmärksammas berättelse om just denna sak och påyrkade, att sådant missförhållande ovillkorligen borde avskaffas.

Beklagligtvis finns ju fortfarande en hel mängd personer som anse, att denna sorts bestämmelser fortfarande böra bibehållas. Att skeppsredare och andra intressenter påstå, att det är nödvändigt, är ingalunda förvånansvärt. Det gagnar ju deras intressen, och då anses det nödvändigt, hur det i själva verket nu än må vara. För resten är detta ingenting att bygga på. Vi hava ju hört dylika påståenden förut, vi hava historiska exempel med påståenden av samma slag, och hava då kunnat konstatera, huru felaktigt man bedömt förhållandena. Så spådde till exempel plantageägarna i Amerikas sydstaten, att det skulle bli fullständig ruin och förintelse för dem, om man borttoge slaveriet. Sedermera skulle det vara alldeles omöjligt att skaffa arbetare för att kunna sköta om bomullsplantagerna och allt det andra. Men visade det sig sedan, att dessa spådomar höllo streck? Nej, visst icke. Men man framförde påståendena så kraftigt, att det fanns massor av folk som trodde på deras fullkomliga riktighet. Sammaledes skulle alldeles säkert även här inträffa, om man borttoge alla straff för rymningsbrott och i stället endast läte det stanna vid det rent civilrättsliga skadeståndsansvaret.

Trots det jag hyser denna principiella uppfattning, har jag likväl icke i min motion begärt, att detta skulle tillämpas i hela sin utsträckning, utan endast begärt, att sjöfolket skulle medgivas oinskränkt avmönstringsrätt i inhemsk hamn, d. v. s. med tre dagars varsel, och dessutom har jag begärt, att den mycket odösa bestämmelsen i 52 § måtte utgå. Vad säger då utskottet till svar på detta mitt yrkande? Jo, det säger i motiveringen till 13 §: "Att en kort uppsägningstid i många fall kan vara högst oförmånlig för sjömannen, behöver i detta sammanhang knappast framhållas." Jag måste ärligt säga, att jag icke begriper detta. Jag har visserligen varit sjöman i 13 års tid, men jag vet icke varför det skulle vara oförmånligt att få en kort uppsägningstid, ty det betyder ju icke, att jag är anställd på dag. Jag mönstrar ju i alla fall i fortsättningen per månad. Uppsägningstiden och tiden för min anställning behöva ju icke sammanfalla, därför att jag har rättighet att säga upp mig på tre dagars varsel.

Vidare säger utskottet: "Vidkommande det andra yrkandet framhåller motionären, huru lätt bestämmelsen om sju dagars uppsägningstid kan göras illusorisk på det sätt, att redaren påfordrar, att sjömannen mönstrar på ettårigt kontrakt. En dylik farhåga torde vara ogrundad." Nu påstår man alltså här, att den farhågan är för mitt vidkommande ogrundad. Ja, jag tror att om man vill fråga en skeppsredare, skall han kunna upplysa om, att den farhågan icke behöver vara ogrundad, om han så vill. Det är helt beroende på konjunkturförhållandena. När sjöfarten i stor utsträckning ligger i lägervall i det att en hel del fartyg icke bliva befraktade och en massa folk

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

söka hyra, som jag måste erkänna nu är fallet, då är det ju givet, att om redaren eller befälhavaren såsom redarens ombud skulle anse det förmånligt att binda sjöfolket vid en längre hyrestid, är det ingen svårighet för honom att dekretera: Jag mönstrar icke på någon besättning, om den icke binder sig på ettårigt hyreskontrakt. Framför allt kan man ju vara förvissad om att detta skulle försökas, för den händelse det visar sig tendenser till uppåtgående konjunktioner, då redarna kunna frukta, att under en eventuell konjunkturstegring krav kunna framkomma om förhöjning i lönerna. Då försöka de givetvis att gardera sig mot en sådan höjning och binda sjöfolket, liksom de bevisligen gjorde före kriget. Denna bestämmelse, att sjöfolket fått rätt att lämna sin anställning efter sju dagars uppsägningstid är ju en krigstidsföreteelse, en bestämmelse, som uppkom i och med krigets utbrott, då efterfrågan på arbetskraft och sjöfolk, som voro villiga att taga de med kriget förenade riskerna och gå till sjöss, var stor. Då var det möjligt för dem att genom sin sammanslutning kunna framtvunga en sådan bestämmelse om rätt att få säga upp sina anställningar med sju dagars varsel. Det är en vinst, som de då kunde erövra, men som säkerligen kan frångas dem när som helst, om deras fackliga sammanslutning skulle försvagas.

Sedan säges det också på samma ställe i utlåtandet: "I allt fall synes frågan om tjänsteavtalets varaktighet inom de gränser, förslaget 15 § utvisar, böra överlåtas åt kontrahenternas fria avtal, och ej ens motionären lär väl åsyfta, att såväl redaren som sjömannen skulle betagas varje möjlighet att träffa ett förhyrningsavtal på längre tid än 3 dagars uppsägning." Jag har förut pekat på att jag icke riktigt begriper utskottets motivering, ty det är ju klart, att hyresavtalet väl i allmänhet omfattar minst en månad, såvida man inte inför någon ny sorts avtal, som finnas i en hel del andra länder, som kunna gälla för rundresa eller per "run" hamn till hamn. Men de allmänna hyresavtalen innebära ju, att man mönstrar per månad. Och jag kan icke förstå, att man kan få fram, att, därför att en uppsägningstid av tre dagar bestämmes, hyresavtalet också skall gälla för tre dagar. Orsaken till att jag önskar att uppsägningstiden bör förkortas från sju till tre dagar är helt enkelt den, att sju dagars uppsägningstid är en alldeles för lång tidsfrist för att det skall vara möjligt för sjöfolket att utnyttja den. Låt oss antaga, att sjöfolk kommer in i en svensk hamn (jag talar icke om utländska hamnar, ty det gäller bara svenska), de finna då, att det är möjligt att kunna få förmånligare platser. Ha de då sju dagars uppsägningstid, hinner fartyget vara slutlossat och kanske gå ifrån hamnen, och följaktligen kunna de icke utnyttja denna uppsägningstid, utan äro fortfarande fastlåsta vid sitt fartyg. För att de skulle kunna utnyttja uppsägningstiden, skulle det behövs, att de gjort sin uppsägning kanske medan fartyget ännu var till sjöss och innan de ens visste, huru förhållandena skulle gestalta sig, då de komme hem. I det fallet måste jag vidhålla, att denna bestämmelse är fullkomligt otillfredsställande. Hade det t. ex. blivit en kortare uppsäg-

ningstid, så hade det åtminstone i det fallet blivit förmånligare och bättre för sjömännen att kunna med stöd av lagen komma från sitt fartyg. Men skulle till exempel den bestämmelsen på nytt införas om ett-årig mönstringstid i sammanhang med denna lag, skulle det för sjömännen vara omöjligt att utnyttja vare sig tre eller sju dagars uppsägningstid. I 13 § heter det nämligen, att om överenskommelse ej är träffad om tjänsteavtalets varaktighet, har man rättighet till sju dagars uppsägningstid. Men är överenskommelse träffad om viss varaktighet, vilket ju kan göras av redaren eller hans ombud befälhavaren, kan han genom denna handling utestängas från möjligheten att få avmönstra, och vi hava väl ändå haft tillräckligt många sorgliga erfarenheter av detta förhållande i det förflutna. När vi på sin tid behandlade ett liknande yrkande till ändring i sjölagen i andra kammaren, framdrog undertecknad en hel serie av exempel, och däribland hurusom i Stockholms hamn fall inträffat att personer begått självmord, just därför att de icke kunnat få mönstra av från sitt fartyg. Skall man alltså ännu i fortsättningen hålla folket kvar och till och med tvinga dem att begå självmord för att bliva fria från en outhärdlig anställning? Man måste väl säga, att det är ganska medeltidsmässigt att bibehålla sådana bestämmelser i en modern sjölagsstiftning.

Går man så till den andra bestämmelsen, som jag har riktat mig emot, nämligen 52 §, så har man där sagt gentemot mig, att jag icke gått tillräckligt radikalt fram i mina yrkanden, ty jag har icke rubbat på de egentliga straffen, utan endast riktat mig emot den bestämmelsen, som handlar om rätten att med polishjälp tvinga en avviken sjöman att inställa sig i arbete. Ja, jag erkänner villigt detta, men jag må också säga, att det är gjort med flit, därför att de egentliga straffen icke för mig äro så motbjudande som just detta att man skall kunna skicka en polis att hämta en person och tvinga honom tillbaka till arbetet. Jag anser att detta är en social skam av så pass stor omfattning, att man verkligen borde försöka komma ifrån densamma. Jag har också ansett, att lagen i övrigt icke skadas, om man borttar denna bestämmelse, ty straffbestämmelsen finns kvar ändå, men det blir då ett civilrättsligt förfarande. Man kan ju anställa civilrättslig talan mot en person, vilken som helst, som bryter sitt kontrakt, och då kan man ju också göra det mot en sjöman. Jag behöver bara upptaga ett sådant fall till bemötande, där man polemiserat mot mig och sagt, att alltför stora skador kunna uppkomma, då det gäller fartyg, genom en sådan av mig föreslagen förändring. Jag vill bara taga fram ett jämförbart exempel, mer än jämförbart för resten. Låt oss antaga, att ett passagerartåg går från Malmö till Stockholm. Vid en station stiger lokomotivföraren av och säger: Nu kör jag inte längre! Vad skulle då inträffa? Skulle det i sådant fall finnas någon möjlighet att skicka en poliskonstapel för att häkta denna lokomotivförare och sätta honom på låget och tvinga honom att köra? Det skulle man sannerligen inte kunna göra! Han skulle likväl genom sin arbetsvägran kunna åstadkomma mycket stora ekonomiska förluster och annan skada genom sin

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

vägran, men ingenstans i vår lagstiftning finnes angiven någon rätt att för en sådan uraktlåtenhet *häkta* en person eller *anhålla* honom därför, vilket man nu vill kalla det — det kommer för resten på ett ut, ty det betyder i alla fall, att man använder fiskaliska myndigheter att taga personer i fängsligt förvar. Man kan alltså icke göra det på ett så pass viktigt arbetsområde. Vilken rätt har man då att tillämpa dylika metoder, då det gäller sjömän? Man säger, att det är mycket viktiga och mycket stora intressen som stå på spel. Ja, men så är det även på andra områden; så är det i varje fabrik och i varje verkstad. Det finns verkstäder, där hela driften och möjligheten att fortsätta verksamheten kan hänga på en eller annan yrkesskicklig person, som kanske ensam sitter inne med kunskapen om driften och arbetets utförande. Denna person kan likväl åstadkomma ett avstannande i driften genom sin vägran att fortsätta tjänstgöringen. Varför har man icke där liknande bestämmelser? Nej, därför att dessa där varit borttagna så länge, att man nu inte anser att en sådan bestämmelse är möjlig att införa, även om arbetsgivarna skulle önska, att den finnes. Man anser det med nutida upplysning fullkomligt omöjligt, att våra lagstiftare skulle gå med på att stifta en dylik lag. Men för sjöfolket finns denna bestämmelse, därför att den existerat under så många århundraden. Därför anser man, att detta kvarhållande är oundgängligen nödvändigt och sålunda kan försvaras.

Jag har i min motion sagt, att det är en föråldrad kvarleva, men det tyckte min ärade kollega herr Enhörning icke om. Han ansåg icke, att detta är en föråldrad kvarleva. Jag kan till och med giva honom rätt i ett hänseende. Så kuriöst det än må låta, är denna bestämmelse i sjölagstiftningen mycket modernare än den allra äldsta sjölagstiftningen, där den icke fanns. För den händelse min ärade vän herr Enhörning önskar se den gamla Hansalagen, har jag med mig ett exemplar därav. Där finnes denna bestämmelse icke intagen. Den upptogs sedermera i Karl XI:s sjölag och moderniserades sedermera. Den blev på sätt och vis till och med värre i 1864 års sjölag. I realiteten hade sjöfolket betydligt friare ställning under den allra äldsta lagstiftningen, än vad fallet varit under senare lagstiftning på detta område. Jag vill emellertid vidhålla, att bestämmelsen likväl kan kallas en föråldrad kvarleva.

Utskottet säger nu vidare i sin motivering: "Från manskapsrepresentanternas sida inom den norska kommittén yrkades från början, att denna rätt måtte upphävas, medan manskapets representanter i den danska kommittén gjorde gällande, att det ofta vore i sjömannens eget intresse, att befälhavaren sörjde för hans återhämtande till fartyget." Ja, jag kan här använda mig av det gamla ordspråket, som vi alla känna till: "Gud bevare oss för våra vänner, mot våra fiender reda vi oss nog!" De danska representanter, som suttit med i kommittén, hava ingalunda min odelade aktning. Jag vill säga detta, därför att dessa personer uteslutande sett på denna fråga från en köpenhamnsk synpunkt. Det kan man också väl förstå, ty sjöfarten i Danmark är ju detsamma som sjöfarten på Köpenhamn; största delen av sjöfarten är koncentrerad

till en enda plats. Då är det givet, att de se på sina lokala förhållanden på ett helt annat sätt än vi och även norrnännen sett på denna sak. De hava stora olägenheter med alla dessa småkrogar och kneiper, som finnas i hamnkvarteren, där sjöfolket hålla till och där de kanske vid flera tillfällen berusa sig och icke akta på att gå ombord vid den tid, då detta skulle ske. Då har man ansett det förmånligt att kunna anlita en polis-konstapel för att föra folket ombord. Ja, jag kan förstå, att det kan ligga en förmån i att kunna använda sig av en sådan makt, men icke är det människovärdigt. Man måste väl lära folket att sköta sig själva och sitt arbete, och ju mer man litat till polismyndigheter, ju mindre möjlighet finns det för att kunna få dessa sjömän till att bliva sådana, som vi anse dem böra vara, d. v. s. fullt ut jämställda med övriga arbetare på det industriella området. Jag måste därför säga, att jag icke alls kan lägga så stor vikt och betydelse vid vad det danska sjöfolket i detta fall uttalat. Ty jag tror verkligen, att de säkerligen icke hava gjort fullständigt klart för sig konsekvenserna, de principiella konsekvenserna, av att bibehålla ett så pass förkastligt system! Men jag måste också säga, att det var en sak till, som förvånade mig, och det är slutklämman i utskottets motivering till denna bestämmelse. Utskottet säger nämligen, att enligt utskottets åsikt "paragrafens tillämplighetsområde torde kunna utan olägenhet ytterligare begränsas till att avse allenast sjöman, som påmönstrats å fartyg". Ja, det fattas bara det, att man skulle gå tillväga på kinesiskt sätt, "Shanghaia" dem, d. v. s. taga folk, som ej vilja påmönstra, och skicka dem ombord med polisens hjälp. Det vore en ny utveckling av systemet här i Sverige att redaren skulle kunna utpeka en man, vilken som helst, och säga: tag den där och sätt honom ombord på mitt fartyg! och polisen skulle lyda och helt enkelt hånka karlen och placera honom på fartyget. Det kan naturligtvis icke vara meningen, ty i så fall bleve det väl ändå rent rosenrasande.

Emellertid känner jag mig ändå nödsakad att i någon mån tala om vad här föregående talare yttrat. Innan jag gör det, vill jag här framdraga en liknelse. Den store amerikanske författaren och frihetsmannen Tom Payne skrev, såsom herrarna veta, bland annat "The age of reason". I denna bok återfinnes ett poem, som bitit sig fast i mitt minne och som har till överbud "Kalvstigen". Författaren talar här om, huru en kalv gick över en obanad äng, och då blev det naturligtvis spår efter honom i gräset. Sedermera kom där folk, som följde kalvens spår. En kalv går naturligtvis icke rakt fram, utan hans väg slingrar framåt. Folket följde dessa spår tills det blev slingrande stig, man fortsatte att trampa, och denna kalvstig blev en biväg och till sist en gata. Och så blev till slut däromkring en metropol, man byggde hus vid den krokiga, krånliga vägen, och så går folk en betydligt längre väg, än det annars skulle behöva gå. Så förhåller det sig även beträffande lagstiftningen. Man får göra en liten rubbning, rätta en liten smula, men tager man ett steg sådant som det här är fråga om, så säger man: nej, det kunna vi icke göra, det skulle vara farligt, och det kunde rent av åstadkomma skada för vissa intressen, men det är dessa intressen, som jag

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

i detta fall i någon mån ber att få klarlagda. Herr Larson i Lerdala var tveksam, huruvida man borde gå med på denna lagstiftning på grund av, såsom han sade, de dåliga tiderna. Man måste först hava sådana förhållanden, att rederierna kunde konkurrera, och svårigheterna voro den tyska markkursen och understöden till den amerikanska sjöfarten. Jag väntade då att få höra, vad det var som i förevarande lag åstadkom dessa svårigheter för konkurrensen, och så kom det fram, att han var rädd för disciplinens försvagande, varigenom man skulle riskera hela besättningens liv och säkerhet, ty genom disciplinens försvagande kunde t. ex. den, som var befalld att styra, lämna rodet, och det kunde göra, att hela fartyget äventyrades och kapsejade. Det vore därför olämpligt, att sådana saker, som rörde disciplinen, droges inför domstol. Nu måste jag först och främst påpeka en sak. I fråga om detta tal om den amerikanska sjöfartens konkurrens härvidlag måste man ändå säga, att den är en fiktiv företeelse, framför allt därför, att det är just den amerikanska sjölagen, som går betydligt längre än utskottet här ansett sig kunna gå. Enligt den amerikanska sjölagen har en sjöman fullkomlig rätt att bli fri från fartyget, i vilken hamn det än befinner sig, inländsk eller utländsk. Och enligt amerikanska lagstiftares beslut har man till och med gått så långt, att man uppsagt alla traktater med andra länder, inklusive den med Sverige. De säga: vi åtaga oss icke att återställa en man, som lämnar sitt fartyg i Amerika, utan vill han gå, så kan han ställa sig på kajen och obehindrat hälsa adjö till befälhavaren. Ty de amerikanska myndigheterna lägga icke två strån i kors för att sätta honom ombord. Likadant förhåller det sig beträffande amerikanska sjömän i svenska, danska eller norska hamnar. Där har en sjöman full rättighet att gå i land, och myndigheterna hava icke någon skyldighet eller ens rättighet att sätta honom ombord på fartyget. Emellertid är det ytterst litet rymningar som förekomma på amerikanska fartyg, och vad kan detta bero på? Då folket har sin frihet att lämna fartyget, när de vilja, måste de se sig för och räkna med konsekvenserna, de äro icke längre barn utan måste räkna med de ekonomiska konsekvenser, som sammanhänga med spörsmålet om att giva sig av från sitt fartyg utan möjlighet till uppehälle.

I sammanhang med detta kan jag nämna, att man i Amerika avskaffat en sak, som man kan sätta i fråga, huruvida den är lämplig eller icke, nämligen utbetalning av halva lönen till de hemmavarande. Enligt den amerikanska lagstiftningen är icke detta medgivet, annat än till lagligt underhållspliktiga personer. Däremot får sjöfolket uttaga i varje hamn hälften av innestående avlöningsbelopp, icke såsom herr Enhörning syntes förmoda, att den andra hälften av den intjänta hyran skall stå till skeppsredarens förfogande såsom skadeersättning, för den händelse en sjöman skulle rymma. Nej, visst icke! Saken ligger på en annan bog. Sjömännen få ut intill hälften av innestående hyra i varje hamn, och följaktligen blir det blott hälften av sista månadens hyra, som innestår till resans slut — jag har lagen med mig, så att det kan lätt kontrolleras, att så är fallet. Följaktligen är den ekonomiska säkerhet, som man i fråga

om de amerikanska förhållandena åberopat sig på, icke sådan som man här trott.

Jag vill till den förste ärade talaren, som här menade, att det vore disciplinens försvagande, som skulle vara den största faran och svårigheten för rederierna i fråga om konkurrensen med utlandet, säga, att jag icke vet, att i förevarande lagstiftning skulle finnas något, som kan giva en sjöman rätt att lämna rodret, så att fartyget därigenom skulle kunna kapsejsa. När talaren uttryckte sig så, är det nog därför, att den ärade talaren icke varit sjöman så värst lång tid; det ligger därför stor fara i att man tager till liknelser och riskerar, att det hela verkar löjligt. Det är ungefär så, som när högerns ärade ledare i andra kammaren under valen tog fram liknelser från livet ombord på fartygen, när de passera linjen: man blir utsatt för smärtsam behandling med rakning och klipping o. s. v. Det är länge sedan som denne ärade talare var sjöman, och det är troligen därför, som hans minne försvagats. Då det nu talades om att fartyget skulle äventyras, förstod jag knappt detta. Så kom det fram, att det skulle vara befälhavarens inskränkta straffrätt, som skulle vara det avgörande. Samma sak var även herr Enhörning inne på, då han påpekade det orimliga i att en fartygsbefälhavare skulle hava rättighet att ådöma bestraffning, om fartyget går mellan Sundsvall och Köpenhamn, men icke hava sådan rättighet, om samma fartyg skulle gå från Sundsvall till Malmö. Det skulle man kunna förklara och besvara därmed, att det icke är precis samma nödvändighet för en befälhavare att hava straffrätt, om han går mellan två svenska hamnar, som då han går i utländsk fart; i förra fallet kan han i närmaste hamn anlita vederbörande myndighet. Dessutom kan man verkligen ifrågasätta, huruvida en befälhavare bör hava någon straffrätt eller icke. I realiteten måste man ställa sig ganska skeptisk i detta hänseende. Vad är, frågar man, en befälhavares straffrättsliga ställning? Först och främst är han part i målet, och vidare är han både åklagare och domare. En juridisk personlighet, som behandlat denna lag, säger, att detta är fullkomligt riktigt. Jag erkänner, att det råder andra förhållanden till sjöss än till lands, och då det icke är möjligt att anlita en opartisk myndighet, måste man giva befälhavaren rätt att utöva en viss disciplinär eftersyn och kanske att pålägga böter för vägran att göra det eller det, vilket givetvis sedermera måste justeras inför laga myndighet, om så påfordras. Det är en blott provisorisk straffrätt, som medgives, så vida det icke är fråga om att upprätthålla disciplinen på fartyget och hindra svårigheter av denna anledning. Man kan ju tänka sig svårigheter då disciplinära kraftmedel äro nödvändiga. Men de finnas ju; de hava icke alls blivit rubbade, utan befälhavaren har oinskränkt rätt på detta område. Jag tror därför icke, att man med någon befogenhet kan säga, att just dessa saker i någon mån äventyra den svenska sjöfartens konkurrensmöjligheter.

Min närmaste granne gör tecken, att jag måtte sluta nu, och jag skall icke hålla på så värst länge till, men jag måste till vad jag förut sagt påpeka, att en hel del av vad som förts fram såsom arbetsgivarnas

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

skäl till lagens förkastande icke kunnat stödjas av några bärande skäl. Jag förstår icke, vad denna lag skall kunna åstadkomma för svårigheter för den svenska sjöfartens konkurrensmöjlighet med andra länder; det har jag icke kunnat begripa, och jag måste säga, att jag av vad hittills framförts icke fått klarhet i detta fall. Skulle någon efterföljande talare kunna framlägga saken bättre och göra det klarare på detta område, kanske man kan få något att skjuta på. Hittills har jag icke kunnat fått korn på något i detta hänseende.

Jag har, herr talman, icke något annat yrkande än om bifall till 1 §, men ber att sedermera få återkomma, då de punkter jag nu berört skola avgöras.

Herr Westman: Den siste ärade talaren klagade över, att lagstiftningen icke gått fram i rak riktning och icke gått tillräckligt radikalt och hastigt fram.

Jag kan icke hjälpa, att det föreföll mig, att åtskilligt i hans anförande visade faran av att lagstiftningen går för hastigt fram. Åtskilliga reformer, som genomförts på sista tiden, måtte gått honom alldeles förbi utan att han hunnit uppfatta dem. Den ärade talaren klagade sålunda bland annat över legostadgan, därför, att den skall innehålla något som motsvarade hämningsrätten i sjömanslagen, men här förbisåg talaren, att år 1919 avskaffades allt personligt tvång ur legostadgan. Likaså föreföll det mig, som om den ärade talaren ej alldeles följt med vad som hänt inom lagstiftningen på det område, varom här är fråga, när han skämtade med utskottet, därför att utskottet gjort skillnad mellan påmönstrade och icke påmönstrade sjömän. Den ärade talaren har, såvitt jag kan förstå, förbisett, att i författningen av 1911 angående sjömanshus finnes bestämmelse om påmönstring, och att därav framgår, att det endast är för utrikes fart och för fart med passagerare inrikes, som mönstringstvång är påbudet, men att sådant tvång icke finnes i fråga om andra fartyg. Man kan alltså göra den skillnad, som man gjort i utskottet, och säga, att påmönstrade sjömän få hämtas men att däremot icke påmönstrade icke få hämtas. Det är således icke alls fråga om att shanghaja, såsom den ärade talaren så målande uttryckte sig.

Vidare klagade han över, att människorna hade en stor benägenhet att följa nötta fotspår, och anförde som exempel en kalv, som genom sin vandring bestämt riktningen av viktiga trafikleder. Den ärade talaren tycktes dock själv hava en ganska stor böjelse att vandra i nötta fotspår, fastän han därvid inte följde en kalv utan sina egna fotspår från en gången tid. Åtskilligt av vad han yttrade var, såvitt jag förstår, reminiscenser från agitationsföredrag, som talaren hållit. Han har emellertid härvid förbisett, att mycket klander, som han nu uttalade, då var mera befogat än nu. Den ärade talaren framställde t. ex. den retoriska frågan, huruvida det vore lämpligt att stifta en lag, som innebar att folk skulle behöva begå självmord för att bliva fria från ett avtal om sjömanshyra. Det finnes ingen anledning att anknyta en sådan re-

flexion till den nu ifrågasatta lagstiftningen. Enligt denna är det sju dagars uppsägningstid för avtalet mellan sjömannen och befälhavaren, och avtalet kan uppsägas till att utgå även i den hamn, som den ärade talaren nämnde, nämligen just Stockholms hamn, eftersom denna är en svensk lossnings- och lastningshamn.

Den ärade talaren riktade ganska skarpa anmärkningar mot den bestämmelse om hämtning, som förekommer i 52 §. Hans uttalanden om denna bestämmelse formade sig till en kritik av den hållning, som intagits dels av de danska representanterna för sjöfolket i den skandinaviska kommittén, dels av partikamraterna i utskottet. För min del har jag, då hans kritik går fram på så bred front, icke anledning att upptaga den till bemötande. Jag inskränker mig till att hänvisa till de många skäl, som anförs i utskottets betänkande till stöd för den ståndpunkt, som utskottet intagit. I själva verket är det så, och jag antager att denna synpunkt varit bestämmande för den ärade talarens partivänner, att den föreslagna lagen innebär mycket stora och betydande lindringar i disciplinärt avseende och att sjöfolkets ställning ombord därigenom mycket förbättrats. För min del har jag gått med på dessa reformer. Jag vill endast uttala den förhoppningen, att sjömännen måtte komma att motsvara det förtroende, som lagstiftaren giver dem genom att lindra de disciplinära bestämmelserna i så hög grad, som här är fallet.

Om jag ser till den ekonomiska sidan av lagförslaget, får jag säga, att det för mig skulle varit en mer oblandad glädje att bidra till den nya lagstiftningen, om de ekonomiska förhållandena varit ljusare. Man känner sig onekligen betänksam mot att i nuvarande läge öka bördorna för rederinäringen, och för min del har jag icke kunnat avvisa de farhågor, som uttalats av sjöfartsnäringens män för lagens ekonomiska konsekvenser, fullt så lätt som utskottets majoritet har gjort. Jag har också velat giva uttryck för denna min syn på saken genom att ansluta mig till den reservation mot utskottets motivering, som avgivits av herr Edw. Larson. De ekonomiska konsekvenserna äro i själva verket ganska betydande. Herr Lindley frågade nyss, om han kunde få någon upplysning om dessa konsekvenser. Jag får hänvisa den ärade interpellanten till lagutskottets utlåtande, där han finner i sammanfattning angivet, vilka de mest tyngande ekonomiska konsekvenserna av lagens antagande äro.

Emellertid har det för mig icke varit fördolt, att det ur ekonomisk synpunkt i lagförslaget finnes en viss säkerhetsventil, och denna säkerhetsventil är den, att de föreslagna lagbestämmelserna i stor omfattning icke äro av tvingande natur, d. v. s., det kommer att i ganska stor utsträckning stå kontrahenterna fritt att sluta avtal av annat innehåll än lagens paragrafer angiva i fråga om deras inbördes förpliktelser. Jag skulle dock vilja framhålla, att en sådan säkerhetsventil icke utan ganska stor olägenhet kan användas i större omfattning, ty givetvis kommer det lätt till svåra konflikter mellan de olika ekonomiska intressena, när den ena eller andra sidan anser sig

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

vara av ekonomiska skäl hänvisad till att ordna sina förhållanden på annat sätt än lagen angiver. Då man företar en social lagstiftning, är det naturligtvis icke lyckligt, om det skulle visa sig, att man genom en dylik lagstiftning lagt så pass stora ekonomiska bördor på en näring, att det blir nödvändigt för densamma att i stor omfattning genom särskilda bestämmelser ordna sakerna på annat sätt, än lagen anser vara det normala, ty på det viset kommer den sociala lagstiftningen icke att fylla det ändamål, de avser, nämligen att undanröja anledningarna till sociala strider mellan olika ekonomiska intressen och, så att säga, angiva den normala nivå, som de olika kontrahenterna hava att utgå från. Emellertid har jag, under förhoppning att vissa jämkningar, som jag förordat genom att instämma i åtskilliga reservationer, skola bliva antagna, vågat mig på att ansluta mig till deras sida, som önska, att lagen måtte antagas.

Jag skulle beträffande de ändringsförslag, som jag anslutit mig till, endast vilja säga ett par ord. Till en början vill jag då yttra mig om ett ändringsförslag, som berör flera paragrafer och som väl därför lämpligen bör behandlas i principdebatten. I den gamla sjöfartslagen finnes uttalad den principen, att force majeure befriar från fullgörande av tjänsteavtal. Det är en fullkomligt modern princip, som den gamla sjöfartslagen innehåller, och det är då märkvärdigt, att denna bestämmelse i de fall herr Hederstiernas reservation avser utlämnats i föreliggande lagförslag. Jag har frågat ett par mycket framstående domare, huru de skulle komma att ställa sig i den situation, som skulle uppstå, därest utskottsmajoritetens förslag på denna punkt bleve upphöjt till lag, och de svarade mig, att de skulle antagligen i alla fall döma, som om bestämmelsen stode kvar i lagen, men under den förutsättningen, att icke i motiveringen för bestämmelsens strykande det gjordes något uttalande, som gav vid handen, att lagstiftaren åsyftade den bestående principens upphävande. Så stark är också den allmänna principiella ställning, som regeln att force majeure befriar från avtal besitter, att den verkligen helt säkert skulle tillämpas av domarna för den händelse icke lagstiftaren angäve, att i detta speciella fall det vore hans mening, att den skulle upphävas. Ser man emellertid efter, vilken motivering, som anförts i denna fråga, finner man, att det står i kommitténs förslag, att kommittén strukit den gamla bestämmelsen i sjölagen, därför att kommittén ansett, att denna princip icke vidare bör tillämpas. Kommittén motiverar denna ståndpunkt framför allt med det skälet, att redarna måste räkna med, att sådana händelser som krig, blockad, uppbringning, ut- eller införselbud, sjöskada eller annat dylikt kunna inträffa, och eftersom redarna böra räkna med det, böra de vara skyldiga att bära risken därför. Men det förefaller mig, att man ställer allt för stora anspråk på en redare, då man fordrar, att han skall förutse, att krig, blockad o. s. v. kan inträffa. Det är att ställa större fordringar på honom, än man ställer på diplomaterna i de flesta länderna, och i varje fall lär det icke lyckas för en redare att uppfylla dessa fordringar bättre än det, efter

vad erfarenheten visat, lyckats för åtskilliga länders diplomatiska representanter. Vad vidare in- och utförselförbud beträffar, bemöda sig som bekant statsmakterna mycket noga om att hålla ett kommande in- eller utförselförbud hemligt ända in i sista minuten. Under sådana förhållanden förefaller det mig vara obilligt att begära, att särskilt redarna skola på förhand förutse dylika händelser och därför låta dem bära följderna av ett misstag. Dessutom står detta resonemang i strid med uppfattningen av force majeure-frågor vid domstolarna för övrigt. Därför anser jag det ur principiell synpunkt synnerligen beklagligt, om kammaren följer utskottet, och får för min del uttala den förhoppningen, att kammaren vill följa den reservation, som i detta avseende avgivits av herr Hederstierna, med vilken jag instämt.

Slutligen ber jag att få beröra en annan paragraf, nämligen 78 §, myteri-paragrafen. Såsom kammaren behagade finna, är vid denna paragraf avgiven en reservation av utskottets ärade ordförande, herr Pettersson i Södertälje, med vilken herr Jacob Larsson och jag instämt. Denna reservation riktar sig emot det förhållande, att den gamla definition, som finnes i sjölagen, på myteri strukits i lagförslaget och icke ersatts med någon annan. Det meddelas officiellt icke något annat skäl för strykningen än det, som finnes i kommitténs betänkande, och kommittén säger helt enkelt, att det torde vara så klart för alla, vad som menas med myteri, att det icke behöver sättas in i lagen. Emellertid får jag fästa kammarens uppmärksamhet på, att även om kommittén kan se saken från denna sida och resonera så från det speciella fallets förutsättningar, kan knappast kammaren göra det. Kammaren måste se till, att samma teknik användes inom straffrätten i dess helhet. Jag ber kammarens ledamöter endast kasta en blick på det förslag till ny strafflag, som professor Thyrén håller på att utarbeta, av vars speciella del nu utkommit fyra häften. Där finna herrarna utförliga definitioner på det ena brottet efter det andra. Där definierar han och beskriver förskingring, stöld, bedrägeri, o. s. v. Hela vägen igenom har han definitioner på olika brott. Jag anser det således vara i strid med den allmänna tekniken i straffrätten att här kasta fram ordet myteri utan att upplysa om, vad därmed menas, utan att lämna någon definition i lagen. Den reservation, som avgivits vid denna punkt, avser icke alls att få till stånd någon saklig ändring i Kungl. Maj:ts förslag utan endast en formell jämkning efter den i vår strafflagstiftning allmänna tekniken, och jag vågar därför hoppas, att kammaren skall bifalla denna reservation.

Jag skall icke beröra de övriga punkterna eller upptaga tiden med några speciella frågor och nöjer mig därför nu, herr talman, med att yrka bifall till utskottets förslag rörande första paragrafen.

Herr Larsson, Jacob: Herr vice talman! Denna principdebatt tyckes taga sådan omfattning, att det kan vara skäl, att man nu begränsar sina yttranden i största möjliga mån.

Jag begärde ordet med anledning därav att det här från ledamöter

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

av kammarerna framställt avslagsyrkanden, som från utskottets sida böra bemötas. Då jag hörde den ärade representanten på skaraborgsbänken utmåla följderna av ganska skrämmande art, om man skulle gå med på denna lagstiftning, hade jag nästan väntat mig, att han skulle låta sitt yttrande utmyнна i ett avslagsyrkande, fastän han i utskottet icke var med om att vilja förkasta lagförslaget. Det gjorde han icke. Men hans yttrande sammanföll i allt väsentligt ganska nära med den motivering som ligger bakom ett avslagsyrkande. Det enda jag i detta sammanhang skulle vilja erinra om beträffande herr Larsons i Lerdala anförande, det är att, så vitt jag kan finna, han icke funnit sig föranlåten att reservationsvis yrka ändring i någon enda punkt, som kan anses äga något närmare samband med de synpunkter som i hans anförande framhållits. Han har förenat sig i några reservationer angående ett par detaljfrågor som äro utan all betydelse med hänsyn till de ekonomiska bördor, som skulle påläggas redarna, och de farhågor för en slappnande disciplin, som påpekats.

Det har nu här framkommit principiella invändningar mot att riksdagen skulle under nu rådande förhållanden antaga föreliggande förslag till sjömanslag. Det är två synpunkter, som därvid framhållits. Genom lagförslaget skulle sjöfartsnäringen påläggas ökade ekonomiska bördor, vilket vore olämpligt under nu rådande depressionstider. Och vidare befarar man, att den kringskärning av befälhavarens disciplinära myndighet, som förslaget onekligen innebär, skulle hava menliga följderna för disciplinens upprätthållande och således också i det hänseendet skada sjöfartsnäringen. Å andra sidan har man från sjömannahåll och från herr Lindley hört, att lagförslaget i det senare hänseendet icke inge tillräckligt långt. Jag tror, att man med en viss rätt kan säga, att detta lagförslag har i dessa hänseenden hållit en ganska juste milieu. Det kan icke förnekas, att lagen lägger i viss mån ökade bördor på sjöfartsnäringen, men man bör icke taga hänsyn endast till den omständigheten, att förslaget kan medföra ökade bördor. Man bör också se något till i vilka hänseenden det här kräves ekonomiska uppoffringar från sjöfartsnäringens sida. Det är sådana förnämligast, som röra sjömans rätt till sjukvård och annat sådant, d. v. s. det är rent sociala välfärdsåtgärder till sjömannens gagn som ifrågasättas. Och jag tror mig kunna våga det påståendet, att uppoffringarna i detta hänseende äro sådana, i fråga om vilka man med rätt kan ställa krav på sjöfartsnäringen mot den arbetarpersonal, som den för detta äventyrliga yrke har i sin tjänst.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att framhålla, att det synes mig som om herr Lindley skulle hava gjort hela denna sak och icke minst de sjömän, vilka han ju här skulle företräda, en mycket stor tjänst, om han i sitt anförande undvikit att komma fram med en massa överord, som ju icke äro på sin plats i detta sammanhang, t. ex. då han målade upp skräckbilder ur Palle Rosenkrantz' berättelse om med bojar belagda sjömän och talade om slavägare i Amerikas sydstaterna o. s. v. Jag vill nedlägga en bestämd protest mot att på det sättet i en debatt draga ned frågan från det plan, där den bör hållas uppe. Det är beträffande

befälhavares hämningsrätt liksom i fråga om straffet för rymning — det behöver man icke fördölja — som det varit mycket olika meningar inom utskottet, och det förslag som nu föreligger från utskottets sida innebär en sammanjämkning mellan de olika meningarna. Att man icke här gått med på motionärernas hemställan att fullständigt upphäva bestämmelsen om befälhavarens hämningsrätt, det beror naturligtvis därpå att, såsom 52 § i utskottets förslag är formulerad, man tagit hänsyn till att genom påmönstring i arbetsavtalet införts ett offentlig-rättsligt moment, som naturligtvis kan i viss mån göra det befogat, att det medges rätt till personalexekution för avtalets fullgörande och det kan också försvaras. Det är i dessa båda punkter, i fråga om hämningsrätten och rymningsbrottet, som en sammanjämkning skett inom utskottet, och jag skulle anse det vara i högsta grad beklagligt, om nu inom kammaren skulle rivas upp den sammanjämkning som skett och man därigenom möjligen skulle vedervåga hela lagförslaget öde. Vi böra väl vara överens om, att det erbjuder så avsevärda fördelar för sjömännen jämfört med nu rådande förhållanden, att det skulle lända sjömännen till största otjänst om detta förslag fölle.

Jag vill icke förlänga denna debatt utan skall endast med anslutning till vad jag anfört — och då jag kommer att vidare yttra mig, när vi komma till de detaljfrågor, i vilka det föreligger reservation — för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag i första paragrafen.

Herr Hederstierna: Jag skall i största korthet svara på några yttranden, som blivit fällda.

Huvudargumentet för herr Enhörnings avslagsyrkande på lagen var, att det skulle varit internationella överläggningar i Paris om en internationell sjömanslag, som skulle gälla för alla länder. Jag tror mig veta, att konferensen i Paris var påföljden av de redan avslutade överläggningarna i Genua, och då undrar jag, om herr Enhörning har klart för sig vad man beslöt i Genua. Om herr Enhörning hade det, tror jag, att herr Enhörning skulle vara den första att påyrka, att lagen fortast möjligt genomfördes, men icke åt det håll, som Genuakonferensen höll på att gå. Det skulle vara synnerligen olyckligt enligt herr Enhörnings egen åsikt, om man skulle gå in på det förslag, som man i Genua kom överens om. Jag skulle vilja rekommendera herr Enhörning att studera Genuakonferensens beslut, innan herr Enhörning fortsätter.

Vad som är utmärkande för de herrar, som tala för avslag å lagen, är, att de röra sig med allmänna talesätt. Men peka på en enda bestämmelse, där ni kan säga, att den är ruinerande för rederinäringen. Sådana bestämmelser kan man aldrig gå in på. Det är, om jag så får uttrycka mig, fraser att säga, att detta är för mycket för redarna. Men vad är det då som är för mycket? Det kan man icke säga. Det är därför mycket svårt att ingå på ett bemötande av vad ni säga, ty ni sväva "ins Blau".

Både herr Enhörning och herr Lindley opponera sig. Herr Lindley

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

opponerar sig mot att sjömännen skola hämtas, när de rymma, och herr Enhörning resonerar som om den paragrafen icke fanns. Såvitt jag förstår, svävar herr Enhörning i en, jag vet icke om det är lycklig eller olycklig okunnighet om att det finns en sådan paragraf som säger, att, om en sjöman rymmer, kan man anlita polismyndigheten för att hämta honom till fartyget. Jag tror, att det vore lyckligt för hela debatten, om herr Enhörning och herr Lindley tagit varandra i erum för sig själva för att tala om detta — herrarna hade nog fortsatt att diskutera då — så kunde vi andra gått till omröstning. Jag kan icke gå med på herr Lindleys resonemang, att denna hämningsparagraf icke är lycklig, ty jag tror, att dessa sjömannens representanter i Danmark hava alldeles rätt i att det är i sjömannens eget intresse att, när de sitta på krogarna i Köpenhamn och supra sig fulla och således icke kunna gå ombord till sina fartyg, polisen anlitas för att föra dem ombord, och jag är livligt övertygad att, då de befinna sig ombord dagen därpå och nyktrat till, de äro mycket glada över att de äro ombord. Jag ber att få påminna herr Lindley, att det är icke blott danska sjömän, som sitta på krogarna i Köpenhamn utan även svenska sjömän, och jag tror, att även de äro glada dagen därpå, när de blivit hämtade. Det är icke såsom herr Lindley baserar detta resonemang på, att det är en civilrättslig lagstiftning mellan två kontraherande parter, utan sjöfarten inrymmer ett samfärdsintresse. Det är ett allmänt intresse, att fartyg gå ut och förmedla samfärdseln mellan olika länder. Det är ur statens synpunkt nödvändigt att tillse, att detta går obehindrat. Har det på ett fartyg slutits avtal, så är det icke bara ett redareintresse, att sjömännen komma ombord och fullgöra sina skyldigheter, utan det är ett allmänt intresse, som måste tillgodoses, att fartyget kommer i gång. Det är detta som berättigar till att staten straffar rymmare och låter hämta dem.

Så opponerade sig herr Lindley mot sjudagarsuppsägningen och tyckte, att det kunde vara tillräckligt med tre dagar, och kunde icke förstå, att utskottet icke fann, att det skulle vara i sjömannens intresse, att det var så pass lång tid som tre dagar. Men hur tänker herr Lindley sig, att det skulle vara, om befälhavaren icke brydde sig om rätten att uppsäga sjömannen, utan använde honom ombord och först tre dagar innan fartyget skulle gå uppsade honom? Då kanske sjömannen stod där utan att kunna skaffa sig något annat. Det måste vara i båda parternas intresse, att man har någon tid för att ordna för sig. Därför är det ganska viktigt, att denna bestämmelse om sju dagar står kvar.

Så har jag fått andra upplysningar än herr Lindley angående varför man icke rymmer från amerikanska fartyg. Herr Lindley påstod, att vederbörande där innehöll bara halva hyran från föregående hamn, men enligt de upplysningar som lämnades i utskottet förhåller det sig så, att vederbörande innehålla halva hyran för lång tid tillbaka, och detta är orsaken till att det så sällan förekommer rymning från amerikanska fartyg.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Herr Klefbeck: Då principdebatten så länge pågått, skall jag naturligtvis icke tillåta mig att utveckla de synpunkter, jag tänkt framföra, utan jag vill bara i anslutning till närmast föregående talares yttrande försöka föra ned de herrar, som svävat ut "ins Blaue" till den rama prosaiska verkligheten.

Man har talat utomordentligt vackert om vår storartade svenska rederinäring och om huru den intjänat under årens lopp, om jag minnes rätt, mellan 240 och 470 miljoner kronor årligen. Och denna oerhört viktiga näringsgren skulle man då våga sig på att på något sätt skada och ställa i svårigheter. Det är icke underligt, om folk som hör dessa framställningar, undrar vad det är för ett utskott, som kan hava mod att göra ett sådant attentat mot en så över måttan viktig näring som rederinäringen. Men gent emot det där talet är det ju ganska märkvärdigt att kunna konstatera, att i den kommitté, som utarbetat detta förslag, rederinäringen varit i mycket hög grad representerad och att från ingen enda av deras representanter framkommit någon anmärkning mot förslaget, utan att de varit om detsamma eniga.

Vidare vill jag peka på några omständigheter, som jag menar skulle vara ägnade just att föra ned farhågorna till mera rimliga proportioner. Det talas nämligen om den oerhörda tyngd, som genom lagen skulle läggas på rederinäringen. Men man har, såsom den föregående talaren sade, icke fått höra, vari dessa skulle bestå. Jag skall då peka på, såsom jag tror, de viktigaste av de nya ekonomiska bestämmelserna och hemställer till vars och ens beprövande, om införandet av dem kan i någon nämnvärd grad inverka på rederinäringen. Det talas t. ex. i 28 § om att åt sjömän skall lämnas sjukvård. Detta har funnits förut i sjölagen. Enligt detta förslag skulle tiden för sjukvården något utsträckas, några veckor, olika i svensk hamn och olika i utländsk hamn. Det är den mest betungande ökade utgift, som vidlåder förslaget; men det synes mig, att det är en mycket rimlig fordran, att sjuk sjöman icke lämnas alldeles på bar backe.

Nästa punkt är 32 §, där det talas om att sjuk sjöman, som avskedas, skall hava rätt till hyra för en månad. Huru mycket skall nu en sådan bestämmelse kunna menligt inverka på en stor rederinäring? För det första förekommer det icke i regeln, att något stort antal sjömän bliva sjuka. Särskilt skall jag be att få påpeka, att självförvållad sjukdom är undantagen. Nå, den sjöman, som blir sjuk, skall hava rätt till en månads hyra. Om således någon gång detta inträffar, skall rederinäringen svara för det. Är detta en pålaga, som kan verka i någon nämnvärd mån tyngande?

Jag kommer så till 34 §, där det står, att sjöman, som avskedas *utan skäl*, skall hava ersättning för den förlust han därigenom lider. Nu förefaller det, som om det vore ett mycket sällsynt fall, att en sjöman avskedas utan skäl; och för detta sällsynta fall skall han hava rätt till

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

ersättning för den förlust han lider. Finns det någon enda i kammaren, som icke medger, att detta är ett rimligt krav, liksom att det icke i någon nämnvärd grad inverkar tyngande på rederinäringen?

Så kommer jag till 41 §, där det står föreskrivet, att om fartyg förliser, skall sjöman hava rätt till fri hemresa från främmande land och till fosterlandet, och han skall hava rätt till hyra under tiden. Det kan ju bli ett belopp. Men man får väl erkänna, att det är mera sällsynt, att sådan förlisning inträffar. I regeln inträffar det däremot, att fartygen komma ordentligt hem. Och man får väl erkänna, att det finnes väl icke någon redare, som är så pass litet förtänksam, att han icke försäkrar fartyget, så att sedan, om fartyget förliser, han har reda pengar att klara upp ställningen med, och därjämte får man lägga märke till, att denna paragraf talar om att kostnaden utgår av statsmedel.

Så finnes det en paragraf till i regeringsförslaget, som skulle vålla redarna ökad kostnad, men den har utskottet strukit. Läger man tillsammans allt detta och ställer det mot det högtidliga talet om rederinäringsens betryckta läge, så måste man medgiva, att det är kolossal överord, som här användas och som enligt mitt tycke hava bra litet medrena rama verkligheten att göra.

Den andra stora angreppspunkten är disciplinfrågan, och där ansågo särskilt herr Enhörning och herr Larsson i Lerdala, att nu gällande lag erbjöd nog så stränga straff för att skrämman sjömännena från att rymma. Men det dyrbara var, att herr Enhörning ögonblicket efteråt erkände, att de nuvarande bestämmelserna, så stränga de än voro, dock icke hindrade, att sjömännena rymde i stort antal, särskilt i amerikanska hamnar. Det torde härav framgå, att dessa stränga straffbestämmelser icke varit till någon nytta. De hava icke kunnat åstadkomma vad de skulle åstadkomma. Jag tror, att ett mycket säkrare medel att kunna upprätthålla disciplinen är, om man antager den här lagen, och således i många hänseenden ställer det bättre, trevligare och friare för sjömannen, så att han trivs ombord och gör med mera lust sina sysslor. Det kunde vara skäl att försöka med detta.

Sedan får jag påpeka, att utskottets förslag om disciplinära bestämmelser går längre än Kungl. Maj:ts. Kungl. Maj:t har från bestämmelserna undantagit även östersjöfart. Men den har utskottet tagit in under bestämmelserna.

Sedan vill jag mot herr Lindley säga det, att nog kan man stå här och tala om önskemål, och giva utskottet påpackning, därför att det icke genomfört eller beaktat dessa önskemål, men vi leva gudi klagat i en värld, där man icke är allena rådande, utan får taga hänsyn till varandra; och för att vinna det bästa möjliga har man kompromissat i ett par viktiga punkter. I detta hava vi fått finna oss; men jag är ändå glad, att vi lyckats åstadkomma så mycket som vi gjort. För övrigt bör man icke förkasta det goda man vunnit, därför att man icke kunnat vinna allt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till första paragrafen i förslaget.

Herr Enhörning: Det vore mycket att säga om herr Lindleys temperamentsfulla anförande, men debatten har nu tagit så lång tid, och därför får man inskränka sig till det minsta möjliga.

Det lät alldeles utmärkt, då herr Lindley talade om sjömän, som jagades såsom brottslingar, men däri ligger en mycket stor överdrift. Det är till sjömannens gagn, hätnad och välfärd, som kaptenerna söka taga reda på dem, när de komma i rövarhänder i utländska hamnar. Alla straffåtgärder vill herr Lindley hava bort, och skola bestraffningar över huvud äga rum, ja, då kan man gå den civilrättsliga vägen. Men tror herr Lindley, att det skulle bli till det svenska sjöfolkets fördel? Sannerligen icke! Tror herr Lindley, att redarna hava tid med en mängd civila rättegångar? Nej, då får det bero för den händelse det icke är mycket grova brott. Följaktligen låter det tänka sig, att självsväldet från sjömannens sida, om den nya lagen antages, blir vida större, än vad det varit.

Vidare talade herr Lindley om att man skulle kunna mönstra på ett år och i samma veva, att det skulle vara fördelaktigt under uppgående konjunkturen, men då vill jag fråga, om herr Lindley tror, att man kan behålla sjömännen ombord mönstrade på ett år under uppgående konjunkturen?

Vidare är det ett önskemål från herr Lindleys sida, att det skall bli endast tre dagars uppsägningstid? Jag vill emellertid erinra herr Lindley om att nu för olika delar av besättningen, t. ex. däck- och maskinmanskap, har uppgjorts årliga avtal härom till längre tid, och för närvarande är det, om jag icke misstager mig, åtta dagars uppsägningstid. Varför skulle då lagen inskränka det till tre dagar? Nu föreslås här sju dagar, således en dag mindre än som nu gäller.

Herr Lindley gjorde också upp en jämförelse mellan lokomotivförare på väg från Malmö till Stockholm å ena sidan, och sjömännen å andra sidan. Ja, jag vill säga herr Lindley, att vi glädjande nog icke känna till, att lokomotivförare eller över huvud taget någon järnvägspersonal brukar rymma, men det är allom bekant, att det bland sjömännen har insmugit sig en mycket ful ovana att rymma, då de komma till utländska hamnar. Som jag sagt förut, är det kanske icke alltid deras fel, utan de "shanghaias", för att använda herr Lindleys eget uttryck, av rövare, som vilja komma åt, vad de äga och hava, och sedan kasta dem ut på bar backe och anmäla dem för polisen, som tar hand om dem. I herr Lindleys jämförelse ligger det nog en alltför stor överdrift.

Nu menar herr Lindley, att jag har alldeles orätt i min argumentering, och han drog upp en parallell med amerikanska förhållanden. De amerikanska förhållandena hägra för herr Lindley och för sjömännen, som tro, att Amerika alltid är ett Eldorado. Men om herr Lindley slår upp sidan 12 i utskottets betänkande, skall han finna följande: "Slutligen må erinras, att Nordamerikas Förenta Stater, så vitt utskottet har sig bekant, är den enda stat, som avskaffat hämningsrätten. I stället gäller emellertid där, i motsats till vad förslaget in-

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

nehåller, att avviken sjömans innestående hyra och tillhörigheter skola anses förbrukta till redaren, samt att redaren må innehålla intill hälften av den sammanlagda hyran för hela resan." Ja, mina herrar, skulle vi i den svenska lagen få en dylik garanti, så behöva vi icke någon annan, och jag tror, att det skulle vara till stort gagn och nytta för sjömännen själva. Varför skulle icke våra sjömän, som i regel få sina inkomster från svenska fartyg, förbruka sina förtjänster i vårt land i stället för att slarva bort dem i främmande länder till skada för dem själva, deras familjer och anhöriga, ävensom för deras land.

Ja, herr Hederstierna tyckte, att jag hade svävat ins blaue hinein och icke kommit med några positiva yrkanden, men dessa måste ju framställas, när paragraferna behandlas. Man kan icke i principdebatten taga upp alla paragrafer, utan man får begränsa sig till några av de viktigaste. Det ger mig anledning förmoda, att herr Hederstierna ej hade uppmärksamheten fäst på vad jag yttrade -- alltför fatigerad antagligen av sitt föregående anförande.

Nu talade herr Klefbeck om hur denna lag skulle inverka på rederinäringen. Jag vill bara säga, att med nuvarande sjölag hava under senaste åren flera större och mindre rederier gått omkull, vilket beror på den sorgliga depressionen. Vi hava ännu icke passerat lågkonjunkturen, och nu kommer man här och vill pålägga sjöfartsnäringen en hel del kostnader, som förut staten har burit. Tror herr Klefbeck, att detta är ägnat att stärka rederinäringen? Herr Klefbeck talade också om de stora belopp, som rederinäringen inbragt i vårt land. Det är en mycket glädjande företeelse, men jag vill fråga herr Klefbeck, om han har reda på hur mycket staten har tagit ut i skatter av densamma. Jag är verkligen ledsen över att jag icke nu kommer ihåg summan, men det skulle vara mig mycket glädjande att kunna berätta det för herr Klefbeck. Utan tvivel har emellertid herr Klefbeck själf tillfälle att taga reda därpå.

Herr Klefbeck yttrade också, att man skall skapa bättre och angenämare förhållanden för sjömännen ombord, och det håller jag med honom om. Alla hyggliga rederier försöka också göra det, i den mån det är möjligt. Man söker att till alla helger och andra lämpliga tillfällen bereda besättningen extra förmåner och trevnad ombord för att hålla dem från land. Det kan ju vara till gagn och nytta i många fall, fast kaptenen ej alltid uppnår det resultat därav, som han tänkt sig.

Jag yrkar, herr greve och talman, fortfarande avslag på lagen.

Herr Larson, Edward: Endast ett par ord med anledning av herr Jacob Larssons yttrande, att mitt anförande här icke skulle stå i överensstämmelse med de reservationer jag varit med om att avgiva i utskottet. Herr Larsson måtte icke hava läst dessa, då han kan uttala sig på det sättet, ty både reservationen rörande den allmänna motiveeringen och de reservationer vid de olika punkter av förslaget, som jag

biträtt, hava tagit sikte just på de ekonomiska förhållanden, som skulle inträda och som skulle betunga rederinäringen, därest utskottets förslag antoges.

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Herr Lindley: Herr Enhörning förklarade nyss, att om man bara kunde få den bestämmelse, som gäller i Amerika, att en sjöman, som rymt, skall förlora hälften av sin innestående hyra och av de tillhörigheter han lämnar efter sig, skulle detta vara fullt betryggande. Ja, är det ingenting annat, som redarna önska, tror jag verkligen, att en mycket tillfredsställande kompromiss skall kunna uppnås. Tag bort allt fängelse och allt annat straff för rymning och låt rederiet få tillgodogöra sig, vad sjömännen eventuellt lämna efter sig! Jag tycker verkligen, att det skulle vara en kompromiss, som man mycket väl kunde komma överens om. Min ståndpunkt i detta fall är fullständigt klar. Jag anser, att en sjöman icke bör rymma. Han bör icke bryta sitt kontrakt och lämna sitt fartyg, men gör han detta, kan han riskera att förlora, vad han lämnar efter sig.

I själva verket blir detta ingen skillnad mot vad som redan tillämpas. Lämnar en sjöman ett svenskt fartyg, är han nämligen icke blott hemfallen åt straff, utan han förlorar också sin innestående hyra och vad han lämnar efter sig. Den enda skillnaden är bara, att det icke tillfaller skeppsredarna utan går till sjömanshusen. Sjömannen tänker sannerligen icke så mycket på vem som tar hand om hans saker, då han rymmer från fartyget. Han har förlorat dem och återfår dem icke, och för hans del gör det sannerligen ingenting, vart de taga vägen. Är det så, att man på skeppsredarhåll skulle vara intresserad av att lösa frågan på den linjen, tror jag verkligen, att det finnes stora möjligheter att komma till en uppgörelse.

Medan jag har ordet, ber jag också att få säga något till den talare, som uppträdde närmast efter mig, nämligen herr Westman. Han kom med en del polemik mot mig, som jag icke skall fästa mig vid här, men så framhöll han som en brist i denna lag, att det icke finnes en force majeure-klausul. I realiteten skulle detta lösas mycket bra genom att man ginge med på min linje, ty är det tre dagars uppsägningstid, så behövs det ingen force majeure-klausul. Då är den saken klar med detsamma, ty tre dagar kan man väl ändå underhålla en besättning, även om t. ex. krig skulle bryta ut eller någon annan force majeure skulle inträffa.

Men nu är det så, att vi hava behandlat denna fråga i riksdagen en gång förut. Jag framlade nämligen här i kammaren en motion, sedan kriget brutit ut, vari jag begärde, att den force majeure-klausul, som redan fanns, skulle ändras, så att en sjöman, som ansåg, att hans arbete medförde fara för hans liv på grund av minrisk eller av annan anledning, kunde bliva fri från sitt avtal. Det ville man emellertid på inga villkor gå med på. Man sade: kriget har redan brutit ut, och han känner faran; att denna har ökats genom att man släpper ned bomber och lägger ned minor o. s. v., kan icke giva sjömannen rätt att återopa

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

force majeure-klausulen för att bli va fri från sitt kontrakt. Han skall vara bunden av detta, även om han skall förgås på kuppen!

Ja, bestämmelsen är ju för övrigt icke så särskilt viktig. Att den icke blivit medtagen, tror jag inte spelar någon roll.

Slutligen har man också här pekat på att det saknas någon definition på begreppet myteri. Ja, jag har naturligtvis ingen anledning att motsätta mig en mycket djupgående definition av detta begrepp, ty den tolkning man nu ger det kan ibland rent av verka löjlig. Jag har haft att göra med ett fall, som vi drogo inför skiljedom här i Stockholm. Bl. a. utsågs till detta uppdrag en av de personer, som bruka biträda domstolarna vid behandlingen av sådana rättsfall, och t. o. m. den personen — ja, jag vill icke säga namnet — förklarade, att han ansåg det vara myteri, då en pråmskeppare, liggande vid Stockholms kaj, hade vägrat att utföra visst arbete. Det var myteri! Det är ju rent rosenrasande, att man betecknar det som myteri, att en ensam person ombord på en pråm vägrar att utföra ett visst arbete, och nog skulle det vara bra att hava en definition. Men är nu riksdagen eller ens den kommitté, som har sysslat med detta, kompetent att framlägga en sådan definition? Det är säkerligen förenat med ganska stora svårigheter att åstadkomma en tillfredsställande definition av myteribegreppet, ty det kräves nog grundliga juridiska kunskaper för att klarlägga innebörden, och jag tror sannerligen, att det i närvarande stund icke är möjligt för riksdagen att åstadkomma en sådan definition. Skulle nu tvist uppstå på grund därav, blir det väl domstolarnas sak att försöka reda ut detta begrepp. Det tror jag är den enda möjligheten i närvarande stund.

Herr talman! Jag har intet nytt yrkande.

Herr Rogberg: Herr talman! Så vitt jag under debatten funnit, har icke något skäl uppgivits, varför vårt folk i denna fråga skulle gå först och ställa våra grannländer Danmark och Norge i efterhand. Jag betvivlar, att därmed beredes vårt land några förmåner, men om några förmåner därav skulle uppkomma, önskade jag gärna få höra dem här uppvisade.

Vice ordföranden i utskottet har frågat, varför de reservanter, som ställt sig på avslagslinjen, icke i detalj uppvisat de vådor av lagförslaget, som föranlett deras ståndpunktstagande. Jag trodde, att den redogörelse för lagförslagets innehåll, som av vice ordföranden själv lämnats, i och för sig innefattade upplysning därom. Vi reservanter tro, att Kungl. Maj: t i sin proposition och utskottet vid sitt tillstyrkande av densamma i fråga om bestämmelserna rörande sjömannens bundenhet vid fartyet, i fråga om tjänstetidens förkortning och i fråga om skyldigheten att utföra lossningsarbete, i fråga om rätten till entledigande och i fråga om befälhavarens rätt att avskeda sjöfolket gått längre än med ett rättvist avvägande av rättigheter och skyldigheter är förenligt — ungefär så har även lagrådet uttalat sig. Jag får vidhålla mitt tidigare yrkande.

Herr Hederstierna: Herr Lindley har i sitt senaste anförande kommit med ett yttrande, som jag icke kan låta stå oemotsagt. Han uppgav, att enligt lagförslaget skulle en rymmare gå förlustig sin egendom som förut, och den enda skillnaden skulle vara, att under det att den nu går till rederiet, skulle den i framtiden gå till staten, till kommerskollegium. Men om herr Lindley behagar läsa 53 §, så finner han där följande: "Rymmer sjöman, äger befälhavaren på lämpligt sätt försälja hans ombord kvarlämnade tillhörigheter. — Åtgå försäljningssumman och innestående hyra icke till täckande av redarens ersättningsanspråk, äger sjömannen sist inom ett år efter rymningen utfå vad som återstår." Redaren äger således att göra sig betäckt av försäljningssumman och innestående hyran, men det övriga äger sjömannen få ut, därest han framställer begäran därom inom ett år. Det är först, om han försummar det, som medlen gå till kommerskollegium.

Det kan man väl ändå begära, att då man uppträder emot ett lagförslag och kritiserar det, som herr Lindley gör, skall man också orka läsa igenom det.

Herr Lindley: Ja, den sjöman, som kommer tillbaka inom ett år för att få ut det belopp han har innestående och som då samtidigt underkastar sig fängelsestraff för att kunna få ut sitt tillgodohavande, den sjömannen skulle jag gärna vilja hava inmonterad i ett glasskåp!

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen och vidare på dess förkastande, samt förklarade, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Enhörning* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § av första lagutskottets i utlåtandet nr 9 framställda förslag till sjömanslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas paragrafen.

Omröstningen företogs; och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;
Nej — 48.

2 §.

Denna paragraf var av följande lydelse:

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Är ej överenskommelse träffad om tjänsteavtalets varaktighet, skall avtalet anses slutet att tre månader efter det uppsägning å någöndera sidan skett upphöra i svensk hamn, som fartyget anlöper för lossning eller lastning, dock med rätt för befälhavaren, om han varit i tjänst på fartyget ett år eller i fråga om segelfartyg ett och ett halvt år, att tre månader efter uppsägning frånträda avtalet jämväl i utländsk lossnings- eller lastningshamn.

Herr *E n h ö r n i n g*: Uppsägningstiden för tjänstens frånträdande i svensk hamn bör sättas till en månad och i Ostasien och Australien till sex månader. I övrigt bör befälhavare icke hava rätt att frånträda tjänsten utomlands, så vida han icke varit i tjänst å fartyget minst ett och ett halvt år och icke därunder har besökt svensk hamn. I senare fallet bör han vara skyldig att kvarstanna i tjänsten, om fartyget inom sex månader beräknas komma till svensk hamn. Under inga omständigheter bör han få lämna fartyget, förrän lossningen avslutats.

Jag vore, herr greve och talman, mest benägen att yrka avslag å hela denna paragraf och att hemställa, att den ersättes med den nuvarande sjölagens 62 §. Men jag skall i stället yrka, att punkten återremitteras till utskottet för paragrafens omformulering i enlighet med av mig nu uttalade riktlinjer.

Herr *H e d e r s t i e r n a*: Det här löst framkastade yrkandet om återremiss, tror jag icke, att kammaren allvarligt kan reflektera på. Denna paragraf angående tjänsteavtalets varaktighet innehåller ju just en av huvudpunkterna i lagen, och när nu kammaren har tagit lagen i princip, kan jag icke se, att det kan finnas något skäl att taga det förslag, som herr *E n h ö r n i n g* kommit med, under övervägande.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt föreliggande yrkanden gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare därpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

3 §.

Godkändes.

4 och 5 §§.

Dessa paragrafer voro så lydande:

4 §.

Avskedas befälhavare på grund av sjukdom eller skada, som gör honom oförmögen att föra fartyget, äger han rätt till hyra för tre månader efter avgången från tjänsten.

Vad nu är stadgat äger ej tillämpning, där befälhavaren genom

grovt vållande ådragit sig sjukdomen eller skadan, eller där han förtog den vid tjänstens antagande; i sådant fall är befälhavaren icke berättigad till hyra för längre tid än han förrättat tjänsten.

Förslag till
sjömanslag
11. 77.
(Forts.)

5 §.

Avskedas befälhavare på grund av oduglighet, oredlighet, grovt fel eller grov försummelse i tjänsten, är han icke berättigad till hyra för längre tid än han förrättat tjänsten.

I avgiven reservation hade herr *Hederstierna* med instämmande av herrar *Rogberg*, *K. G. Westman*, *Edw. Larson*, *af Ekenstam*, *Olsson* i *Kalmar* och *Johansson* i *Brånalt*, på anförda skäl hemställt

dels att 4 och 5 §§ måtte sammanslås till en paragraf (4 §), som till följd härav skulle erhålla följande lydelse:

”Avskedas befälhavare på grund av sjukdom — — — från tjänsten.

Vad nu — — — förrättat tjänsten.

Avskedas befälhavare på grund av oduglighet — — — förrättat tjänsten.”

dels att såsom § 5 måtte intagas ett nytt stadgande av följande innehåll:

”Avskedas befälhavare därför att fartyget för avsevärd tid upplägges eller i avgångshamnen eller under resa uppehålls till följd av sådan oförutsedd händelse som krig, blockad, uppbringning, ut- eller införselbud, sjöskada eller annat dylikt, äger han rätt att erhålla fri resa till sin hemort här i riket med hyra och underhåll under resan.”

dels att hänvisningen i 8 § måtte undergå erforderlig ändring och att denna paragraf sålunda måtte erhålla följande avfattning:

”Åtnjuter befälhavare — — — på tjänstetiden. Är befälhavaren enligt 3—7 §§ berättigad att — — — fasta befälhavarehyra.”

Herr *Hederstierna*: Som jag redan förut berört här, har man i dessa paragrafer, som gälla befälhavaren, liksom i 25, 32 och 42 §§, där det är fråga om sjöman, uteslutit den bestämmelse, som finnes i nu gällande sjölag och som överensstämmer med en princip, som i allmänhet tillämpas på ingångna avtal just enligt modern rätt. Den principen innebär, att om parterna ha varit överens om ett avtal och båda i god tro levat i den föreställningen, att förhållandena ligga på ett visst sätt, men förutsättningarna sedan ändras genom en alldeles oförutsedd händelse, som ingendera räknat med, när de slöto avtalet, så låter man avtalet återgå. Detta är något som just under krigstiden har slagit igenom i svensk lagtillämpning, och den omständigheten, att nu gällande sjölag har upptagit en sådan bestämmelse, visar ju, hur den nästan var före sin tid. Vi hava haft flera exempel på domar, som fällts av högsta domstolen, vilka just gått på denna force majeure-princip. Lagrådet har i sitt yttrande särskilt påyrkat, att man vid förslaget till sjömanslag skulle upptaga detta. Och om till följd av en fullständig oförutsedd händelse fartyget får inhibera sin resa och under längre tid får ligga i hamn, så är det ju oskäligt, att icke

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

en redare eller befälhavare skall få skicka hem besättningen, naturligtvis med skyldighet att betala hyra och underhåll under resan. Detta har påpekats av lagrådet, och som jag nyss sagt, är det helt i överensstämmelse med de principer, som för närvarande äro rådande i svensk lagstiftning.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till den av mig med flera avgivna reservationen vid 4 och 5 §§.

Herr Larsson, Jacob: Ja, herr talman, det är ju alldeles riktigt, att lagrådet i detta hänseende gjort en erinran, vilken reservanterna upptagit, men det förefaller mig ändå, som om reservanterna alldeles bortsett ifrån att det gives en alldeles bestämd åtskillnad mellan olika arter av avtal. Det är alldeles tydligt, och det har ju tillämpats i lagskipningen, att force majeure kan åberopas, då det gäller att fullgöra en leverans eller eljest ett handelsrättsligt avtal, men att samma grunder icke kunna åberopas, då det gäller ett tjänsteavtal, och det är ett sådant det här är fråga om. Här är det ett avtal, varigenom en person ställer sig i en annans tjänst. Om nu på grund av inträffade händelser, vilka kunna rubriceras som force majeure, den som tagit en person i sin tjänst blir urständsat att tillgodogöra sig hans tjänster, bör detta icke upphäva tjänsteavtalet. Det är efter min mening alldeles riktigt, att i här föreliggande fall bör utgå ersättning för skada i följd av ett avskedande ur tjänsten. Det synes mig därför som om kommittén på denna punkt resonerat alldeles riktigt. Då en sådan händelse som här förutsättes inträffat, bör redaren för sig själv överväga, vilket som för honom är fördelaktigast att antingen i avbidan på hindrets upphörande behålla befälhavaren i sin tjänst eller avskeda honom med den påföljd, att han får utgiva det skadestånd, varom lagen här talar. På den grund kan jag icke komma ifrån, att den skillnad, som här gjorts mellan ett tjänsteavtal och ett handelsrättsligt avtal, är fullt berättigad. Därför skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hederstierna: Herr talman! Jag kan omöjligen gå med på herr Jacob Larssons försök att uppdra en skillnad mellan tjänsteavtal och andra avtal. Jag vet icke, varför ett tjänsteavtal skall behandlas annorlunda än ett annat avtal. Jag går så långt, att jag säger, att om icke denna bestämmelse hade funnits i den gamla sjölagen, där den allmänna principen fått gälla, så hade domstolarna sökt tillämpa force majeure på dessa förhållanden, och om riksdagen skulle utesluta denna bestämmelse i paragrafen, komma domstolarna att känna sig förhindrade att i detta avseende tillämpa force majeure, ty då har det varit lagstiftarens mening, att de icke skola göra det, men det tror jag skulle vara mycket olyckligt.

Herr statsrådet Åkerman: Herr talman! Den reservation, som

har avgivits vid denna paragraf, och de uttalanden, som sedan gjorts till förmån för reservationen, ha givit mig anledning att nu yttra några ord.

Även om det är riktigt, att force majeure, såsom krig, blockad, embargo o. s. v. i allmänhet bryter ett avtal, är det därmed icke sagt, att denna regel skall gälla under alla förhållanden och i alla avseenden. De synpunkter, som möjligen kunna anläggas härå, då det exempelvis gäller fullgörandet av fraktavtalet, behöva icke med nödvändighet vara utslagsgivande med avseende å befälhavarens och besättningens tjänsteförhållande. Ofta kan det under längre eller kortare tid, efter det att hindret för resan inträtt, vara full användning för besättningens tjänster. Ej heller medför utan vidare den omständigheten, att fartygets resa hindras exempelvis av krig, att icke redaren för annan resa kan hava behov av befälhavarens och besättningens arbetskraft. Krigsårens erfarenheter ha ju i hög grad bestyrkt detta. Har redaren icke något sådant behov, kan han ju i laga ordning uppsäga besättningen. Enligt numera allmänt gällande, av förslaget godkända anställningsvillkor innebär detta, att besättningen erhåller en uppsägningsfrist av resp. tre månader, en månad och en vecka, allteftersom det är fråga om befälhavaren, övrigt befäl eller till manskapet hörande sjöman.

Men även en annan synpunkt spelar in här. Befälhavare och besättning hava icke något som helst inflytande på vart fartyget skall sändas. Detta bestämmer redaren ensam eller den tidsbefraktare, å vilken redaren överlåtit sin rätt, och mången gång — jämväl detta visa förvisso krigets erfarenheter — kan redaren hava ökad vinst av att fartyget fullgör en resa, vars fullgörande är förenat med särskilda risker. Men då är det ock naturligt, att redaren bär den risk, som ligger däri, att han i händelse av exempelvis fartygets uppbringning måste i laga ordning uppsäga besättningen i stället för att utan vidare avskeda den. I allt fall är det rimligare, att redaren och icke besättningen bär denna driftsrisk.

Jag kan tillägga, att något stadgande i den av reservanterna förordade riktningen icke upptagits i den norska propositionen och, enligt vad jag tror mig veta, icke heller kommer att i de övriga grannstaterna föreslås.

Jag kan också erinra därom, att besättningarna numera icke äro i samma grad som förr knutna vid ett bestämt fartyg utan äro mera generellt i redarens tjänst. Då ligger det nära till hands för redaren att även sedan en händelse av detta slag inträffat behålla sjömannen i sin tjänst och förflytta honom till ett annat fartyg.

Jag vill vädja till kammaren att icke på denna punkt frånträda regeringsförslaget. Jag tror, att utom de rent reella skäl, som jag här nu anfört, man bör räkna med att det kan vålla mycket stora lagtekniska svårigheter, som kunna äventyra rätt mycket, om kammaren fattade beslut i enlighet med reservanternas hemställan. Jag vädjar därför vördsam till kammaren att biträda förslaget i denna punkt.

Herr Enhörning: Herr greve och talman! Fjärde paragrafen

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

stipulerar, att "avskedas befälhavare på grund av sjukdom eller skada, som gör honom oförmögen att föra fartyget, äger han rätt till hyra för tre månader efter avgången från tjänsten". Jag vill då fråga, om herrarna anse det vara rätt och billigt, att han skall äga rätt till tre månaders hyra, även om han är sjuk endast två, tre eller fyra veckor. Detta kan icke vara rimligt, speciellt som vi få komma ihåg, att befälhavarnas löner under dyrtiden blivit förhöjda och ännu icke på långt när kommit ned till normallöner. En skeppare på en vanlig båt på 3,000 ton erhåller 1,000 kronor i månaden, och det kan väl icke vara meningen att betunga redarna under dessa svåra tider med en sådan utgift. Jag vågar därför hemställa, att i första stycket andra raden uttrycket "hyra" utbytes mot "underhåll för sjukdom". Han får underhåll under sjukdomen, vilket dock bör begränsas till endast en månad. Om detta vinner kammarens bifall, böra följaktligen orden "för tre månader efter avgången från tjänsten" utgå.

Andra stycket i denna paragraf talar om grovt vållande. Där står: "Där befälhavaren genom grovt vållande ådragit sig sjukdomen." Jag skulle vilja föreslå, att detta "grovt vållande" utbytes mot "eget vållande", varigenom bestämmelsen i detta stycke kommer att stå i överensstämmelse med norska och danska förslagens uttryck "med egen skyld".

Herr L y b e r g: Jag har begärt ordet i anledning av herr Hederstiernas yttrande, att det icke är rimligt att beträffande frågan om force majeure göra någon principiell skillnad mellan å ena sidan handelsrättsavtal och å andra sidan tjänsteavtal. Jag vill för min del säga, att, så vitt jag vet, det icke är fastslaget eller konstaterat, att den uppfattning, som sålunda gjorts gällande, numera är allmänt vedertagen. I varje fall synes mig uppenbart, att den principiella skillnad finnes mellan dessa två slag av avtal, som följer därav, att vid ett tjänsteavtal vederbörande, som åtager sig en arbetsprestation, i regel ställer sig själv helt, d. v. s. ställer hela sin arbetskraft, till förfogande. Frågan är då, huruvida det kan vara rimligt, att de ekonomiska konsekvenserna av force majeure läggas på den, som sålunda ställt sin arbetskraft till förfogande. I varje fall förefaller mig den saken icke vara så alldeles klar och odisputabel. Jag kan därutinnan icke underlåta påpeka det förhållandet, att de ekonomiska konsekvenser, som i anledning av den omdebatterade paragrafens bestämmelse skulle kunna drabba en redare, ganska lätt kunna neutraliseras genom en försäkring mot de risker, varom här talats; och vidare vill jag erinra, att liknande bestämmelser äro föreslagna i den lag, som har framlagts till antagande av Norges storting, och att detta förslag har framlagts av en minister, som till sin borgerliga näring är redare och därtill en av de största redarna i Norge. Det synes mig därför, att man, så vitt en utom redarinringen stående person kan bedöma, ej hör tillmäta allt för stora hänsyn till de ekonomiska risker, som för redarna förmenas vara förbundna med en bestämmelse av den innebörd, som här är ifrågasatt.

Jag tillåter mig därför att instämma i yrkandet om bifall till utskottsförslaget.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Jag skall gent emot herr Enhörnings ändringsyrkande hemställa, att kammaren måtte godkänna utskottets förslag. Det ändringsyrkande, som herr Enhörning gjort, synes mig ur alla synpunkter vara både obilligt och orättvist. Man bör gå ut från, vad 3 § stadgar därom, att befälhavaren kan av redaren när som helst skiljas från sin befattning. Redaren behöver icke angiva något slags skäl, varför han skiljer befälhavaren från befattningen. Denna bestämmelse är ju betingad därutav, att befälhavaren måste åtnjuta redarens odelade förtroende, och det måste därför stå i redarens hand att behålla honom eller avskeda honom, men när så är, är det också alldeles tydligt, att befälhavaren måste ha viss mot denna osäkerhet i anställningen svarande förmån, och den förmån, som i 4 § är tillerkänd befälhavaren, är, att om han avskedas på grund av sjukdom eller skada, som gör honom oförmögen att föra fartyget, han skall ha rätt till hyra för tre månader efter avgången från tjänsten. Det är endast en mycket billig kompensation för den osäkerhet i anställningen, som lagen medför. Vidare gjorde herr Enhörning anmärkning mot, att man här infört det stadgandet, att denna bestämmelse icke skall äga tillämpning, när befälhavaren genom *grovt* vållande ådragit sig sjukdomen eller skadan, d. v. s. herr Enhörning menar, att bestämmelsen icke heller skall äga tillämpning, då befälhavaren genom ett ringa vållande eller oförsiktighet, ådragit sig en sjukdom, kanske just för att skydda redarens intresse. Det är väl icke ett otänkbart utan snarare ett ofta förekommande fall, att under ett hårt väder befälhavaren måste tillgodose ägarens intresse framför sin egen hälsa och att han därför kan råka genom oförsiktighet ådraga sig en allvarlig sjukdom. En sådan sjukdom kan göra honom oförmögen att fullgöra tjänsten, och ägaren får då rätt att avskeda honom. Jag anser därför, att bestämmelserna sådana de här föreligga stämma bäst överens med rättvisa och billighet. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Westman: Vad som här diskuteras, närmast med anledning av ett yrkande i reservationen, är, huruvida det finnes berättigade skäl anförda, för att riksdagen skulle övergiva en ståndpunkt, som finnes i nu gällande sjölag, nämligen den att force majeure i den utsträckning, som är angiven i reservationen, befriar från skyldigheten att fullgöra ett avtal. Nu har senast herr statsrådet velat göra gällande, att det vore billigt, att man flyttade över den eventuella förlusten på redaren. Herr statsrådet anförde för att stödja den åsikten, så vitt jag hörde rätt, bland annat, att ofta kan redaren använda befälhavaren eller besättningen på annat sätt, på annat fartyg än på det, som han på grund av force majeure är förhindrad att hålla i gång.

Jag har förut, när jag läst kommitténs betänkande och sett dess

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

ståndpunkt härvidlag gjort den iakttagelsen, att i detta fall, liksom i många andra resonerar man som om det endast vore fråga om de stora rederierna, som ha många fartyg till sitt förfogande. Jag medger gärna, att för dem kan saken ställa sig i viss mån annorlunda, än vad den gör för ett litet rederi, ty för ett stort rederi är det ofta lätt att flytta över befälhavare och besättning till ett annat fartyg. Det är också ganska lätt för en stor redare att skydda sig genom en försäkring.

Men för en liten redare ställer sig saken på ett helt annat sätt. För honom kan en förlust, som kan uppkomma på grund av force majeure-omständigheter rent av vara ruinerande. Det är på den grund jag icke kan finna, att den bevisning är bindande, som förebragts, för att vi skulle, på det sätt utskottet föreslår, övergiva den ståndpunkt, som intages i den hittills gällande lagen. Jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Hederstierna: Så vitt jag förstod, brast herr Lyberg i bevisningen, när han ville deducera eller föra fram den satsen, att det skulle finnas skäl att icke tillämpa force majeure-klausulen eller bestämmelsen, när det gäller tjänsteavtal. Om jag fattade honom rätt, skulle det bero på, att den, som ingått ett tjänsteavtal, har ställt hela sin arbetsprestation till arbetsgivarens disposition och att det då skulle vara hårt, att han icke skulle få den motprestation, som var avtalad. Men det är ju dock så enligt reservanternas förslag, att arbetsgivaren är skyldig att lämna den, som avskedas, fri resa till hemorten med hyra och underhåll under resan. Han är således återförd till den situation, vari han var, när avtalet slöts, och jag är övertygad att om icke befälhavaren, så åtminstone sjömännen i allmänhet ha säkerligen vidare lättare än många andra att skaffa sig arbete under den tid, då force majeure varar. Jag kan varken ur juridisk eller annan synpunkt se någon anledning, varför man skall skilja detta avtal från andra avtal. Det tycktes herr Lyberg erkänna, att i allmänhet är man benägen att tillämpa force majeure-principen, och vad herr Enhörning beträffar, så beaktade han icke, att befälhavare ofta ha mycket svårt att skaffa sig annan plats. Är det på grund av sjukdom de blivit avskedade, är det väl icke mer än i sin ordning, att de få tre månader på sig att skaffa sig en annan plats. De äro i en ganska svår situation dessa ångbåtsbefälhavare, och det är icke mer än skäligt, att de få vara kvar i sin anställning en tid framåt. Jag hemställer sålunda om avslag på herr Enhörnings yrkande och om bifall till reservationen.

Herr Lyberg: Jag skall tillåta mig att yttra ett par ord för att framhålla huru jag tycker det blir, om man drager ut konsekvensen av den ståndpunkt, som den föregående talaren förfäktat, och med vilken, så vitt jag förstår, man kommer till fullkomligt ohållbara resultat.

En familj har anställt ett s. k. hembiträde för viss tid. Sedan under avtalstiden brinner det hus, vari familjen bor. Familjen har icke vidare användning för biträdet, utan måste bo på hotell. Konsekvensen av den

uppfattning, som här göres gällande måste, så vitt jag förstår, bliva, att sålunda inträffad force majeure giver familjen rätt till avtalets hävande, samt att familjen gjort tillräckligt, om den skickar i väg hembiträdet och betalar henne ersättning för biljett och andra utgifter, som påkallas av hennes hemresa.

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Herr Lindley: Ja, herr talman, den bestämmelse, som vi nu hålla på att diskutera, gäller endast befälhavaren, men konsekvensen av en ändring i överensstämmelse med reservanternas förslag blir naturligtvis, att samma bestämmelse skall införas, när det gäller sjöfolket. Om så skulle ske, måste jag säga, att den här bestämmelsen, sådan som reservanterna påfordrat densamma, icke är tillfredsställande, därför att den ensidigt bevarat endast skeppsredarens intressen genom rättighet för skeppsredare att vid tillfälle av force majeure avskeda den hos honom anställde, men det är tydligt, att skall man se på frågan rättvist, måste den ses från båda synpunkterna, och då måste givetvis alla de omständigheter, som bägge parterna kunna anföra, tagas med i beräkningen. Jag har förut pekat på, att jag år 1915 gjorde ett yrkande om utsträckning av sjöfolks rätt att avmönstra vid ökade krigsfarettillfällen, alltså inom ramen av force majeure. Vad sade då lagutskottet? Jo, lagutskottet sade följande: "Utskottet finner sig icke i detta sammanhang kunna förorda, att sjömans rätt att häva ingånget hyresavtal utsträcker jämväl till sådana fall, som i herr Lindleys motion beröras. Huruvida en dylik, mera genomgripande ändring av de grunder, varpå gällande lagbestämmelser om hyresavtal vila, må vara påkallad och lämplig, lärer icke kunna bedömas, innan en omfattande utredning därutinnan föregått, och synes under alla förhållanden icke böra ifrågasättas med mindre förhandlingar inledas med de övriga skandinaviska länderna om gemensamma lagstiftningsåtgärder, så att icke den enhetlighet inom sjörätten, som i ifrågavarande avseende råder mellan Sverige och dess båda grannländer, rubbas."

Skulle vi nu ensidigt fastställa en sådan bestämmelse, som här påyrkas av reservanterna, skulle den först och främst icke bliva så tillfredsställande och opartiskt avfattad, att båda parternas intressen här bleve vederbörligen beaktade, och för det andra riskerar man härigenom att rubba den kontinuitet i den skandinaviska sjöfartslagstiftningen, som man ändå avser med den här ifrågavarande lagstiftningen. För min del skulle jag önska att gå betydligt längre, och jag skulle kunna taga detta med någorlunda jämnmod, men för dem, som låta denna så att säga skandinaviska synpunkt vara en mycket viktig omständighet, för deras del kan det, må jag säga, vara en ganska tvevelaktig sak att yrka på en sådan här ändring, speciellt för Sveriges vidkommande, om man icke har förutsättningar för att samma lagförslag skall bliva framlagt och antaget i både Norge och i Danmark.

Herr Westman: Jag ber, herr talman, att få säga ett par ord med anledning av den siste ärade talarens anförande. Han måtte icke

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

ha läst detta lagförslag riktigt ordentligt eller tillräckligt, ty om han gjort det, skulle han hava funnit, att en hel del av de önskemål, han framfört i sin motion med anledning av Kungl. Maj:ts proposition till 1915 års riksdag om ändring av 85 § sjölagen, äro tillgodosedda i det här framlagda lagförslaget. Om den ärade talaren läser igenom t. ex. 36 §, skall han finna, att där har sjöman rätt att få avtal hävt, ifall det utbryter elakartad farsot i hamn, till vilken fartyg är destinerat, och att alltså just ett av den ärade talarens huvudyrkanden är genomfört. Han finner också där, att samma regel gäller, där fara föreligger för att fartyget skall uppbringas av krigförande makt eller utsättas för krigsskada, eller där fara, som nu sagts, väsentligt ökas. Alltså finnas redan i lagförslaget till manskapets förmån en hel del bestämmelser i en riktning, som motsvarar den, vilken präglar de bestämmelser, som reservanterna önskat få införda till förmån för befälhavaren.

Herr L i n d l e y: Endast ett par ord till den siste talaren! Nej, det är icke riktigt som här blivit anfört, ty att detta, såsom talaren tycktes förmoda, blivit infört beträffande sjöfolks befrielse från att medfölja fartyg till pestsmittad ort det är icke riktigt. Det är icke något nytt, ty alltsedan vi fått en modern sjölag, har det funnits en sådan bestämmelse att man icke kunde förplikta en sjöman att följa med fartyget till pestsmittad ort. Det är icke något nytt, men jag var icke säker på, huruvida denna bestämmelse förut stått i samband med force majeure-klausulen, och det var därför jag frågade en av utskottets ledamöter, huru det förhöll sig. Men det vill jag säga, att detta, som blivit inryckt beträffande befrielse för sjöman från skyldigheten att verkställa resa, i händelse av krigsfara m. m. går icke så långt, som jag yrkat, ty krigsfaran kan vara obetydlig i första början, men en man, som är inmönstrad, efter det krigsfaran inträtt och krigsfaran sedan ökas, han kan icke åberopa den ökade krigsfaran för befrielse att följa fartyget. Nej, det kan man icke. Domstolarne t. o. m. ha vägrat godkänna sådant. Alltså kunde icke en sjöman under sådana förhållanden bliva fri. Jag tror därför, att reservanternas yrkande icke skulle tillfredsställande lösa den andra sidan av saken för sjöfolkets vidkommande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på de förevarande paragraferna yrkats: 1:o) att desamma skulle godkännas; 2:o), av herr *Hederstierna*, att den av honom beträffande dessa paragrafer anförda reservationen skulle bifallas; samt 3:o), av herr *Enhörning*, dels att 4 § skulle godkännas med den ändring, att i 1 mom. uttrycket "hyra" utbyttes mot "underhåll för sjukdom", som begränsades till en månads hyra, samt orden "för tre månader efter avgången från tjänsten" utginge, ävensom i 2 mom. orden "grovt vållande" utbyttes mot "eget vållande", dels ock att 5 § skulle godkännas oförändrad.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets förslag i nu förevarande delar vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr Hederstiernas reservation, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 4 och 5 §§ av första lagutskottets i utlåtandet nr 9 framställda förslag till sjömanslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Hederstiernas beträffande dessa paragrafer anförda reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 59;

Nej — 58.

6 §.

Denna paragraf lydde:

Går fartyget till följd av sjöolycka förlorat, eller förklaras det efter sjöolycka icke vara iståndsättligt, upphör tjänsteavtalet att gälla, där ej annat följer av avtalets innehåll; dock åligger det befälhavaren att mot hyra och underhåll bliva tillstädades och ordna de angelägenheter, som röra fartyget och lasten.

Om befälhavarens rätt till fri hemresa med hyra och underhåll under resan samt till ersättning för förlorade effekter gäller vad i 41 § är stadgat för sjöman.

Herr E n h ö r n i n g: Herr greve och talman! Paragraf 6, andra punkten, lyder: "Om befälhavares rätt till fri hemresa och fritt underhåll under resan samt till ersättning för förlorade effekter gäller vad i 41 § är stadgat för sjöman." Följaktligen skall kaptenen vara berättigad till ersättning för förlorade effekter, för den händelse en sjöolycka skulle inträffa. Om han är i land, får han givetvis själv draga försorg om, att försäkra sina effekter, och det synes mig, att en kapten själv borde kunna hava råd att försäkra sina effekter. Han lever ju för övrigt fritt på rederiets bekostnad ombord. En redare kan ju aldrig veta, hur mycket värde i effekter en kapten har med sig ombord, och till vilket värde han uppskattar dem och därför kan det uppstå komplikationer. För att undgå detta är det absolut nödvändigt, att kaptenen själv försäkrar sina effekter. Så få alla på landbacken göra och varför skola då icke herrar kaptener, som äro väl betalade, själva försäkra sina effekter!

På grund därav yrkar jag, herr greve och talman, att orden "samt till ersättning för förlorade effekter" måtte utgå ur 6 §, andra stycket.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Herr Hederstierna: Herr talman! Det tycks vara vid varje paragraf, som herr Enhörning vill yrka ändring, men några vidare skäl därför anför icke herr Enhörning. Den genomgående ledande tanken tycks vara, att rederierna skola befrias från allt vad ersättningskyldighet heter gent emot befälhavare, och det tycks vara det enda argumentet. Sedan har herr Enhörning vid varje paragraf hittat på något, som man i ett avseende ålagt rederierna, och vipps skall det strykas. Jag tror, att jag skall för framtiden avstå ifrån att säga något emot herr Enhörning vid de olika paragraferna under förhoppning att herr talmannen kommer att framställa proposition på utskottets förslag ändå.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de rörande nu föredragna paragraf framkomna yrkandena propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i denna del samt vidare på paragrafens godkännande med den ändring, att orden "samt till ersättning för förlorade effekter" utelämnades; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

7 och 8 §§.

Godkändes.

9 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

(i Kungl. Maj: ts förslag:)

Befälhavaren är behörig att å redarens vägnar antaga fartygets besättning av såväl befäls- som manskapsgrad.

Vid antagandet av maskinpersonalen skall han samråda med förste maskinisten.

(i utskottets förslag:)

Befälhavaren äger å redarens vägnar antaga fartygets besättning av såväl befäls- som manskapsgrad.

Herr Enhörning: Herr greve och talman! Denna paragraf bestämmer bland annat beträffande befälhavaren, att "Vid antagandet av maskinpersonalen skall han samråda med förste maskinisten". Nog måste det väl erkännas att, vid de tillfällen då befälhavaren i allmänhet, eventuellt i samråd med redaren, erhållit befogenhet att antaga såväl däckssom maskinbefäl, han då också borde äga samma rätt att antaga t. ex. andre och tredje maskinist ombord å det fartyg, som anförtrotts honom, utan att han därom först skall nödgas rådgöra med förste maskinisten. Konsekvensen därav blir, att en dylik, visserligen under förste maskinistens befäl stående maskinist av lägre grad, alltid kommer mer eller mindre att vara beroende av förste maskinistens godtycklighet. Anmärkas bör, att då befälhavare har befogenhet att antaga allt befäl ombord, således även förste styrman, han väl i all rimlighets

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

namn även bör vara behörig och kompetent att antaga underordnade maskinister. Ty vad kan följden av detta annars bli? Jo, följden blir helt enkelt den, att när denna sjölag en gång skall ändras eller kompletteras, så uppstår det kravet, att styrmannen skall antaga däcksfolket. Det synes mig alldeles omotiverat, att, då kaptenen själv har rätt att antaga förste maskinisten, borde han även äga rätt att antaga det övriga folket, som skall tjänstgöra vid maskinen. Kaptenens auktoritet undergräves på detta sätt mer och mer till skada för hela sjöfartsnäringen.

På grund härav yrkar jag, att denna bestämmelse, om att befälhavaren vid antagandet av maskinpersonalen skall samråda med förste maskinisten, måtte ur paragrafen utgå.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmanen, att i avseende å förevarande paragraf endast yrkats, av herr *Enhörning*, att paragrafen skulle godkännas med utelämnande av sista stycket.

Därefter gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i nu ifrågakvarande del samt vidare på bifall till herr *Enhörnings* yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

10—12 §§.

Godkändes.

13 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Är ej överenskommelse träffad om tjänsteavtalets varaktighet, äger vardera parten uppsäga avtalet att upphöra i envar hamn, som fartyget anlöper för lossning eller lastning; är sjömannen svensk och antagen här i riket, må dock avtalet icke från någondera sidan uppsägas till upphörande annorstädes än i svensk lossnings- eller lastningshamn.

Uppsägningstiden vare en månad, om sjömannen tillhör befälsgraden, och sju dagar, om han tillhör manskapsgraden.

I fråga om förevarande paragraf hade herr *Lindley* i sin motion hemställt, dels att uppsägningstiden för manskapet måtte inskränkas till tre dagar, dels att paragrafen skulle gälla, oavsett vad som överenskommits.

Herr *Lindley*: Jag har ju i mitt första anförande i denna fråga pekat just på den här paragrafen, som innehåller bestämmelsen om de där sju dagarnas uppsägningstid. Till vad jag förut anført vill jag nu tillägga att — om jag icke får något större understöd än det jag fått från utskottets sida — så anser jag det fåfängt att i så fall begära votering beträffande ändring av den bestämmelsen, men jag måste ändå på grund av vad jag förut sagt, yrka bifall till min motion, vilken i själva verket innebär, att de första fyra orden i paragraf 13, skola bortfalla, orden "Är ej överenskommelse träffad", och att det då

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

i stället skulle stå "Oavsett vad som överenskommits". Det skulle vidare i andra stycket stå "tre dagar" i stället för "sju dagar".

Jag har nämligen, som kammaren hört, hävdad den ståndpunkten, att redarna ha möjlighet under för dem gynnsam period att åter införa ettårigt mönstringskontrakt, och då är denna bestämmelse om sjöfolkets rätt att bliva fria från ett fartyg i svensk hamn med sju dagars uppsägningstid fullkomligt illusorisk. Jag anser, att detta krav är så berättigat, att det måste komma tillbaka till lagstiftarna förr eller senare, och jag anser för min enskilda del, att det skulle vara ledsamt, om vi skulle nödgas konstatera, att den av oss nyligen stiftade lagen skulle visa sig så bristfällig, att den omedelbart måste reformeras.

Herr Larsson, Jacob: Jag skall, herr talman, endast be att i allra största korthet få erinra herr Lindley om att lagen här i fråga om sjömans hyresavtal vilar på förutsättningen att sådant avtal i regel kommer att regleras genom kollektivavtal. Uppsägningstiden av sju dagar ansluter sig till vad som för närvarande avtalsmässigt gäller, och då man här bygger på att sjömännens organisation naturligtvis skall kunna med tillräckligt eftertryck under avtalsförhandlingarna tillvarata sjömännens rätt och intressen, kan det icke vara lämpligt, att man i lagen inför bindande föreskrifter i fråga om uppsägningstiden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hederstierna: Jag har redan yttrat mig i denna fråga. Jag ber att få hänvisa till vad jag då sade och hemställer nu om bifall till utskottets förslag i förevarande paragraf.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på densammas antagande med den ändring, som föranleddes av bifall till herr Lindleys i ämnet väckta motion; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

14 och 15 §§.

Godkändes.

16 §.

Denna paragraf var så lydande:

(i *Kungl. Maj: ts förslag:*)

Sjöman, som på grund av tjänsteavtalet eller bestämmelse i detta kapitel äger fråntråda avtalet, är

(i *utskottets förslag:*)

Sjöman, som på grund av tjänsteavtalet eller bestämmelse i detta kapitel äger fråntråda avtalet, är

pliktig att, när fartyget kommer i hamn, kvarstå i tjänsten för att biträda vid arbete, som nödvändigt måste utföras, dock icke utöver två dagar efter ankomstdagen.

pliktig att, när fartyget kommer i hamn, kvarstå i tjänsten för att biträda vid arbete, som nödvändigt måste utföras, dock icke utöver två eller i fråga om segelfartyg fyra dagar efter ankomstdagen.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Skall sjöförklaring avgivas, är sjöman pliktig att mot hyra och underhåll kvarstanna å orten, till dess sådan förklaring avgivits.

I avgiven reservation hade herrar *Jacob Larsson, Klefbeck, Sandegård, Lindqvist* i Halmstad, *Strid, E. I. Lindley* och *Leo* på anförda skäl yrkat, att 16 § måtte godkännas med den lydelse densamma erhållit i Kungl. Maj: ts proposition.

Herr *Larsson, Jacob*: Herr talman! Beträffande denna paragraf har jag jämte andra ledamöter av utskottet ansett mig böra anmäla reservation.

Utskottet har i så måtto frångått Kungl. Maj: ts förslag, att den tid, under vilken sjömannen efter tjänsteavtalets upphörande skulle vara bunden att utföra visst arbete, skulle beträffande segelfartyg ökas från två till fyra dagar. Utskottet har härvid följt den uppfattning, som kommit till synes inom lagrådet, men jag skall tillåta mig att åberopa vad sjölagskommittén i detta stycke fullkomligt enhälligt har anfört. Enligt nu gällande sjölag är sjöman skyldig, efter ankomsten till hamn, då han i övrigt skulle vara fri, att under högst sju dagar kvarstå i tjänsten för att biträda vid lastning och lossning, fartygets avriggning och uppläggning. Mot detta har kommittén, som jag nämnde, enhälligt föreslagit, att denna bestämmelse skulle upphöra, och kommittén har därför åberopat den omständigheten, att såsom regel folk ifrån land numera plägar anlitas för verkställande av sådant arbete, och att, om därför befälhavaren eller redaren vill försäkra sig om sådant biträde från sjömannens sida, han bör göra detta till föremål för avtal. Då kan han betinga sig denna rätt och då naturligtvis också avtala om den ersättning, som bör tillgodokomma sjömannen för den utsträckta tjänstgöringen.

För min del kan jag icke se denna fråga annat än ur en ganska viktig principiell synpunkt. Det gäller här att genom lag förbinda en person, vars tjänsteavtal är slut, att utöver tjänstetiden kvarstå till arbetsgivarens förfogande. Sjölagskommittén har velat fullständigt bryta mot den princip, på vilken den nuvarande sjölagens bestämmelser vila, och i sin motivering har sjölagskommittén framhållit, att den skyldighet, som skulle åligger vederbörande, borde inskränkas att gälla endast mindre arbeten, som med nödvändighet måste utföras, och kommittén har såsom sådana mindre arbeten exempelvis pekat på att det naturligtvis måste åligger en maskinist att, innan han lämnar tjänsten, verkställa de arbeten, som behöva utföras för att han skall kunna lämna maskinerna i ordentligt skick ifrån sig och på samma

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

sätt beträffande sjömän, som tillhöra däcksmanskapet. En sådan sjöman måste, innan han lämnar sin tjänst, naturligtvis ställa i ordning sin bostad och lämna ifrån sig vad han haft om hand. Däremot har kommittén alldeles uttryckligen motsatt sig att sjömannen skulle tagas i anspråk för sådana arbeten som lastning, lossning, fartygets avriggning och uppläggning, d. v. s. just de ändamål, för vilka den nuvarande sjölagen föreskriver skyldighet för sjömannen att kvarstå i tjänsten.

Ett bifall till utskottets förslag i denna punkt innebär således, enligt mitt sätt att se, ett fullständigt upprivande av den motivering, varpå hela paragrafen vilar; och då jag anser detta vara oriktigt, skall jag, herr talman, be att få med avseende å 16 § yrka, att kammaren måtte, med avslag å utskottets hemställan, bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Hederstierna: Herr talman! Det är nog så, att detta sjölagsförslag har blivit utarbetat mest med hänsyn till den stora sjöfarten, den mest betydande sjöfarten, och det är den, som man närmast tänkt på. Jag har nog litet på känn, att segelfartygen kanske hava kommit litet i efterhand här. Segelfartygens representanter, redarne för segelfartygen, äro också mycket missmodiga över detta förslag. Bland de paragrafer, på vilka dessa alldeles särskilt i detta avseende hava anmärkt, är just denna, och de hava beträffande den sagt, att när ett segelfartyg kommer i hamn, så är det icke nog med att sjömännen skola stanna i tjänst två dagar för att det allra nödvändigaste arbetet ombord skall kunna bliva utfört och fullgjort, utan besättningen måste vara kvar på fartyget åtminstone i fyra dagar. Det har således varit rent praktiska skäl, som gjort, att man påyrkat denna något längre tid av fyra dagar beträffande segelfartygen för att göra i ordning vad som alldeles särskilt hänger ihop med själva sjömans-tjänsten, och det är det, som har gjort, att utskottet har tillmötessgått deras hemställan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindley: Den här frågan kan ju betraktas som en obetydlighet, men den kan också vara en invecklad sak, då det blir ett generellt stadgande för alla segelfartyg, och man måste i detta sammanhang påminna sig vad som säges i 12 §: "Är sjöman antagen för bestämd tid eller med förbehåll om bestämd uppsägningstid, och utgår tiden under resa, gäller tjänsteavtalet till fartygets ankomst till närmaste lossnings- eller lastningshamn."

Då det gäller segelfartyg, så mönstra ju sjömännen i allmänhet på fartyget för en tid av ett år — det är det vanliga — och när de komma tillbaka till Sverige efter en längre tids bortovaro och då skola avmönstra från fartyget, så skulle denna bestämmelse utöka deras tjänstetid med respektive fyra eller två dagar. Det skulle således vara fråga om en ren obetydlighet, som icke skulle behöva föranleda så värst mycket tvister, kan det tyckas.

Vid sidan härav skulle man behöva klargöra en sak som för mig står oklar. Jag vet nämligen icke, vad utskottet eller kommittén tycks hava avsett. Vad menar man i detta sammanhang med ett segelfartyg; ty det är icke klart, vad som menas med ett segelfartyg. Det finns ju dels ångfartyg och dels segelfartyg, men det finns ju också fartyg, som i detta avseende kunna sägas stå på gränsen mellan båda dessa kategorier, segelfartyg med egna motorer etc., och så finns det ju motorfartyg med fullständig segelföring. Frågan är då, till vilken kategori skola dessa olika fartyg räknas; men det lämnar jag åsido. Denna bestämmelse om fyra respektive två dagar måste ses i samband med frågan om sjöfolkets rätt att uppsäga sin anställning med sju dagars varsel. Det skulle då kunna betyda att, om de kunde bli fria efter sju dagar, då uppsägningen blivit verkställd sju dagar, innan de kommit i hamn, så skulle de nu i stället bliva tvingade att fortsätta sin tjänstgöring även efter sedan de kommit i hamn, fastän de sju dagarna voro tilländalupna. Om detta är meningen, så måste jag säga, att förhållandet blir ännu sämre för sjömännen än nu, ty då kan ju detta i realiteten innebära, att en sjöman, som till exempel enligt den förut antagna lagbestämmelsen skulle hava rättighet att säga upp sin anställning på en tidrymd av sju dagar, skulle få denna utökad med två respektive fyra dagar ytterligare. I så fall blir uppsägningsrätten ytterligare inskränkt och otillfredsställande.

Men om det bara gäller den andra saken, d. v. s. skyldigheten att kvarstanna högst 4 dagar efter det fartyget kommit i hamn, så tycker jag, att det skulle innebära en ren obetydlighet, som man icke alls skulle behöva tvista om. Gäller det däremot en sådan tillämpning som den jag nu omnämnt och som jag kan tänka mig skulle kunna ifrågakomma, så blir naturligtvis saken värre. Det är därför som jag för min enskilda del ber att få yrka bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i förevarande del samt vidare på godkännande av Kungl. Maj: ts förslag till lagrummets lydelse; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

17—23 §§.

Godkändes.

24 §

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj: ts förslag:)

Dör sjöman, utgår hyran till och med dödsdagen, där icke hans rätt till hyra på grund av *sjukdom eller av annan anledning* förut upphört.

(i utskottets förslag:)

Dör sjöman, utgår hyran till och med dödsdagen, där icke hans rätt till hyra på grund av *bestämmelse i detta kapitel* förut upphört. För-

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Förolyckas fartyget med man och allt, utan att upplysning kan vinnas om tiden, då olyckan inträffade eller måste antagas senast hava inträffat, skall vid beräkning av hyran så anses, som om sjömannens död inträffat vid utgången av den tid, som med sådant fartyg å sådan årstid skäligen bort åtgå för resa från det ställe, där fartyget sist avhörde, till bestämmelseorten.

Var sjömannen svensk, är redaren, såframt skyldighet jämlikt 30 § att gälda begravningskostnaden ävilar honom samt sjömannen varit i redarens tjänst under de sista sex månaderna, innan anställningen genom dödsfallet eller eljest upphört, pliktig att till den avlidnes efterlämnade hustru eller minderåriga barn utgiva en månads tilläggshyra.

olyckas fartyget med man och allt, utan att upplysning kan vinnas om tiden, då olyckan inträffade eller måste antagas senast hava inträffat, skall vid beräkning av hyran så anses, som om sjömannens död inträffat vid utgången av den tid, som med sådant fartyg å sådan årstid skäligen bort åtgå för resa från det ställe, där fartyget sist avhörde, till bestämmelseorten.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Jacob Larsson, Klefbeck, Sandegård, Lindqvist* i Halmstad, *Strid, E. I. Lindley* och *Leo*, med instämmande i ett uti reservationen återgivet uttalande av vederbörande departementschef, hemställt, att 24 § måtte godkännas med den lydelse densamma erhållit i Kungl. Maj: ts proposition dock med den av utskottet föreslagna redaktionella jämkningen i första stycket.

Herr *Larsson, Jacob*: Herr talman! Även beträffande denna paragraf har jag ansett mig böra anmäla en reservation. Utskottet har strukit andra punkten i 24 § i Kungl. Maj: ts förslag. Denna punkt avser, att för visst fall redaren skulle vara skyldig att åt avlidne sjömans änka och minderåriga barn utgiva en viss tilläggshyra. Detta är den enda punkt, på vilken redarnes representant inom sjölagskommittén har anmält avvikande mening, och lagrådet har ju också avstyrkt den punkten. Lagrådet anser, och det har förut här utav utskottets ärade vice ordförande blivit påpekat, att man här vill införa en lagbestämmelse, som skulle sakna varje motsvarighet på andra jämförliga områden. Det är dock ett påstående, som nog tål att i viss mån modifieras. Det är visserligen sant, att lagstiftningen icke känner till någon så beskaffad understödsskyldighet för arbetsgivare, men man har ju icke utan skäl jämställt sjöfarten med exempelvis våra kommunikationsanstalter på land. Lagrådet erinrar också emot denna bestämmelse, att det finns andra, vilka kunna vara i lika hög grad utsatta för olyckshändelser som sjömännen, och lagrådet pekar då på järnvägsmännen. Men nu lärer, efter vad som upplysts inom utskottet, den omständigheten föreligga, att på avtalets

väg enskilda järnvägsförvaltningar hava påtagit sig just en sådan förpliktelse gent emot avliden järnvägstjänstemans änka och oförsörjda barn, som den som här är föreslagen beträffande sjömän. Man är således icke alldeles utan exempel härpå. Denna fråga är ju förnämligast en humanitär fråga av ganska stor betydelse, och det är visserligen sant, att den slutgiltigt kanske kommer att lösas i samband med frågan om pensionering av änkor och barn efter sjömän; men det kan dock dröja ganska länge, innan denna pensioneringsfråga blir avgjord, och i avbidan härpå förefaller det mig dock vara ganska berättigat att här kräva, att redare, i vars tjänst en sjöman omkommit eller i vars tjänst han ådragit sig sådan sjukdom, att han därav avlider medan redaren ännu är skyldig att bestrida sjukvårdskostnaden för honom, får i den ganska begränsade omfattning det här är fråga om, lämna understöd åt sjömannens efterlevande änka och minderåriga barn. Detta fall är sannolikt icke så synnerligen ofta återkommande, men där det inträffar, där äro säkerligen också omständigheterna synnerligen behjärtansvärda.

Därtill kommer, att det otvivelaktigt, såsom departementschefen har erinrat gentemot lagrådet, finnes en möjlighet för redaren att genom försäkring täcka sig även för en risk av denna beskaffenhet. Den ökade ekonomiska börda, som denna bestämmelse skulle lägga på redaren, skulle redaren således själv kunna begränsa till att avse allenast en försäkringspremie.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka beträffande andra stycket av denna paragraf, att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, måtte godkänna nämnda stycke med den lydelse det har i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Hederstierna: Den siste ärade talaren har ju själv erkänt, att det här i reservationen föreslagna, från Kungl. Maj:ts proposition upptagna stadgandet, som utskottet icke velat vara med om och som innebär, att en arbetsgivare skulle bli ålagd att utbetala ersättning till en hos honom anställd persons efterlevande änka och minderåriga barn, är någonting alldeles nytt i svensk rätt. Att då på detta speciella område införa en sådan särskild bestämmelse synes mig ingalunda vara tillrädligt.

Den siste ärade talaren har själv uppgivit, att det inom vissa privata företag, vid järnvägarna, skulle vara träffad en överenskommen melse i sådan riktning, och det är väl också den rätta vägen att gå för att nå vad man vill vinna, men att staten på detta sätt skall ålägga rederierna i sådana fall en dylik särskild ersättningsskyldighet, som förefaller vara bra främmande för en lagbestämmelse, synes mig icke lämpligt.

Jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr statsrådet Åkerman: Jag kunde kanske ha avstått från att ta till orda, då jag egentligen icke har någonting att anföra utöver vad reservanterna sagt. Men det är en sak, som jag skulle vilja erinra om och som, efter vad jag tyckte mig höra, herr Jacob Larsson

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

icke omnämnde, nämligen att segelfartygsföreningen på sin tid förklarade sig icke ha någonting att erinra mot en sådan bestämmelse som det här är fråga om. I det yttrande, varmed segelfartygsföreningen under utskottsbehandlingen ingick till utskottet, stod segelfartygsföreningen fortfarande på samma ståndpunkt. Detta tycker jag är ganska anmärkningsvärt, och jag ville påpeka det, då det inte framhållits förut.

I övrigt har jag ingenting att tillägga till vad reservanterna sagt. Det skulle emellertid glädja mig, om regeringsförslaget bleve bifallet.

Herr Julin: När man säger, att svensk lagstiftning icke alls känner denna form av ersättning, nämligen begravningshjälps utgående till den anställdes efterlevande, så bör man ej alldeles glömma bort, att avlöningsreglementet vid kommunikationsverken upptar bestämmelser om att staten är skyldig att till efterlevande utbetala just en månads avlöning såsom begravningshjälp.

Det talar också för reservanternas ståndpunkt.

Herr Hederstierna: Jag talade om svensk lagstiftning och herr Julin om vad som är stadgat i fråga om tjänstemäns avlöningsvillkor, vilket ju inte har med svensk lagstiftning att göra.

Emot herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet vill jag påpeka, att just denna paragraf är den enda punkt, där rederiernas representant inom kommittén var av skiljaktig mening.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till nu förevarande paragrafs lydelse samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Jacob Larsson m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

25—31 §§.

Godkändes.

32 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Är sjöman till följd av sjukdom eller skada för längre tid satt ur stånd att fullgöra sin tjänst, eller lider han av sjukdom, som medför fara för de ombordvarande, äger befälhavaren avskeda honom. I nu nämnda fall äger sjömannen åtnjuta, utöver full hyra, så länge han kvarstår i tjänsten, hyra för två månader, om han tillhör befälsgraden, och för en månad, om han tillhör manskapsgraden.

Har sjömannen ådragit sig sjukdomen eller skadan genom grovt vållande, eller har han förtegit den vid tjänstens antagande, är han

berättigad till hyra allenast för den tid han varit i stånd att förrätta tjänsten.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Vid 25, 32, 42 §§ hade reservation avgivits av herr *Hederstierna*, som, med instämmande av herrar *Rogberg*, *K. G. Westman*, *Edw. Larsson*, *af Ekenstam*, *Olsson* i Kalmar och *Johansson* i Brånalt, hemställt,

dels att ett nytt stycke måtte fogas till 32 § och att till följd härav denna måtte erhålla följande lydelse:

”Är sjöman — — — tillhör manskapsgraden.

Har sjömannen — — — — förrätta tjänsten.

Varder fartyget för avsevärd tid upplagt eller i avgångshamnen eller under resa uppehållet till följd av sådan oförutsedd händelse som krig, blockad, uppbringning, ut- eller införsel förbud, sjöskada eller annat dylikt, må sjömannen avskedas mot åtnjutande av hyra till avskedandet. Svensk sjöman är dock berättigad till fri resa till sin hemort här i riket med hyra och underhåll under resan; han är pliktig att antaga tjänst å annat fartyg enligt vad i 28 § första stycket är stadgat.”

dels att den i 25 § upptagna hänvisningen till 32 § första stycket måtte undergå erforderlig ändring och paragrafen till följd härav erhålla följande ändrade lydelse:

”Befinnes vid — — — — som i 24 §, 32 § första och tredje styckena, 34, 38, 39, 40 eller 41 § sägs.”

dels att den i 42 § upptagna hänvisningen måtte undergå erforderlig ändring och paragrafen till följd härav erhålla följande ändrade lydelse:

”Konungen äger — — — — att förmån, som enligt 28, 32 och 41 §§ tillförsäkrats svensk sjöman — — — — jämväl utländsk sjöman.”

Herr *Hederstierna*: På denna punkt kommer frågan om en force majeure-bestämmelse upp igen, ehuru det denna gång gäller sjömännen. Införandet i 4 och 5 §§ av en liknande bestämmelse beträffande befälhavarna var ju ifrågasatt.

Jag har här i min reservation yrkat, att en dylik bestämmelse måtte intagas såsom nytt stycke i 32 §, och samma skäl, som jag åberopat för att en sådan bestämmelse enligt min åsikt borde intagas i fråga om befälhavare, föreligga naturligtvis även här beträffande sjöman, varför jag ber att få yrka bifall till den av mig vid paragrafen avgivna reservationen.

Herr *Larsson*, *Jacob*: Med hänvisning till den utgångsvoteringen fått beträffande reservationen vid 4 och 5 §§ skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talman en enligt de beträffande nu föredragna paragraf framkomna yrkandena propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare på bifall till herr *Hederstiernas* beträffande detta lagrum anförda reservation; och

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hederstierna* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 32 § av första lagutskottets i utlåtandet nr 9 framställda förslag till sjömanslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Hederstiernas* beträffande denna paragraf anförda reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 54;
Nej — 59.

33—49 §§.

Godkändes.

50 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Sjöman åligger att noggrant åtlyda förmans befallning angående tjänsten, sorgfälligt vårda fartyg och gods samt i övrigt med omsorg och nit fullgöra sina åligganden.

Skada, som uppkommer genom sjömans fel eller försummelse i tjänsten, är han pliktig att ersätta; dock äger rätten med hänsyn till felets eller försummelsens lindriga beskaffenhet, skadans storlek eller omständigheterna i övrigt nedsätta ersättningen efter ty skäligt prövas.

Reservationer hade anmälts

dels av herr *Hederstierna*, som på anförda skäl hemställt, att sista stycket av 50 § måtte erhålla allenast följande lydelse:

”Skada, som uppkommer genom sjömans fel eller försummelse i tjänsten, är han pliktig att ersätta”, och att således orden: ”dock äger rätten — — — prövas” måtte utgå;

dels av herrar *Rogberg*, af *Ekenstam* och *Olsson* i Kalmar, vilka förenat sig i herr *Hederstiernas* hemställan.

Herr *Hederstierna*: Detta är ju en paragraf, som väcker bekymmer hos en jurist. Här är det föreslaget, att om en sjöman genom fel eller försummelse i tjänsten åsamkar skada, så är han pliktig att ersätta denna, ”dock äger rätten med hänsyn till felets eller försummelsens lindriga beskaffenhet, skadans storlek eller omständigheterna i övrigt nedsätta ersättningen efter ty skäligt prövas”.

Jag skall genast erkänna, att det redan finnes ett stadgande, som

utgör en motsvarighet till det här föreslagna, nämligen i strafflagen för krigsmakten, där det säges, att om en befälhavare på ett kronans fartyg går ut med fartyget och vållar skada genom något mindre fel, så är han icke skyldig att ersätta denna skada. Men anledningen till införandet av denna bestämmelse var, att det hände för några tiotal år sedan, att en dylik sjömilitär befälhavare blev fullkomligt ruinerad, därför att han tagit en prick oriktigt och det av honom förda fartyget förläste. Det blev därför nödvändigt att medge befrielse från skadeståndsskyldighet i dylika fall för att få våra sjöofficerare att verkligen gå ut i okända farvatten.

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Därjämte finnes ett stadgande, likartat med det här föreslagna, i den nya fattigvårdslagen, där det står, att om en person är skyldig att ersätta fattigvård, som blivit lämnad någon släkting, som han skulle underhålla, då äro vederbörande länsstyrelse och fattigvårdsnämnd befogade att jämka på ersättningsbeloppet, så att den skadeståndsskyldige skall kunna ha något kvar att leva av.

Men inom den rena civila lagstiftningen finnes inte något motsvarande stadgande. Och då kronan t. ex. förklarar: "Ja, vi avstå från den ersättning en sjöofficer under vissa förhållanden kan vara skyldig att lämna", eller då det i fattigvårdslagen säges, att om en person icke orkar med att betala allt han skall ersätta, så avstår det allmänna från sitt krav, och utgiften lägges på de allmänna fattigvårdskostnaderna, så är detta en sak. Här är det fråga om en annan sak. Här är det fråga om ett rent privaträttsligt förhållande. Här säger man, att oaktat denna försumlige sjöman vållat denna skada, så skall, till följd av att han icke rör med att betala mer eller till följd av att man tycker, att hans försummelse är ganska måttlig, rätten vara befogad att sätta ned skadeståndet. Redaren däremot skall alltid svara med fartyg och last, och går fartyget under, blir hela förlusten hans, om han icke har försäkrat. Det synes mig synnerligen betänkligt, att man på detta sätt slår in på en alldeles ny bog i fråga om skadestånd.

När man i en framtid vid en revidering av strafflagen kommer till skadeståndskapitlet, då kan man taga upp denna fråga, men att på detta speciella område införa denna nya princip synes mig betänkligt.

Jag har i min reservation anfört som ett exempel, att man kan tänka sig, att redaren blir ruinerad på detta sätt genom en sjömans vållande och försummelse. Sjömannen själv är fattig, och domstolen förklarar, att han icke behöver betala någonting eller att han skall betala mycket litet, och så vinner detta beslut laga kraft. Men sedan får sjömannen ett arv. Han blir förmögen, och den, som vållat olyckan, får alltså sitta ogenerad med sina ärvda pengar kvar, medan redaren är en ruinerad man. Detta står väl icke i överensstämmelse med sund lagstiftning, och skall man föra in en sådan princip på ett område, skall man väl göra det över hela linjen.

Lagrådet har också, med ett undantag, opponerat emot att föra in denna bestämmelse i svensk rätt. Jag kan inte annat än på det allra bestämdaste dela denna uppfattning hos lagrådets majoritet och hem-

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

ställer därför, herr talman, om bifall till den av mig vid punkten fogade reservationen.

Herr Larsson, Jacob: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan beträffande denna punkt.

Det är visserligen sant, som utskottets ärade vice ordförande sade, att man här för in en ny princip, och det är inte underligt, att det kan möta vissa betänkligheter, men jag skulle vilja tillåta mig att till stöd för Kungl. Maj:ts förslag i denna del åberopa det mycket korta men mycket innehållsrika yttrande, som justitierådet Berglöf avgav, då denna fråga var före inom lagrådet. Han säger där: "Då enligt min mening fullgoda skäl tala för införandet i vår rätt av ifrågakarande princip, finner jag i det föreslagna stadgandets beklagligtvis alltför ringa legislativa räckvidd ej tillräckligt skäl för dess avstyrkande. Det är att hoppas, att dess eventuella lagfästade skall ge en kraftig impuls till upptagande av förevarande spörsmål i hela dess vidd." Vad justitierådet Berglöf sålunda anfört ber jag att till alla delar få instämma i.

Naturligtvis kan man, när det gäller att söka dra ut konsekvenserna av en viss lagbestämmelse, komma ganska långt. Utskottets ärade vice ordförande har i sin reservation sökt draga ut en sådan konsekvens, men jag hemställer i alla fall, om icke det exempel, som där anförts, får anses vara i rätt hög grad konstruerat. Det är naturligtvis möjligt att tänka sig ett sådant fall, men i verkligheten tror jag, att det skall bli ytterligt svårt att leta upp en motsvarighet till det exempel han anfört.

Nu är det ingalunda så, som utskottets vice ordförande framhöll, att det endast skulle vara sjömannens oförmåga att betala, som skulle vara motiv till ett nedsättande eller avskrivande av skadeståndskravet. Nej, det kan även bero på vållandets beskaffenhet. Det är ju alldeles uppenbart, att vållandet å sjömannens sida kan vara så ytterst ringa, att man egentligen inte har rätt att säga, att hans förfarande varit klandervärt. Så t. ex. kan på grund av en förlätlig felbedömning av ett visst faktiskt läge skada uppstå. Då förefaller det mig vara både humant och rättvist, att man vid utmätandet av skadeståndsplikten tar hänsyn framför allt till vållandets egen art; och det är det, som här är kärnpunkten. Sedan kommer därtill, att man får bestämma skadeståndet även efter den vållandes förmåga att kunna gälda skadeståndet. Men kärnpunkten ligger icke däri, kärnpunkten ligger i att vållandet kan vara av beskaffenhet att icke ens kunna kallas klandervärt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Jag vill inte inlåta mig på den juridiska sidan av denna sak, utan jag vill se den mera från rent praktisk synpunkt.

Herr Hederstierna har här anfört ett tänkt fall, nämligen att en sjöman genom ett av honom begånget fel kan åstadkomma, att en fartygsägare blir ruinerad. Sjömannen skulle få ersättningsskyldigheten

nedsatt, men sedermera skulle han genom arv komma i besittning av pengar, och det skulle då vara olämpligt, att man inte kunde ur hans förmögenhet uttaga hela skadeståndsbeloppet. Ja, sådana där fall, då dylika omständigheter sammanstöta, tror jag inträffa kanske en gång vart hundra år. Jag förstår knappast, att några sådana omständigheter skola kunna inträffa, att en sjöman som sådan skall kunna åstadkomma, att en redare blir ruinerad genom något av sjömannen begånget fel, ty han navigerar ju inte fartyget eller sköter om någonting annat, som skulle kunna ha sådana följder. Det finns endast en enda möjlighet och det är t. ex., att en sjöman skulle stå på utkik och icke upptäcka ett flytande vrak eller något dylikt, och att det på den grund skulle bli sammanstötning. Men även detta låter sig väl knappast dragas inför ett domstolsforum för avgörande, huruvida ett fel förelegat eller icke. Om han nu icke sett det omnämnda hindret, så vore det väl orimligt att tolka denna omständighet såsom ett fel från hans sida, vilket skulle kunna medföra skadestånd. Detta vore då sannerligen ganska betänkligt. Men jag tänker icke så mycket på detta som på en del mindre fall, som kunna inträffa ombord på fartyg, och som kunde tänkas medföra skadestånd. Man kan tänka sig det exempelvis, att under mörker på ett segelfartyg det skall vidtagas åtgärder för lösgörandet av några tåg, och att en sjöman då i mörkret kunde taga fel, så att han lösgjorde ett fall, varvid en rå störtade ned och varigenom ett segel sprängdes eller att någon annan skada uppkom. Man kan även tänka sig andra analoga fall, då en sjöman skall utföra något arbete, men därvid begår ett fel, som dock kanske delvis beror på olyckshändelse. Han skulle då kunna förklaras skadeståndsskyldig för den skada, han därigenom åstadkommit. Ja, i dessa fall kan jag ej se annat, än att det skulle vara rimligt, att domstolarna finge avgöra frågan och försöka se till, huruvida icke skadeståndet skulle kunna nedsättas "efter ty skäligt prövas". Jag kan ej se, att det ligger någon fara häri. Jag tror tvärtom, att detta skadeståndsbegrepp, som införts i lagen, gent emot sjömännen går betydligt längre än i fråga om arbetare i allmänhet, ty det finns icke något sådant som detta i den allmänna lagen. Visserligen kan jag igångsätta ett civilrättsligt förfarande mot någon, som åstadkommit skada för mig, men det finnes intet i de lagar, som reglerar det civilrättsliga förhållandet mellan en arbetargrupp och arbetsgivaren, vilket däremot sjömanslagen i själva verket innebär, enär sådana bestämmelser här finnas införda.

Om vi se på arbetarförhållandena i allmänhet — låt oss t. ex. taga de arbetsavtal, som träffats med arbetsgivarna — så finnes ingenting sådant där. Det kan ju under arbetets gång åstadkommas skada på grund av fel från arbetarnas sida, och det har också funnits tendenser på arbetsgivarehåll att innehålla arbetarnes lön för att hålla sig skadeslösa för den uppkomna skadan. Men vi ha alltid absolut motsatt oss något sådant och sagt, att arbetarna ha rätt att vägra godkänna något dylikt. Om en arbetare icke är duglig, kan man ju avskeda honom och taga in en bättre man i stället. Därför torde även här kunna påvisas

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

förmånen av tre dagars uppsägning, vilket även för arbetsgivaren borde vara lämpligt, ty har arbetsgivaren fått en olämplig person, har han, som sagt, rätt att avskeda honom och kan på det sättet alltid tillse, att han har fullgott folk, som låter sig angeläget vara att icke begå sådana fel, varigenom ekonomisk skada kan uppstå.

Jag kan icke finna annat, än att när man ser saken ur rent praktisk synpunkt, bör en bestämmelse om att domstolarna skola ha rätt att nedsätta skadeståndet till skäligt belopp vara ett stadgande, som man icke borde förkasta, även om man, juridiskt sett, anser detta som ett avsteg från den allmänna rättsprincipen.

Herr statsrådet Å k e r m a n: Herr vice talman! Jag föreställer mig, att det kan vara i sin ordning, att jag nämner några ord vid denna paragraf.

Jag vill då säga, att till grund för den betydelsefulla avvikelse från de allmänna skadestandsreglerna, som föreslås i denna paragraf, ligger följande betraktelsesätt. Ett obetingat genomförande av den allmänna skadestandsregeln kan dels lätt skjuta över målet, dels träffa den skyldige onödigt hårt. Regeln kan sålunda medföra, att ett ersättningsbelopp ådömes, om vilket man från början vet, att det omöjligen kan betalas av den skyldige, vilket i sin ordning medför, att skadestandsansvaret lätt nog redan på förhand lämnas fullständigt åsido och således blir endast ett ansvar på papperet. Vidare kan inom verksamhetsområden, där det kräves en ständig uppmärksamhet från de däri sysselsattas sida, en enstaka oaktsamhet — måhända framkallad av trötthet på grund av strängt arbete eller under ögonblickets distraktion — till följd av ett olyckligt sammanträffande av omständigheter lätt nog medföra förlust av stora värden. Utkrävandet av den fulla skadeståndsskyldigheten drabbar i så fall den skyldige oproportionerligt hårt.

Detta betraktelsesätt passar alldeles särskilt på sjöfartens område, och de särskilda förhållandena inom sjöfarten göra det skäligt att på detta speciella område bereda utrymme åt den rättsregel, som här föreslås.

Reservanternas huvudsakligaste invändning mot stadgandet synes vara, att redaren i förhållande till tredje man kan bliva skadeståndsskyldig utan att kunna till fulla beloppet taga ut denna skada hos sjömannen, vilken vållat skadan. Med andra ord, den som av lagen gjorts ansvarig för annans gärning skall kunna förpliktas att utgiva ett högre skadeståndsbelopp än det, som ålägges den skyldige själv.

Den omständigheten emellertid, att redaren såsom utöfvare av ett visst yrke blir i förhållande till tredje man ansvarig för sina underlydandes vållande — ansvarsskyldigheten dock begränsad till fartyg och frakt — lär icke böra inverka på regleringen av skadeståndsskyldigheten för fel eller försummelse i det tjänsterättsliga förhållandet mellan redaren och besättningen. Grunden för ersättningsskyldighetens nedsättning är ju den, att sjömannen i alldeles särskilt hög grad är utsatt för risk att genom ett kanske lindrigt fel ådraga sig en mycket stor

ersättningsskyldighet — risker som icke stå i något som helst förhållande till den avlöning han åtnjuter. Bör denna grund i och för sig berättiga till ett lägre skadeståndsansvar, bör detta ske oberoende därav, att näringsutövaren såsom sådan blir fullt ansvarig i förhållande till den, som utsättes för skada.

Jag vill tillägga, att när jag hörde herr Hederstierna eller, rättare sagt, såg honom nu framför mig i talarstolen, rann mig i minnet ett lagförslag, som var före vid riksdagen 1911 och vid vilket lagförslag herr Hederstierna har fäst sitt namn. Jag syftar på arbetsavtalslagstiftningen, som då framlades. Där förekom en paragraf — jag vill minnas, att det var den nionde — den mycket omtalade paragraf, som innehöll, att om ett avtalsbrott hade konstaterats vara begånget och det även konstaterats, att skada skett, skulle likväl domstolarna äga befogenhet att efter sig företeende omständigheter nedsätta skadeståndsbeloppet eller låta det helt och hållet bortfalla. Då kom det ju icke längre än till ett förslag. Men jag kan icke annat än beklaga, att herr Hederstierna ej i dag är lika modig som han var 1911.

Herr R o g b e r g: Herr vice talman! Huvudfrågan härvidlag är: I vilken utsträckning skall den princip, som kommit på tal i sammanhang med detta lagrum, införas i svensk rätt? Att principen i viss mån bör komma i tillämpning, därom torde icke råda någon tvist. Men är det lämpligt, att i en speciell lagstiftning som denna, en lag angående sjöfolkets rättigheter och skyldigheter, i förväg behandla en för hela skadeståndskapitlet grundläggande princip. Jag tvivlar på att det kan i och för sig på något sätt vara lämpligt. Jag delar fullkomligt den uppfattning, som av lagrådets majoritet uttalats, då lagrådet säger, att det skall förefalla orättvist och inverka menligt på aktningen för rättvisan, om olika principer skola tillämpas på olika områden, och det blir fallet vid bifall till propositionen. På detta har lagrådet just dragit fram exempel, å ena sidan här beträffande en sjöman och å andra sidan i allmän lag beträffande en lokomotivförare.

Herr statsrådet hänvisade till det förslag till arbetsavtalslagstiftning, som var före och föll 1911. Det är alldeles riktigt, att i sammanhang med en sådan stor lagstiftnings införande förevarande princip kan vinna tillämpning i vår rätt, men att direkt, i förskott, införa principen här finner jag föga tillrädligt. Det kan naturligtvis tänkas, att med den nu gällande lagstiftningen en oskäligen ersättningsskyldighet kan åläggas sjömannen i det enskilda fallet, men domstolarna torde hava möjlighet att draga gränsen mellan å ena sidan vållandet och å andra sidan vad som här avhandlas, nämligen fel och försummelse i tjänsten, och i de fall, då vållandesynpunkten är tydligt övervägande, avgiva sitt domslut med hänsyn därtill.

Jag anhåller att få yrka bifall till herr Hederstiernas reservation.

Herr W e s t m a n: När herr statsrådet angav den ståndpunkt, vilken ligger bakom det förslag, som är framlagt av Kungl. Maj:t och

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

tillstyrkt av utskottet, uttalade sig herr statsrådet i så allmänna ordalag, att det föreföll, som om herr statsrådet ville giva grundsatsen om skadeståndsskyldighetens nedsättande en allmän betydelse. Herr Rogberg framställde också i sitt anförande en retorisk fråga, om det vore lämpligt att i en speciell lag behandla en för hela skadeståndsläran så grundläggande princip. Jag kan för min del icke dela den åskådning, som ligger bakom dessa yttranden. När jag ställt mig på utskottets ståndpunkt, har det icke varit därför att jag velat vara med om att knäsetta en princip, som skulle vara grundläggande för hela skadeståndsläran och allmänt skulle införas, utan jag ställde mig på den ståndpunkt jag intagit, därför att det här är fråga om ett stadgande i en speciell lagstiftning, som reglerar alldeles säregna förhållanden. Och jag anser, att dessa säregna förhållanden kunna göra det lämpligt, att i detta särskilda fall träffa särskilda bestämmelser. Jag kan för min del ej finna något olämpligt i att just inom sjörätten göra ett experiment av det slag, som det här är fråga om, ty sjörettens historia visar, att många gånger nya rättsbildningar dykt upp på detta område.

Jag har med dessa ord endast velat gardera mig mot att anses vara bunden att medverka till att på ett vidsträckt rättsområde genomföra den princip, varom här tvistas. Jag vill redan på förhand säga, att jag tycker, det vore mycket olämpligt, om den t. ex. genomfördes i fråga om leveranskontrakt.

Jag har med dessa ord önskat att betona, att åtskilliga personer, som rösta för utskottets förslag, göra det under intagande av den blygsamma ståndpunkt, som jag här velat antyda. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Löfgren: Herr vice talman! Jag skall be att få säga några ord som motiv till min anslutning till utskottets ståndpunkt.

I sin reservation har herr Hederstierna först och främst utgått från att det skulle vara stridande mot allmänna skadeståndsprinciper att låta bland annat en försummelses lindrigare beskaffenhet, skadans storlek eller andra omständigheter utöva inflytande på ersättnings storlek. Jag kan ej så utan vidare ansluta mig till denna mening. Jag skulle snarare tro, att i många fall — jag tror icke, man har rätt att generalisera, men man har åtminstone rätt att säga, att även efter de allmänna rättsprinciperna — i många fall kan det förekomma, att särskilt försummelses lindriga beskaffenhet utövar inflytande på skadeståndsbeloppets utmätande. Jag vill samtidigt tillägga, att i vissa främmande lagstiftningar, såsom i den schweiziska lagstiftningen, är en dylik nedsättning i skadeståndet på grund av försummelses lindriga beskaffenhet uttryckligen erkänd. Men även frånsatt, hur det förhåller sig vid en tillämpning av allmänna skadeståndsprinciper, vill jag fråga: Kan det ej vara berättigat att just på detta speciella område, sjörettens, fastställa denna grundsats om jämkning? Jag ber då att för det första få fästa uppmärksamheten därå, att vad som betraktas såsom försummelse och till och med straffbar försummelse, är inom

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

sjölagens område ett längre gående begrepp än inom den allmänna rätten. Vad som uti det allmänna livet icke skulle straffbeläggas och knappast drabbas av skadeståndspåföljd kan sålunda enligt gällande sjölag, särskilt med den tillämpning denna fått, betraktas som straffbar handling. Herr Lindley var inne på samma sak, och han hade rätt i, att begreppet straffbarhet enligt sjölagen går längre än på den allmänna rättsens område. Men om så är, bör man vara så mycket mer försiktig i fråga om fastställandet av de konsekvenser i fråga om skadeståndet, som kunna följa av sjölagens fixering av straffbarheten. Om enligt sjölagen den allra minsta försummelse — och så är det verkligen — kan föranleda straff i samband med en i vidsträckt omfattning skadegörande handling, kan man ha rätt att fråga sig: Bör den omständigheten, att man gjort ett tekniskt fel, vilket enligt sjölagens uttryckliga bestämmelse föranleder straff, föra med sig konsekvenser, vilka den som gjort sig skyldig till handlingen aldrig kunnat beräkna, och under alla omständigheter ingen kunnat tänka sig, som icke stått i den situation, vari sjömän så ofta ställas, då det i ett farligt ögonblick gäller att handla snabbt och således är lätt att taga fel?

Herr Rogberg ville göra gällande, att man inom sjörätten skiljer mellan vållande, som icke är straffbart, och fel och försummelse i tjänsten. Jag är med om, att en sådan skillnad bort göras, att icke allt som är vållande bort betraktas såsom straffbara fel och försummelser i tjänsten; men jag vill dock konstatera, att praxis är mycket sträng, i det den med sådana fel och försummelser identifierar snart sagt varje vållande, som sjöman begått.

Reservanterna hava vidare såsom skäl mot intagande av jämningsregeln anført den omständigheten, att den vållande sjömannen skulle komma undan mycket lindrigare än redaren, som är skyldig att med fartyg och frakt fullt ut ansvara för skada, som av besättningen genom fel eller försummelse i tjänsten åstadkommes. Men i själva verket torde den jämförelsen knappast vara riktig. Redarens civila ansvarighet är en sak för sig. Han har denna ansvarighet såsom ägare och drivare av ett kommunikationsmedel. Alldeles som en ägare av en järnväg är ansvarig för skada, som åstadkommes genom gnistor från lokomotivet, har redaren ansvarighet för skada, som fartyget under driften vållar, och denna ersättningsskyldighet för skada, som uppstått genom fartyget, har redaren oberoende av om han kan få viss person fast för det fel, varigenom skadan vållats. Han har denna ansvarighet på grund av, att han driver en rörelse, varmed lagen förenat en dylik ansvarighet. Det är också en betydande praktisk skillnad mellan redaren och den enskilde, som på sin post begått ett fel. Den risk redaren har att taga i beräkning, nämligen att fartyget kan vålla skada eller att skada kan uppstå å fartyget, kan han försäkra sig emot, men den enskilde sjömannen har ingen möjlighet att försäkra sig mot den ansvarighet, som han ådrager sig. Jag tror därför, att det finnes alla reella, sakliga skäl att införa ett dylikt stadgande i den nu ifrågavarande lagen. Det enda skäl, som skulle tala emot vore det formella, att icke befälhavaren

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

enligt lagförslaget åtnjuter samma goda förmån som den enskilde sjömannen. Ja, detta är utan tvivel en bristfällighet i lagförslaget, och denna bristfällighet har föranlett utskottet att föreslå, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om vidtagande av åtgärder i samma riktning angående befälhavaren. Men när det gäller frågan, huruvida denna olikhet i rätt mellan befälhavaren och sjömannen bör medföra, att jag säger nej till kravet på en skälig jämkning i fråga om sjömannens skadeståndsskyldighet bara därför, att befälhavaren icke nu fått den rätt, som bör tillkomma honom, så vill jag säga: låtom oss börja med sjömannen, låtom oss göra en skälig jämkning i hans intresse; sedan följer som en given konsekvens därav samma rätt även för befälhavaren.

Herr vice talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Å k e r m a n: Jag ber om ursäkt att jag ånyo tar till orda, men med anledning av herr Westmans uttalande och för att icke någon tveksamhet må råda om min ställning till denna principfråga, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att jag naturligtvis har fullkomligt fria händer i övrigt. Det är endast i fråga om detta speciella område, skadeståndsplikten enligt sjömanslagen, som jag gjort något principuttalande.

Överläggningen förklarades härmed slutad. Under densamma hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarrens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen. Jämlikt de yrkanden, som förekommit rörande den under behandling varande paragrafen, gjordes nu propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare på dess antagande med den ändring, som förordats i herr Hederstiernas därom anförda reservation; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

51—77 §§.

Godkändes.

78 §.

Denna paragraf var så lydande:

Göra ombord anställda myteri, dömes anstiftare eller anförare till fängelse eller till straffarbete i högst två år och annan deltagare till fängelse i högst sex månader eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till böter. Övas vid myteriet våld å person eller egendom, må anstiftare eller anförare dömas till straffarbete i högst sex år och annan deltagare till straffarbete i högst två år.

För våld eller annan brottslig gärning, som vid myteri begås, varde ock gärningsmannen straffad, enligt vad i 4 kap. 1 § strafflagen skils.

I avgiven reservation hade herr *Pettersson* i Södertälje, med instämmande av herrar *Jacob Larsson* och *K. G. Westman*, anförde:

"Lagförslaget innehåller icke någon beskrivning å myteribrottet. Då emellertid av uttrycket "myteri" icke klart och otvetydigt framgår, vilka handlingar därmed avses, lämnas domstolarna genom den föreslagna avfattningen av lagen utan erforderlig ledning vid tolkningen av densamma. Denna brist har också påtalats såväl av lagrådets majoritet som av motionären Lövgren i Nyborg. Jag får därför hemställa, att 78 § i utskottets förslag (87 § i propositionen) måtte erhålla följande lydelse:

Samla sig ombord anställda tillhopa och lägga det uppsåt ådaga att med förenat våld bemäktiga sig ledningen av fartyget eller tvinga befälhavaren till någon åtgärd i tjänsten eller att för sådan åtgärd å honom hämnas eller att i förening göra våldsamt motstånd mot åtgärd, som befälhavaren anbefallt, dömes anstiftare eller anförare till fängelse eller till straffarbete i högst två år och annan deltagare till fängelse i högst sex månader eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till böter.

Övas vid myteriet våld å person eller egendom, må anstiftare eller anförare dömas till straffarbete i högst sex år och annan deltagare till straffarbete i högst två år.

För våld eller annan brottslig gärning, som vid myteri begås, varde ock gärningsmannen straffad, enligt vad i 4 kap. 1 § strafflagen skils."

Herr Larsson, Jacob: Under hänvisning till vad herr Westman under principdebatten yttrat ber jag att beträffande 78 § få hemställa, att kammaren benäget måtte bifalla den av utskottets ordförande, herr Pettersson i Södertälje, vid betänkandet fogade reservationen. Det har under principdebatten anförts, att det vore egendomligt, att man här går ut ifrån, att begreppet myteri enligt vanligt språkbruk skulle vara så uppenbart, att det icke fordrades någon som helst beskrivning på den handling, som skall anses såsom myteri. Det är kanske icke alldeles riktigt att resonera på detta sätt. I den lagstiftning, som i detta fall kommer denna närmast, nämligen krigslagarna, som också tala om myteri, har man icke nöjt sig med att endast begagna ordet myteri, utan man har uttryckligen sagt ifrån, vad som med myteri bör förstås. För övrigt strider det mot sunda lagstiftningsregler att man bestraffar en handling utan att man beträffande denna handling har en något så när uttömmande brottsbestämning. Jag tror knappast, att man närmare behöver motivera den av herr Pettersson i Södertälje med flera avgivna, vid betänkandet fogade reservationen, och därför ber jag, herr vice talman, att i denna punkt få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till nämnda reservation.

Herr Hederstierna: Ja, herr Lövgren i Nyborg har inom andra kammaren väckt en motion om, att denna paragraf skall omformuleras så, att det klart framgår vad som menas med myteri. Jag är övertygad om, att motionären i andra kammaren, när han läst huru herrarna här vilja avfatta beskrivningen på myteri, icke alls kommer att bli nöjd. Han kan säkerligen säga, att det mycket väl kan hända, att folk samlar sig ombord tillhopa "och lägga det uppsåt ådaga att med förenat våld bemäktiga sig ledningen av fartyget" etc., men att det aldrig kommit till sådana for-

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

mer, då verkligen vad man enligt vanligt språkbruk menar med myteri blivit verklighet. Men om reservanternas förslag till beskrivning å myteribrottet skulle upphöjas till lag, skulle domstolarna tvingas att säga, att det vore myteri. Om reservanterna tänkt sig, att de genom en sådan avfattning på något sätt skulle mildra myteribestämmelserna, så hava de säkerligen tagit fel. Jag tror med säkerhet, att domstolarna redan bildat sig en klar föreställning om, vad som menas med myteri. Myteri är ett brottsbegrepp, som varje domare vet vad det är. Det betyder, att brottet iklätt sig vida starkare och kraftigare former än vad det skulle komma att göra enligt reservanternas beskrivning på detsamma. Jag tror visst icke, att reservanterna, om deras mening varit att gå en mildare riktning till mötes än vad som står i utskottets förslag, i sådant fall lyckats. Jag tror, att det rättaste är att i varje fall överlåta till domstolen att avgöra, om ett sådant fall är för handen, att man måste rubricera handlingen som myteri eller om man på densamma kan tillämpa mildare bestämmelser. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Westman: Det är mig fullständigt ofattligt, varför man i detta speciella fall skall överlämna åt domstolarna att ställa upp en brottsdefinition, när man i strafflagstiftningen i övrigt icke gör det. Alla övriga brott definieras i strafflagen, men den siste ärade talaren anser, att så icke bör ske i detta fall. Den definition, som vi föreslagit att intagas i lagtexten, innehåller ingenting nytt. Den finnes i den gamla lagen, och om man utesluter denna definition, vad tro herrarna då blir följderna? Jo, helt enkelt den, att domaren får taga fram den gamla lagen och se efter, vilken definition på myteri, som står där. Han kan med så mycket mera skäl göra det, som ingen auktoritativ stämna höjts för att klandra denna definition.

Herr Hederstierna hade sina ögon riktade på herr Lövgren i Nyborg, som motionerat i andra kammaren, och undrade, huruvida reservanterna trodde, att herr Lövgren i Nyborg skulle bli belåten med den ståndpunkt, de intagit. Jag förstår icke, varför herr Hederstierna förutsätter, att vi skulle handla särskilt för att behaga herr Lövgren i Nyborg. Jag vill för övrigt säga, att herr Lövgren i Nyborg säkerligen skulle bli lika missbelåten, om herr Hederstierna finge sin vilja fram, ty domstolarna komma utan tvivel att intaga samma ståndpunkt i såväl det ena som det andra fallet. Vi reservanter hava icke uttalat någon förhoppning om, att definitionens intagande i lagen skulle hava någon inverkan vare sig i den ena eller den andra riktningen. Men däremot har herr Hederstierna uttalat en förhoppning i utskottets motivering. Den förhoppningen går emellertid ut på, att domstolarna, om man utesluter definitionen, skulle inom ramen av begreppet myteri i vissa fall utmäta straffet mildare. Huru detta skulle kunna bli en följd av utskottets ståndpunkt, är mig fullkomligt ofattligt.

Alltså, mina herrar, är det icke alls fråga om att göra någonting, som, såvitt jag förstår, inverkar på rättens sakliga ståndpunkt, utan det är fråga om att iakttaga den teknik, som följts i straffrätten över

huvud och som herr Thyrén tillämnar i den ena paragrafen efter den andra i sitt nya förslag. Jag tycker, att det skulle vara ytterst inkonsekvent, om riksdagen avveke från denna teknik, och jag ber därför att få yrka bifall till den av herr Pettersson i Södertälje avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

*Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)*

Herr L i n d l e y: Ja, jag sade redan i mitt förra anförande, att jag icke ställer mig avvisande till tanken på att definiera begreppet myteri för att man därigenom skall få klart för sig, när en straffpåföljd, som kan uppkomma genom en dylik aktion, skall träda i tillämpning. Reservanterna hava nu försökt att på egen hand draga upp sådana bestämmelser, men jag måste säga: Gud bevara oss för att taga dem. Jag skall endast med några få ord belysa reservanternas exempel. Reservanterna börja sitt formulerade förslag sålunda: "Samla sig ombord anställda tillhoppa och lägga det uppsåt å daga att med förenat våld bemäktiga sig ledningen av fartyget eller tvinga befälhavaren till någon åtgärd i tjänsten." Jag vill stanna vid detta ord: "Tvinga befälhavaren till någon åtgärd i tjänsten". Vad betyder det att tvinga befälhavaren till någon åtgärd i tjänsten? Ja, det är mycket lätt gjort att härmed åstadkomma ett myteriåtal och det till och med för en åtgärd som moraliskt kan vara fullständigt befogad. Om t. ex. befälhavaren kommenderar ut besättningen på ett segelfartyg under tjutande storm och varje man ombord är fullt medveten om, att det är en seglats till döden. Om besättningen då vägrar, skola de då dömas för myteri? Ja, naturligtvis efter sådana bestämmelser, som reservanterna föreslå, men domstolarna skola säkerligen anlägga en annan synpunkt på saken. Jag ber att få peka på den gamla hanselagens 14 artikel. Där säges det: "Item Om ett Skiepp ligger i en Hamm och bidar effter tid och Wind tå är Skiepparen plicktig förr än han går till Segels at taga råd af sitt Skiepsfolk, och säga: I Herrar wij hafwa Wind til at segla om ther tå wore någre af Skiepsfolket, som sade at Winden är icke god, och somblige säga at Wäder och Wind ära skiöne och gode; Tå är Skiepparen skyldig och plicktig at wara öfwerens med mästa parten af folket."

Det är en medeltida lagstiftning, men låtom oss säga, att största delen eller allihop anse att ett gående till sjöss i ett visst väder innebär risk för livet för varje ombord varande, skola de då dömas som myterister? Jag tror, att den enda möjligheten är att överlämna åt domstolarna att pröva, huruvida verkligen myteri föreligger. Det är bättre än att den definition, som reservanterna föreslå, upphöjes till lag. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr L a r s s o n, J a c o b: Nej, herr Lindley, det är alldeles icke så, att reservanterna på egen hand sökt definiera begreppet myteri. Vi hava redan en definition på begreppet myteri i gällande sjölag, och detta begrepp förekommer även i en annan speciallag, nämligen i strafflagen för krigsmakten. I båda dessa lagar hava brottsbestämningarna för myteri givits samma innehåll som reservanternas förslag upptager.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Vi hava således icke alls sökt att komma med några nyheter, utan vi hava hållit oss till den enkla men, såsom jag tror, riktiga uppfattningen, att även om man kan säga, att myteri efter allmänt språkbruk betyder det eller det, så bör man dock icke frångå den riktiga och sunda lagstiftningsprincipen, att när man belägger en handling med straff, så skall också givas en ordentlig brottsbeskrivning. Jag antager, att det icke finnes någon, som icke har klart för sig vad mord är, men icke för ty giver vår allmänna strafflag en beskrivning på vad som skall anses såsom mord, och på samma sätt är det även med andra handlingar, som äro belagda med straff. Jag frågar då, varför man just i detta fall skall göra ett avsteg från vad som genomgående eljest gäller i vår strafflag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de i avseende på nu ifrågavarande lagrum förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse samt vidare på bifall till den av herr Pettersson i Södertälje vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av ifrågavarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Herr Larson, Edward: Beträffande utskottets allmänna motivering ber jag få hemställa, att densamma måtte avfattas i överensstämmelse med den av mig m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av herr Edward Larsons yrkande propositioner komme att framställas särskilt beträffande utskottets allmänna motivering och särskilt angående utskottets nu föredragna hemställan.

Därefter gjordes till en början propositioner, först på godkännande av utskottets allmänna motivering samt vidare, i enlighet med herr Edward Larsons yrkande, på antagande av det förslag, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På sedermera gjord proposition förklarades utskottets hemställan i punkten A besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkterna B och C.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle anstå till aftonsammanträdet.

Avgåvos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 141, av herr *Nilsson, Nils Anton*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbud under viss tid mot införsel till och försäljning inom riket av öl;

nr 143, av herr *Vindahl*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om ändring i vissa delar av förordningen angående stämpelavgiften m. m.; samt

nr 148, av herr *Löfgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1914 angående försäljning av rusdrycker.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 142, av herr *Pers*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.;

nr 145, av herr *Larson, Edward*, och herr *Rosén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för tjänstemän vid kommunikationsverken; samt

nr 147, av herr *Rogberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder med föranledande av ökningen av göromålen inom Södra Roslags domsaga.

Avgåvos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 144, av herr *Rosén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av hushållningssällskapen; och

nr 150, av herr *von Sneidern* m. fl., i samma ämne.

Avgåvos och hänvisades till bankoutskottet följande motioner:

nr 146, av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om sparbanker; och

nr 149, av herr *Andersson, Albin*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sparbanker m. m.

Förslag till
sjömanslag
m. m.
(Forts.)

Herr Cla s o n erhö ll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att motionstiden för de i dag avgivna kungl. propositionerna nr 241, 242 och 243 måtte utsträckas till 20 dagar.

Denna hemställan bifölls.

Efter föredragning av Kungl. Maj: ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 241 och 242 till behandling av lagutskottet samt nr 243 till konstitutionsutskottet.

Anmälde s och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 69, till Konungen, i anledning av vissa utav Kungl. Maj: t gjorda framställningar om anvisande å 1922 års tilläggsstat under fjärde huvudtiteln av anslag till förstärkning av åtskilliga för marinen avsedda ordinarie reservationsanslag.

Anmälde s och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 82, till Konungen, angående förrättande av syn å lärareboställe.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 4,48 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 1 april e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Föredrogo s ånyo jordbruksutskottets utlåtanden: nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj: t angående ett verksamt understödjande av kolonister å kronoparker; och nr 26, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ändrade bestämmelser för understöd åt nötboskapspremiering och tjurföreningar. Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående utredning i fråga om skyldighet för statstjänstemän att vid tjänstledighet på grund av läkarintyg avstå löneförmåner m. m.

Om stats-tjänstemäns rätt till löneförmåner vid sjukledighet.

I en inom första kammaren väckt och till första kammarens första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 6, hade herr *Edward Larson* hemställt, att lönevillkoren för statstjänstemännen måtte så ändras, att där en tjänsteman, som begärt och erhållit tjänstledighet på läkarintyg, men likväl visade sig utföra privat arbete i avsevärd omfattning utom tjänsten, måtte av den myndighet, som ägde bestämma om ledigheten, förpliktas antingen återgå i tjänst eller att trots det utav honom i dylikt fall åberopade sjukbetyg avstå alla med tjänsten förenade löneförmåner.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Larson, Edward*: Herr talman, mina herrar! I den motion, som detta utskottsbetänkande avser, har jag tillåtit mig påvisa vissa luckor i gällande löneregleringsreglementen och författningar, som icke torde vara förenliga med den rättsuppfattning, som i allmänhet gör sig gällande.

Det är nu två och en halv månader snart, sedan denna motion väcktes, och jag har nästan börjat frukta, att den vore bortkommen, men jag förstår, att det behövs lång tid för att komma till det resultat, vartill man nu kommit. Utskottet har anført en mycket lång motivering om saker, som jag egentligen aldrig har vidrört i min motion. Utskottet talar om vissa löneförhållanden och semestrar och om vilka avlöningar, som utgå, när tjänstemännen bliva sjuka. Jag ber få konstatera, att jag icke alls har tänkt eller yttrat mig om verkligt sjuka. Min motion avser att råda bot på de missförhållanden, som råda, och icke att på något som helst sätt inkräkta på verkligt sjuka, samvetsgranna och plikttrogna tjänstemäns förhållanden. Utskottet erkänner, att det kommit till det resultatet, att "Om än enstaka sådana fall, som motionären avser, kunna påvisas inom statsförvaltningen med dess stora antal ämbets- och tjänstemän, synes dock icke med anledning därav några ändringar av eller tillägg till de uti ifrågavarande hänseenden gällande bestämmelser vara av behovet påkallade". Endast detta är ju ett ganska märkligt uttalande ifrån utskottets sida. Det konstaterar, att missförhållandena finnas, men det säger samtidigt, att någon rättelse icke är av behovet påkallad. Det är verkligen betänkliga vägar, som man slår in på, när ett utskott kan så bedöma en fråga, som dock inom landet har väckt ganska stort missnöje.

Jag vill för min del bestämt betona, att jag icke alls riktar mig emot den präktiga och duktiga tjänstemannakår, som vi hava. Jag vill icke för ett ögonblick, att någon skall tro, att det är den, som mina anmärkningar rikta sig emot, men även i den allra bästa familj, det känner nog litet var till, kan det finnas svarta får, och det finns också

*Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)*

inom tjänstemannakåren personer, som äro mindre samvetsgranna. Jag skall strax påvisa några sådana fall, som jag tror skola visa, att jag har rätt i vad jag säger. Det svenska skattedragande folket har för sin del rättighet att fordra, att de slantar, som det många gånger haft mycket svårt att skaffa till skatterna, skola användas på ett sådant sätt, att det ej kan betecknas såsom slösaktighet. Såsom exempel därpå skall jag bara taga ett par tre sådana fall. En person, som i Stockholms stad har en affär, har under ett år haft tjänstledighet från sin statstjänst under icke mindre än 175 dagar för att sköta denna sin affär. På ett annat håll är det en folkskollärare, som den ena gången efter den andra kommer med läkarintyg, som säga, att han skall vara sjuk ifrån t. ex. den 1 april till den 1 juni eller från den 1 augusti till skolterminens slut. Finns det verkligen någon rimlig mening i att sådant skall vara tillåtet, och hur kan en människa — låt vara att det är en läkare — kunna på förhand bestämma, när en person skall bliva frisk. Jag hörde häromdagen berättas om ett fall, då en läkare hade givit ett intyg — det var i slutet på april månad — och i detta intyg säger läkaren, att den och den personen skall vara sjuk från 1 juni till 1 juli. Det är ju ganska egendomliga förhållanden! Vi hava ett annat fall där det är en person i landsstatens tjänst, som under lång tid haft tjänstledighet år efter år, men samtidigt har han skött en privat verksamhet och tjänat mycket penningar på denna. När K. B. fordrade, att han skulle inträda i tjänstgöring, tog han fram sitt läkarintyg och visade det och K. B. hade ju ingenting annat att göra än att finna sig i det.

Det tjänar naturligtvis icke mycket till att efter det enhälliga utskottsutlåtande, som här framkommit, hålla något längre liktal för motionen, men jag kan dock icke underlåta att säga, att detta utskotts-
betänkade skiljer sig ganska mycket ifrån de betänkanden, som första tillfälliga utskottet vanligtvis brukar lämna. Det var i denna kammare en person för icke så länge sedan, som sade, att första tillfälliga utskottet avrättar sina motioner på ett så hänsynsfullt sätt, och jag kan icke neka till att jag då instämde i detta. Men det förefaller, som om det vore en annan anda över detta utskottsutlåtande. Jag kan icke hjälpa, att jag tycker så — jag må ha misstagit mig, det är möjligt — men det kanske är därför att det är just min motion, som nu är avrättad. I alla fall så tycker jag, att man farit fram på ett ganska egendomligt sätt, då det nu gäller sådana fakta, som verkligen föreligga.

I betänkandet har det talats mycket om saker, som jag i motionen icke har vidrört, och detta ger mig anledning att nu draga fram ännu ett par exempel. En person har permanent tjänstledighet från ett ämbetsverk, men likväl uppbär han dyrtidstillägg från detta verk. En annan person blir, ehuru han är verkligt sjuk, förordnad till ordinarie. Han tager tjänstledighet för hela året, men samtidigt uppbär han dyrtidstillägg under sin semestertid. Det är ju ganska egendomligt, att en person, som är sjuk under hela året, skall taga semester från sin sjukdom och få dyrtidstillägg därtill. Granska vi statsrevisorernas

berättelse, så finns det nog en del saker där för första tillfälliga utskottet att tänka på eller som det åtminstone borde hava tänkt på, innan det så här utan vidare avslög motionen.

Nu har man visserligen sagt till mig privat, att utskottet icke kunde finna någon väg att gå, för att lösa den fråga jag framfört. Ja, det är ganska möjligt, men det var ju aldrig min mening, att utskottet skulle göra någon utredning i frågan, utan den saken brukar ju gå den vanliga vägen, att, om ett utskott finner, att det föreligger skäl för de yrkanden, som framförts i en motion, en skrivelse brukar bliva följden för att på så sätt en utredning skall komma till stånd.

Jag skall icke längre, herr talman, upptaga tiden utan ber att få yrka bifall till min motion.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Den ärade motionären utgår i sin motion liksom i sitt nyss hållna anförande ifrån att det i gällande avlöningsreglementen skulle finnas en lucka, vilket gör det möjligt för en person, som är i stånd att sköta sin tjänst, att ändå få sjukledighet på grund av läkarintyg för att, som motionären säger, "sedan i högönsklig välmåga arbeta privat och såmedelst skaffa sig dubbla inkomster". För att stänga igen denna lucka har motionären hemställt om en utredning för att få till stånd en ändring i avlöningsreglementena i det anmärkta avseendet. På detta har utskottet måst svara, att en sådan lucka i gällande avlöningsreglementen icke förefinnes. Det är alldeles uppenbart, att en myndighet icke kan giva en frisk person ledighet från sin tjänst och det betonas också överallt i gällande avlöningsreglementen att för beviljande av sjukledighet erfordras, att sjukdomen är behörigen styrkt. Att sådana missförhållanden, som motionären avser, kunna förefinnas, vill jag visserligen icke bestrida, men detta beror icke på någon brist i gällande avlöningsreglementen utan på en brist i tillämpningen av desamma.

Motionären anser, att det varit obehövt för utskottet att återgiva de i ifrågavarande hänseende gällande bestämmelserna, men utskottet har haft en annan uppfattning och ansett sig böra redogöra för desamma för att visa, att de verkligen äro tillräckligt noggranna och tillräckligt detaljerade och att således någon ändring i motionens syfte icke är erforderlig. Jag skall nu icke närmare redogöra för dessa bestämmelser utan endast peka på ett par saker.

I de avlöningsreglementen, som nyligen äro antagna för departementen och de civila verken i allmänhet, finnas mycket noggranna bestämmelser rörande sjukledighet. Det stadgas däri, att behovet av sjukledighet skall vara behörigen styrkt och det stipuleras ganska kraftiga löneavdrag för den sjuke. Ingen får utan avdrag vara ledig mera än högst den längsta semestertiden. Samma förhållanden gälla för statens affärsdrivande verk, och vad särskilt de senare beträffar, så finnas i desamma särskilda verksläkare anställda, till vilka såväl ämbets- som tjänstemän av alla grader måste vända sig för att få för sjukledighets erhållande erforderliga intyg. Häri ligger naturligtvis en mycket stor

*Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)*

*Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)*

trygghet för att missbruk icke skall kunna äga rum. Vid landsstaten, som ännu icke är reglerad, äga vederbörande, där så anses nödigt för tjänstens upprätthållande, göra avdrag icke blott för tjänstgöringspen-
gar, vilket alltid skall ske, utan jämväl för större eller mindre del av lönen, således, om så erfordras, t. o. m. avdraga hela lönen.

Jag har förfrågat mig i några ämbetsverk och överallt fått till svar, att det icke synes föreligga någon anledning att antaga, att missbruk i någon större omfattning i ifrågavarande hänseende förekomma, och att sjukledighet beviljas endast då sjukbetyget innehåller ett bestämt intygande av vederbörande läkare att den person, som söker ledighet, på grund av sjukdomen är förhindrad att sköta sin tjänst. Det finnes ingen anledning antaga, att icke vår aktade läkarekår förfar med all möjlig aktsamhet och noggrannhet uti ifrågavarande hänseende. Det är emellertid alldeles givet, att frågor av ifrågavarande beskaffenhet ofta kunna vara mycket svåra att avgöra. Det kan ju föreligga fall av simulation, som äro mycket svåra att upptäcka, men dem kan man aldrig förebygga genom några nya lagbestämmelser eller nya detaljer och tillägg till gällande reglementen, utan det är helt enkelt en tillämpningsfråga.

Utskottet har för sin del den uppfattningen, att vederbörande verk och myndigheter göra allt, vad man kan begära, för att noggrant tillämpa gällande bestämmelser, och längre kan man icke komma. Det finns ingen anledning antaga, att i stort sett andra missbruk förekomma, än sådana, som icke kunna undvikas, och det ligger i sakens natur, att man aldrig kan helt förebygga möjligheten av missbruk, särskilt som man icke kan göra bestämmelserna alltför rigorösa. De måste lämna ett visst utrymme för de olika myndigheternas eget bedömande. Utskottet förstår mycket väl de skäl, som förmått motionären att väcka sin motion. Man förstår väl, att missbruk uti ifrågavarande hänseende väcka förargelse, men sättet att avhjälpa dessa är, menar utskottet, icke att införa ändrade bestämmelser, ty därmed vinner man i ifrågavarande hänseende icke något.

Medan jag har ordet vill jag tillägga, att det väl i varje fall icke kan komma i fråga att föreslå sådana ändringar i bestämmelserna, som den ärade motionären tänkt sig. Han föreslår t. ex. införandet av en sådan bestämmelse som att en person, som undandraget sig att fullgöra sin tjänst, skulle kunna få ledighet mot avstående av hela sin lön. Det skulle vara att införa en helt ny princip. En person skulle då kunna under hela sitt liv sitta och uppehålla ordinarie tjänst bara mot avstående av sin lön. Utöver vad jag förut anfört i fråga om de gällande bestämmelserna vill jag ytterligare erinra om att ett mycket starkt prerogativ mot missbruk ligger i bestämmelserna i pensionsförordningen, att den, som under sammanlagt fem år har varit sjuk och vid de fem årens utgång visar sig av hälsokäl oförmögen att sköta sin tjänst, måste avgå med förtidspension, d. v. s. mot avkortad pension. Så vitt jag förstår äro de av mig nu omnämnda, uti ifrågavarande hänseende gällande bestämmelserna så noggranna som över huvud taget är möjligt,

och jag vågar tro, att om man komme i tillfälle att närmare granska de exempel, som man och man emellan framdragas på missbruk i förevarande hänseenden och om man genom att taga del av läkarbetygen och de skäl i övrigt som legat till grund för avgörandena i de särskilda fallen finge en verklig inblick i desamma, skulle ofta befinnas att antagandet av missbruk är obefogat. Jag vill därmed icke hava sagt, att det icke kan föreligga missförhållanden beroende på simulation eller på svårbedömliga förhållanden eller möjligen på slapphet i tillämpningen i gällande föreskrifter, men utskottets uppfattning är, att några åtgärder av det slag, som motionären åsyftar, icke äro lämpliga eller erforderliga.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Franzén: Herr vice talman! Med anledning av det nu hållna anförandet ber jag att få på en enda punkt komplettera de uppgifter, som lämnades. Det rör sig nämligen om den där perioden av fem år, som utskottets ärade ordförande nämnde. Det är ju så, att om en statens tjänsteman under fem år har varit tjänstledig på grund av sjukdom enligt läkarintyg, så är han skyldig att därefter avgå ifrån tjänsten, för så vitt han fortfarande är sjuk. Men det bör kanske också påpekas, och det var det jag ville göra i sanningsens intresse och för att de, som möjligen icke känna till dessa bestämmelser, skola få det klart för sig, det är nämligen så, säger jag, att om en statstjänsteman under dessa fem år har kunnat tjänstgöra under någon kortare tid, en månad, en vecka eller åtminstone en dag, så räknas det efter denna tjänstgöring en ny period av fem år. Detta förändrar naturligtvis saken något till förmån för dessa statstjänstemän, som begära tjänstledighet på grund av sjukdom.

Emellertid ber jag beträffande själva den fråga, som nu föreligger till behandling, att få säga ett par ord till. Den ärade motionären framhåller i sin motion, att klagomål hava framförts från olika håll beträffande sådana missförhållanden, som han i sin motion talar om. Ja, det är ju möjligt att så har skett, men därvid är det ju icke sagt, att alla dessa klagomål äro befogade. Jag tror, att det om dem gäller i mycket hög grad att de äro obefogade eller mycket litet befogade i varje fall. Jag vågar i likhet med utskottet betvivla, att sådana missförhållanden, som det här är fråga om, nu äga rum i någon nämnvärd utsträckning. Om det emellertid i ett eller annat fall sker, så måste det tydligen bero antingen därpå, som utskottet har framhållit, att vederbörande myndigheter icke följa de bestämmelser, som finnas, eller bero på att, å andra sidan, de bestämmelser, som man nu har, icke äro tillräckligt effektiva, eller också kan det bero på båda delarna. Det första alternativet utsluter ju motionären helt och hållet. Han säger, så vitt jag kunnat finna, icke något om att myndigheterna för sin del brista i själva tillämpningen av de givna bestämmelserna, utan motionären vill i stället hava skärpta bestämmelser.

*Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)*

Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)

Jag skall då be att få fästa uppmärksamheten också på den andra sidan av denna sak, den nämligen att om motionären verkligen, såsom tycks framgå av hans motion, anser, att bestämmelserna i stället borde gå ut på att man skulle rent av förpliktiga dessa statstjänstemän, som hava fått tjänstledighet på grund av sjukdom enligt läkareintyg, att antingen återgå i tjänst eller också avstå ifrån alla därmed förenade löneförmåner, för så vitt det visar sig, att den tjänsteman, som det gäller, kan utföra privat arbete i avsevärd utsträckning, och om dessa bestämmelser i stället skulle införas, så anser jag i likhet med utskottets ärade ordförande, att man kommit in på en helt ny princip. Men jag skulle vilja tillägga, att den nya princip, som då införas, också går ut på att vederbörande myndigheter icke längre skola bara fästa sig vid sjukbetyget, läkareintyget såsom sådant, utan också i varje fall undersöka, huruvida tjänstemannen kan, som det heter, i avsevärd utsträckning eller omfattning utföra privat arbete.

Det kan verkligen förekomma, och jag känner själv till åtminstone ett sådant fall, att en tjänsteman har fått tjänstledighet på grund av sjukdom, t. ex. ett svårartat nervlidande, och att han också kan — det skadar honom åtminstone icke — utföra i viss mån privat arbete, som ger honom någon inkomst. Han får alltså, för att använda motionärens egna ord, dubbla inkomster under den tid han är sjuk, men när han nu är verkligt sjuk, som i detta fall, så blir det, anser jag, en alldeles tydlig orättvisa emot honom, om man införde sådana bestämmelser, som motionären här förordat. Det är naturligtvis mycket svårt för myndigheterna att tillämpa sådana bestämmelser som att det gäller att se efter om vederbörande i avsevärd omfattning kan arbeta privat och i så fall ställa honom inför det dilemma att antingen återgå till tjänsten — det kan för denne tjänsteman betyda att hans sjukdom förvärras; ett nervlidande kan ju, om vederbörande måste återgå till sin tjänst, faktiskt medföra mycket allvarliga konsekvenser — eller också skall denne tjänsteman avstå ifrån alla löneförmåner, d. v. s. han måste utsättas för ekonomisk misär. Detta dilemma skulle bliva en given följd, anser jag, av den nya princip, som motionären här vill införa, ty myndigheterna hava ju ingenting annat att göra, om de skola följa dessa nya bestämmelser, och det är naturligtvis meningen, att tolka dem efter ordalydelsen. Det kan visserligen för en utanför saken stående se ut, som om en sådan tjänsteman befunne sig i, som motionären säger, högönskelig välmåga. Det är mycket svårt för en utomstående att bedöma sådant många gånger. Jag tror därför i alla fall i likhet med utskottet, att de bestämmelser, som redan nu finnas, äro tillräckliga för att i möjligaste mån förebygga missbruk, och jag tror, att vederbörande myndigheters omdöme och samvetsgrannhet äro en mycket god borgen för att dessa missbruk, så långt ske kan, förhindras.

Jag ber därför, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Winberg: Herr talman! Även om man på vissa håll,

så vitt jag kan förstå, är böjd för att överskatta omfattningen av de oegentligheter, som förekommit på detta område, så är det nog ett faktum, att oegentligheter förekomma, och därför skulle det naturligtvis vara av stort intresse, om man kunde i större omfattning än hittills varit fallet förebygga sådant. När det emellertid blir fråga om, huru detta skall ske, så har jag ej av någon av de föregående talarna funnit, att man tycks vara inne på rätt väg. Jag har nämligen den uppfattningen, att det ej är någon brist vare sig i gällande bestämmelser på området eller i vederbörande verkmyndigheters efterlevnad av bestämmelserna, utan felet ligger nog på ett helt annat plan, som jag skall komma till litet längre fram. Eftersom man här har nämnt exempel på sådana oegentligheter, som ha förekommit, så kan jag också draga ett exempel. Det fanns en person anställd vid statens järnvägar här i Stockholm, som under 1921 intill den 1 september hade åtnjutit 175 sjukdomsledighetsdagar, d. v. s. hade läkarebetyg på, att han varit sjuk 175 dagar; för en del av denna tid var läkarebetyget utfärdat för att han skulle vid en tysk eller österrikisk badort — jag minnes nu ej riktigt vilken — genomgå en brunnskur för att återvinna sin hälsa. Mannen i fråga uraktlät emellertid detta och fanns kvar här i staden, och det bör ju kanske tilläggas, att personen i fråga enligt uppgift från tillförlitligt håll var ombud för icke mindre än två livförsäkringsbolag och ett hundförsäkringsbolag, som han sysslade med under tiden; och att det var en energisk man, därom vittnar den omständigheten, att samtidigt som han var till läkaren en gång för att få ut betyg på, att han fortfarande var sjuk, så passade han på att taga en livförsäkring hos förenämnde läkare på 5—10,000 kronor. Det vittnar ju i alla fall om, att personen var energisk. Jag tror, att den föregående ärade talaren framhöll, att vederbörande verkmyndigheter ha ej bara att titta på läkarebetygen, som tjänstemännen komma och förete, utan de skola också undersöka, huruvida personen i fråga verkligen är i den kondition, att han kan utföra något arbete. Jag får för min del säga, att man ej alls skall lägga saken så, ty skall det bero på befälspersonernas undersökning, huruvida de kunna gilla det förelagda läkarebetyget eller ej, så komma vi ut i fullständigt godtyckliga förhållanden. Ett läkarebetyg skall vara avgörande. När en person har intyg på, att han under så och så lång tid är urståndsatt att uppehålla sin befattning, så menar jag, att då skall ej vederbörande befäl börja på och fundera, huruvida detta betyg skall gälla eller ej. Men därav följer också, att den, som utfärdar detta betyg, han skall också bestämt veta, hur ställningen i föreliggande fall är, innan han utfärdar detsamma. Jag vet, att det är farligt att röra vid läkarekåren, ty dels har den en mycket viktig uppgift, och dels har den fått en viss sakrosankt ställning, icke minst i detta samhälle, men jag måste säga, att på detta område förefinnas brister framför allt därför, att läkarekårens medlemmar som en hel del andra kanske äro litet alltför angelägna att få så stora inkomster som möjligt. De åtaga sig därför en hel del uppdrag, de bli verksläkare, regementsläkare, och de bli läkare i stora

*Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)*

*Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)*

privata arbetsföretag för dess personal samtidigt som de kanske hava en privat praktik. Följden därav blir, att den tid, som de kunna ägna åt till exempel ett visst verks personal, som är under deras behandling, och som kan uppgå till ett stort antal, den blir synnerligen begränsad, och behandlingen av personerna där måste ske mycket schematiskt ibland för att läkaren skall hinna med det hela.

Det är sålunda som sagt min bestämda mening, att vill man komma fram till en verklig rättelse i det fall, där oeffter rättighet i detta avseende föreligger, så kan man det varken genom att ändra bestämmelserna och ingalunda heller genom att göra gällande, att vederbörande myndigheter skola sedan för sin del subjektivt pröva, huruvida det är tillräckligt att ha lämnat läkarebetyg, som säger, att "jag är sjuk" eller ej, utan enda möjligheten är, att vederbörande läkare, innan de utfärda sina intyg, i detta avseende se till, att de bättre bedöma och undersöka den person eller den patient, som det är fråga om, så att det ej får gå så på lösa boliner, som det hittills kanske gjort ibland. Jag vet naturligtvis, att hela läkarekåren kommer att som en man protestera mot ett dylikt uttalande, men den tid av 14 års anställning, som jag har haft i statens tjänst, gör, att jag vet, att det ibland går till på det sättet. Visserligen måste jag erkänna, att för min personliga del tillämpade nog vederbörande befäl mycket rigoröst bestämmelsen om, att det ej var värt att vara hemma en enda dag utan att kunna pretera läkarebetyg, men då man får se de där köerna på 20—30 personer, som skola undersökas av läkaren på den timme, som är anslagen, då förstår man, hur pass grundlig en sådan undersökning kan bli. Det är sålunda som sagt beträffande läkarekåren i första hand vi här ha att söka ändring i de nu föreliggande missförhållandena, och på vilket sätt det skall kunna ske, det kanske varken utskottet eller jag är på det klara med, ty där ha vi att göra med en institution, som jag tror ej Gud fader i himmelen råar med, och då är det ju ej tänkbart, att riksdagen skall kunna göra det!

Då jag således ej kan se, att man på den väg, som motionären vill slå in på, kan komma till någon bättring i föreliggande förhållanden, och då jag vidare ej kan yrka bifall till utskottets förslag, enär det skulle kunna missuppfattas, nödgas jag sluta, herr talman, utan att göra något yrkande.

Herr Nilsson, Gustaf: Jag har begärt ordet därför, att jag ej kan dela utskottets uppfattning av missförhållandena på detta område i stort sett. Utskottet säger i sitt utlåtande: "I stort sett torde dock enligt utskottets uppfattning förhållandena uti ifrågavarande hänseende inom vår statsförvaltning icke giva anledning till befogade anmärkningar." Då jag har begärt ordet så har det varit för att åtminstone i någon mån få inlägga en gensaga mot detta utskottets påstående. Förhållandena äro säkerligen ej av utskottet undersökta så pass, att man på detta område kan komma till denna slutsats. Jag vill meddela, att inom statsrevisionen i den tredje avdelningen, som hade alla kommunika-

tionsverken och vissa andra grenar av statsförvaltningen att undersöka, funno vi under höstens revision vid genomgåendet av protokoll och verifikationer från de olika verken, speciellt från ett par av dem, på denna punkt anmärkningsvärda ting. I det avseendet gjordes också en undersökning inom kommunikationsverken. Vi gjorde då en jämförelse och infordrade uppgifter från vissa privata företag av lika stor omfattning, sysselsättande likartad personal av kvinnlig och manlig beskaffenhet, och vi kommo till synnerligen förvånansvärda resultat. Medan i ett privat företag med en 4—500 tjänstemän, kvinnliga och manliga, sjukpermissionen inskränkte sig till ett medeltal av 4—5 dagar eller på sin höjd 6—7 dagar för år, så gick den upp till i medeltal 35—40 dagar per år, då det gällde vissa statsverk. Orsaken påstods, när vi begärde förklaring, vara, att man i vissa verk hade personer, som hade tjänstledighet året om. En av cheferna för ett sådant verk, som hade uppkallats till statsrevisionen, tillfrågades vid det tillfället, om ej verket hade en speciell läkare, som undersökte varje sådant fall. Som utskottet här säger så finnes det ju sådana verkläkare, men jag kan i förbigående nämna, att han tillade, att i regel gick det till så, då en befattningshavare sökte permission på grund av sjukdom, att innan saken gick till verkläkaren så gick den till någon privat läkare först. Och då meddelade denne chef, att då vederbörande kommo till verkläkaren med intyg, utfärdade av en privat läkare om, att de voro i behov av vila — något som är svårt för en läkare att utan noggrann undersökning avgöra — så gick det i regel till så, att verkläkaren tillstyrkte ledighet för dem, som hade intyg från en annan läkare.

*Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)*

Förhållandena äro ej här så bra, att jag ej anser ett instämmande i utskottets förslag kunna giva anledning till, att man egentligen kommer att underskatta denna sak ute bland både tjänstemän och betjante. Jag anser därför, att ett uttalande från riksdagens sida i den riktning motionären föreslagit vore av betydelse därför, att det komme att framskapa en större försiktighet i dessa ting. Alltså torde en skrivelse med begäran om noggrann undersökning i denna sak vara av behovet påkallad, och därför vill jag hemställa till kammaren, att man icke så där rakt på sak må avvisa motionen därför, att den kanske i formellt avseende ej fyller anspråken. En opinionsyttring i denna punkt är ju av betydelse då det gäller att framskapa bättre förhållanden än vad som nu råda.

Jag kan därutöver tillägga, att även i andra avseenden sågo vi anmärkningsvärda ting: personer, som haft ständig tjänstledighet under 10—12 år från fullgörandet av ordinarie tjänst hade icke förty uppburit dyrtidstillägg på 4—5,000 kronor från det verk, där de icke tjänstgjort. Dessa förhållanden äro av den natur och den beskaffenhet, att det ej alls skadar, att man från riksdagens sida genom ett bifall till motionen söker skapa en viss försiktighet ibland de personer, som det här gäller.

Då jag således ej kan finna annat än att det i många avseenden föreligger anledning till anmärkning i denna punkt — och det stöder jag icke minst på fjolårets statsrevisions undersökning — skall jag för min del be att få yrka bifall till motionärens framställning.

*Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)*

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Mot herr Franzéns påpekande av möjligheten att kringgå bestämmelsen om skyldighet för en person att avgå med avkortad pension, sedan han under fem år varit av sjukdom oavbrutet förhindrad att sköta sin tjänst, ber jag att få säga, att också utskottet har varit på det klara med, att dessa bestämmelser kunna kringgåas på det sätt, som herr Franzén antydde. Det är väl dock så, att vederbörande myndighet har medel att förebygga sådant genom att fordra friskbetyg innan den tjänstledige tillåtes att åter ingå i tjänst, och jag ber att få upplysa därom, att inom kommunikationsverken har man numera just i anledning av denna möjlighet att kringgå ifrågavarande bestämmelse utfört stadgande, enligt vilka vederbörande myndigheter kunna bestämma, att en person, som är oförmögen att vidare sköta sin tjänst, måste taga avsked oberoende av den tid, som förhindret varat.

I anledning av vad herr Nilsson anförde ber jag att få säga, att enligt vad utskottet inhämtat från åtskilliga håll den uppfattningen inom de nyreglerade verken är mycket allmän, att de nu gällande bestämmelserna, som äro vida strängare än de gamla, tillämpas på ett mycket noggrant och rigoröst sätt. Jag vidhåller därför min uppfattning, att man i stort sett, i förhållande till det stora antalet ämbets- och tjänstemän det gäller, måste säga, att förhållandena icke giva anledning till befogade anmärkningar, och jag vill påpeka, att vad tanke man än har härom, så läser det dock väl knappast gå för sig att instämna i det av motionären gjorda skrivelseförslaget, utan vill man skrivelse måste man nog formulera yrkandet på något annat sätt. Jag tillåter mig att vidhålla mitt yrkande.

Herr L a r s o n, E d w a r d: Jag skall be att få tacka den ärade representanten på värmlandsbänken för den goda hjälp, som han gav, och som, om jag ej alldeles misstager mig, kommer att tillföra mitt yrkande några röster. Han talade om vissa saker, som jag två, tre gånger bestämt sagt ifrån, att frågan ej gällde. Han talade om de sjuka. Det är ej alls fråga om de sjuka, herr Franzén, utan om sådana, som under sken av att vara sjuka arbeta privat, och det är något helt annat. — Och så sade herr Franzén, att det vore farliga principer att vidtaga några ändringar i nu gällande reglemente. Ja, skola de principer, som jag påtalat vara bra och få bestå, då beklagar jag gamla Sverige. — Sedan sade den ärade utskottsordföranden, att det vore svårt att konstatera, när ett påtalbart fall verkligen föreligger. Ja, skall det vara svårt att konstatera, om en person i 4, 5, 6 år dagligen ägnar sig åt privat arbete och tjänar mycket pengar därpå, då det efter allt att döma ej finnes något fel på honom, skall man icke då kunna konstatera, hur saken är, så vore det väl ändå ganska märkvärdigt. Och för övrigt: hur många fall fordrar utskottet egentligen för att utskottet skall kunna anse, att skäl föreligga för en utredning i frågan? Det har ett par gånger nämnts, att missförhållandena ej äro tillräckligt vitt utbredda. Ja, det är verkligen en lycka för landet, att så ej är, men

skall utskottets mening här få stå emotsagd och gå ut i landet så undrar jag, var det kommer att sluta. Det blir många, som då kanske tänka, att "det där har riksdagen givit sitt medgivande till". Jag tror, att man skulle göra tjänstemannakåren en ofantligt stor tjänst om av mig påtalade missförhållanden blevo undanröjda. Jag vidhåller mitt yrkande.

*Om stats-
tjänstemäns
rätt till löne-
förmåner vid
sjukledighet.
(Forts.)*

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;
Nej — 37.

Herr talmannen infann sig och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till interparlamentariska unionens byrå i och för bestridande av en del av kostnaderna för interparlamentariska unionens 20:de konferens i Wien innevarande år, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 21, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallentins
änka.*

Punkten 9.

Kungl. Maj:t hade i en till riksdagen avläten proposition, nr 79, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 februari 1922 föreslagit riksdagen medgiva, att pressombudet vid beskickningen i London Hugo Ferdinand Vallentins änka Agnes Eliza Mary, född Hartwig, finge från och med den 1 april 1921 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,200 kronor.

Utskottet hade i förevarande punkt av angivna orsaker hemställt, att Kungl. Maj:ts proposition nr 79 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Carlsson* i Stockholm, *Borggren* och *Lovén*, vilka hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, måtte medgiva, att pressombudet vid beskickningen i London Hugo Ferdinand Vallentins änka Agnes Eliza Mary, född Hartwig, finge från och med den 1 april 1921 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av ett tusen kronor.

Herr statsrådet *S a n d l e r*: Herr talman! Under den föredragna punkten föreligger till kammarens behandling en kungl. proposition, däri det har föreslagits en årlig pension till förra pressombudet Vallentins änka. Propositionen har blivit avstyrkt från bankoutskottets sida, ehuru väl det har anförts reservation av några medlemmar till förmån för ett något lägre pensionsbelopp. Kungl. Maj:t hade föreslagit en pension av 1,200 kronor om året. De reseranter, som ha anmält sig i bankoutskottet, ha i stället förordat en pension av 1,000 kronor årligen.

Jag tillåter mig nu anföra några ord till förmån för Kungl. Maj:ts förslag, för vilket jag vill utbedja mig kammarens uppmärksamhet. Denna framställning från Kungl. Maj:ts sida har föranletts därav, att pressombudet Vallentin efter 12 års tjänstgöring uti statens tjänst har avlidit utan att hava efterlämnat någon sådan behållning i boet, att av den omständigheten en framställning till riksdagen varit i och för sig utesluten. I den kungl. propositionen har huvudvikten lagts på den omständighet, att pressombudet Vallentin har för den svenska statens räkning under den sällsamt svåra situationen under världskrigets år därute i London utfört ett synnerligen förtjänstfullt arbete. Det har därför ansetts, att man borde bereda hans efterlevande maka pension på grund av den funktion, som Vallentin alltså utövat i statens tjänst. Bankoutskottet har nu avstyrkt denna framställning från Kungl. Maj:ts sida. Tidigare hade densamma avstyrkts av statskontoret. Jag får ju säga, att jag finner det rätt så naturligt, såväl vad statskontoret som bankoutskottets majoritet här har haft att anföra. Jag förstår fullväl, att exempelvis statskontoret, som har att i sådana ting framför allt taga hänsyn till, att en praxis, som man har inlett i dessa frågor behandling, blir följd så noggrant som möjligt, icke har kunnat från sin synpunkt tillstyrka framställningen till riksdagen.

Jag kan icke heller säga annat om bankoutskottets ståndpunkt än att jag finner det mycket naturligt, att bankoutskottet ur de synpunkter, som utskottet har att beakta, och måhända med hänsyn till de farhågor, man där kan hava hyst för eventuella konsekvenser av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, ställt sig på denna ståndpunkt. Jag ber emellertid att få hemställa till kammarens övervägande, om det egentligen kan vara så farliga konsekvenser att räkna med i detta fall. Vad jag för min del åtminstone härvidlag vill lägga huvudvikten vid, är den omständigheten, att pressombudet Vallentin under den situation, som rådde under världskrigets år, har utfört ett från alla håll vitsordat, ovanligt förtjänstfullt arbete. Jag undrar, om konsekvenserna av att på en sådan motivering bevilja en pension åt den efterlämnade makan verkligen kunna te sig så avskräckande för kammaren.

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallentin
s ämka.
(Forts.)*

Det är ju gammal tradition i dessa pensionsärenden, att kammaren känner sig friare i sin prövning än bankoutskottet helt naturligt måste vara, och jag vågar under sådana förhållanden hemställa till kammarens övervägande, om det bör vara något att rygga tillbaka för, att nu visa den honnör för en synnerligen landsgagnande gärning, som skulle ligga i att kammaren bifölle det reservationsvis inom bankoutskottet framställda yrkandet.

Herr Carlsson, Olof: Herr talman! Då jag deltagit i behandlingen av denna fråga inom utskottet och vid betänkandet på denna punkt fogat en reservation, skall jag be att få motivera denna min mot utskottets majoritet avvikande mening.

Jag ber då först att få säga, att det synes mig, som om Kungl. Maj:ts initiativ i förevarande fall vore förestavat av både rättvisa och billighet med hänsyn till den relativt långa tid och den gagnande verksamhet, som pressombudet Vallentin har utfört. Att statskontoret för sin del har avstyrkt framställningen har icke förvånat mig så mycket. Det är ju klart, att detta ämbetsverk måste gå efter vissa principiella linjer, och det är tydligt, att detta fall icke kunnat hålla måttet inför en dylik prövning. Det är väl emellertid så, som ett gammalt ordspråk säger: "Ingen regel utan undantag." Det vill synas mig, som om här föreläge ett sådant undantag, ett exceptionellt fall, som kammaren bör taga hänsyn till. Från statsrådsbänken ha ju nu anförts skäl, som tala för ett visst understöd i detta fall. Jag ber att få understryka dessa skäl. Jag ber att få erinra om att Vallentin dock hade en tjänstgöringstid i statens tjänst i London av bortåt 12 år. Denna tidrymd innesluter inom sig krigsåren, dessa förhärjande svåra år från 1914 och framåt, då han hade den grannliga och svåra uppgiften att förmedla våra förbindelser västerut, söka bibehålla knutna förbindelser på detta område och skapa nya, dementera oriktiga uppgifter och lägga saken till rätta för vårt land. Om var och en vill erinra sig dessa svåra tider och hur läget då var framför allt i avseende å våra förbindelser västerut, måste man väl ändå, herr talman, vara med om att Vallentin där utfört en stor gagnande gärning för vårt land. Nu är det ju så, att även ut-

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallentins
änka.*
(Forts.)

skottet givetvis måste följa vissa bestämda linjer, och man är naturligtvis där mycket rädd för prejudicerande fall. Jag är ju ny såväl i utskottet som i kammaren och kan således icke yttra mig i detta hänseende med någon större sakkunskap. Men det synes mig ändå, som om det föreliggande fallet icke skulle kunna bli av prejudicerande art, utan att det är ett alldeles säreget fall, där riksdagen har att besluta. Jag vill också, herr talman, erinra om att under de senare åren riksdagen dock beviljat små pensioner till efterlevande änkor och barn, då det gällt män, vilka hava gjort fosterlandet tjänster. Det har kanske gällt män, som hava dött så att säga på sin post. Riksdagen har då tagit hänsyn till denna omständighet och beviljat de efterlevande pension. Det är särskilt två fall, som jag därvid syftar på — flygare, som förolyckats. Utan att på något sätt förringa dessa mäns gärning, tvärtom, synes det mig dock, om man vill se på Vallentins gärning, som om hans under många år här synnerligen väl utförda verksamhet är av den beskaffenhet, att den är väl jämförlig. Det är ju emellertid så, herr talman, att vi människor hava mycket lätt att glömma gjorda tjänster. I detta fall är det ju icke ett förhållande mellan en individ och en annan, utan den moraliska skyldigheten påvilar här det kollektiva begreppet Sverige. Det synes mig, som om det icke skulle vara riksdagen värdigt att gå på ett avslag i föreliggande fall.

Med hänsyn till de av mig förut nämnda pensionerna hava vi reserveringar inom utskottet ansett, att vi borde med en liten ändring av Kungl. Maj:ts förslag förena oss om att hemställa om en pension av 1,000 kronor, då vi funno, att detta belopp stod mera i överensstämmelse med tidigare av riksdagen fattade beslut.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Gustafsson, Karl: Herr greve och talman! Då bankoutskottet har gått att pröva denna fråga, har utskottet försökt att så noggrant som möjligt sätta sig in i de förhållanden, vari ifrågasvarande änka för närvarande lever, och de omständigheter, vilka skulle kunna gjort henne berättigad att erhålla pension. Vi ha då framför allt fäst oss vid vad som upplysts av statskontoret, som vi ansett vara det rätta forum för att erhålla säkra underrättelser i denna fråga. Vi ha därvid inhämtat, att denne man under livstiden haft en årsinkomst av lägst 1,000 pund om året och högst 26,000 kronor, att någon upplysning icke lämnats om vilken behållning som vid hans död fanns i boet, och vidare att ankan har en pension från publicistklubben av 1,250 kronor årligen. Då därtill kommer, att mannens tjänstetid icke sträckt sig utöver 12 år, har det synt oss, som om vi hade goda grunder att avstyrka Kungl. Maj:ts proposition. Det kan måhända synas litet vanskligt gjort, men då herr statsrådet Sandler nyss själv har givit bankoutskottet det betyget, att utskottet handlat förståndigt och att det är helt naturligt, att vi intagit denna ståndpunkt, hoppas jag, att även kammaren instämmer i denna hans mening och vid den blivande vote-

ringen bekräftar, att vi handlat riktigt. Jag finner därför, liksom herr statsrådet nyss, helt naturligt, att kammaren, i likhet med vad andra kammaren tidigare i dag gjort, bifaller utskottets hemställan och avslår Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Löfgren: Herr greve och talman! Ehuru jag har den lyckan att icke tillhöra bankoutskottet, men samtidigt icke heller har den särskilda rätt att tala i denna fråga som en medlem av bankoutskottet har, ber jag att få anmäla mig, icke för att föra talan för den ena eller andra principen, men däremot för att tala såsom vittne i denna sak, som människa för en människa, som jag tror mer än de flesta är förtjänt av riksdagens understöd. Den siste ärade talaren anförde, att man icke fått några upplysningar om änkan Vallentins ekonomiska ställning, ehuru man vänt sig till den för detta ändamål lämpligaste myndigheten, nämligen statskontoret. Man kunde dock antaga, att ställningen icke vore så dålig, på den grund att Vallentin haft en lön, som uppgått till omkring från 1,000 pund om året till, i svenskt mynt räknat, 26,000 kronor. Jag kan nu på grund av den kännedom jag har om saken vitsorda, att Vallentins änka saknar medel att försörja sig annat än möjligen för den allra närmaste framtiden genom att använda det obetydliga belopp, som inflöt av auktionen å Vallentins lösöre. Men jag kan dessutom berätta, var Vallentin gjort av sina pengar. I och för sig är en sådan inkomst på mellan 18,000 och 26,000 kronor ingen stor inkomst i London. Men Vallentin använde, om man ser saken egoistiskt, alldeles för mycket av sina inkomster för oegennyttiga ändamål. Det finns ett slags anslag, som vi här i riksdagen bevilja på utrikesstaten, som, vare sig de nu kallas så eller icke, dock faktiskt äro representationsanslag. Vallentin hade intet representationsanslag, men var och en, som i likhet med mig under en lång följd av år besökt London, vet, att Vallentin likväl utövade verkliga representationsplikter för den svenska regeringen i London. Han fyllde den del av representationskyldigheten, som utåt icke tog sig så mycket ut. Han såg icke huvudsakligen främmande diplomater och politiker hos sig i sitt hem, men hans hem var en samlingsplats för svenskar. Det var en plats, där alla svenskar, i vilken ställning de än voro, som kommo till London, kunde mötas och där de genom Hugo Vallentins hjälp kommo i beröring med de personer de ville träffa. Hans personlighet och verksamhet hade därigenom en synnerligen stor betydelse, icke endast på grund av de särskilda uppgifter han hade att bevaka i den engelska pressen och eljest för svenska intressen, utan också genom hans stora popularitet i London och hans villighet och förmåga att hjälpa tillrätta de svenskar, som kommo dit i den ena eller andra angelägenheten. Det var alltså till följd av utövandet av en representationskyldighet, som han i själva verket icke hade, men som han av ren generositet åtog sig och varigenom han gjorde landet och dess medborgare, i den mån

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallentins
änka.
(Forts.)*

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallentins
änka.*
(Forts.)

de besökte London, de allra största tjänster, som Vallentin icke kom att äga någon förmögenhet kvar, när han dog.

Men så är det en annan omständighet, som icke får glömmas och som icke får räknas bland de sentimentala synpunkterna på frågan, ehuru den väddar, även till känslan. Det var nämligen så, att det som bröt Vallentins förut ganska svaga hälsa — han led nämligen av någon hjärtsjukdom — var de upprepade chocker, som han fick under det krig från luften, som under krigsåren pågick mot London. Under en av dessa lufttraider träffades hans hem — lyckligtvis var han väl icke hemma, ty i så fall hade hans fränfalle inträffat tidigare — men i varje fall fick han sitt hem till en del skadat vid en luftraid. Han led psykiskt i hög grad av dessa luftanfall, och det gjorde, att man under den långa tid, jag hade tillfälle att iakttaga honom, kunde se, hur han år från år tacklade av just på grund av den ständiga psykiska pression, under vilken han levde.

Jag skulle därför tro, att det borde kännas som en hederssak för riksdagen att bevilja det lilla anslag, som Kungl. Maj:t här begärt. Det som talar däremot, tyckes vara vissa, kanske i och för sig, mycket förståndiga principer. Men principer äro väl i alla fall till för att fränträdas av förståndigt folk, när det är nödvändigt eller lämpligt att göra undantag, och jag tror, att ett sådant fall hava vi nu att göra med.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Hellberg: Ja, herr talman, jag hade mycket villkorligt antytt att jag ämnade begära ordet. Och nu har den föregående ärade talaren sagt ungefär allt, vad jag ämnade säga. Jag är ju i viss mån jävig i denna sak, men jag kan måhända också få försöka göra anspråk på samma rätt som den föregående talaren: att uppträda som vittne.

Jag var vid ett par olika tillfällen i London i Vallentins hem och kan vitsorda, att det förhåller sig just så, som den föregående ärade talaren har sagt. Vallentin tog alldeles uppenbart som sin uppgift att tjäna Sverige och Sveriges intressen så allsidigt, omsorgsfullt och energiskt, som det över huvud taget var honom möjligt. Jag tror, att många, som känna något till saken, skulle kunna vittna, att han verkligen därute gjorde vårt land stora tjänster — icke blott svenskarna utan även Sverige. När han nu, som den föregående talaren nämnde, kan sägas hava fallit på sin post, eftersom hans hälsa bröts på grund av luftkriget därute, tycker jag, att man kan säga, att detta fall får en så enastående karaktär, att verkligen vare sig statskontoret eller bankoutskottet behöver befara några betänkliga konsekvenser.

Kanske jag kan få tillägga en liten omständighet, som inte den föregående talaren nämnde, nämligen den, att den allmänna depressionen, som går över världen, i detta speciella fall medfört den verkan, att Vallentins bo måste realiseras under så utomordentligt ogynnsamma omständigheter, att det inbragte inte på långt när, vad det under normala förhållanden skulle hava givit. Därigenom har änkans läge natur-

ligtvis blivit sämre än det skulle hava varit under normala förhållanden. Även detta synes mig vara en omständighet, som talar för att i humanitetens namn bifalla Kungl. Maj:ts förslag, till vilket jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall.

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallentins
änka.
(Forts.)*

Herr Lindgren: Herr talman! Jag ber att få instämma med de ledamöter, som uti bankoutskottet hava talat och reserverat sig till förmån för en årlig pension på ett tusen kronor till pressombudet Vallentins änka. Jag har nämligen den uppfattningen, att tjänsteår i London under brinnande världskrig knappast kunna jämföras med tjänsteår under vanliga lugna förhållanden. När jag 1919 på hösten var i London, fick jag tillfälle att konstatera just, vad herr Löfgren berört, nämligen dels Vallentins gästfrihet och representation, då det gällde att mottaga svenskar, dels därjämte ett annat förhållande. Det var nämligen så, att vid ett luftanfall bortrevs halva hans hem. Jag har den uppfattningen — men jag vågar icke lita på mitt minne fullständigt — att han var närvarande i hemmet vid det tillfället. Vad som däremot är alldeles sant, det är, att ena väggen i sängkammaren bortrevs under ett sådant luftanfall, och jag har, som jag säger, den uppfattningen, att han då var hemma. I varje fall fick Vallentin vid det tillfället en nervchock, som fullständigt bröt hans hälsa.

Att jag inom utskottet icke har reserverat mig mot utskottets avstyrkande, beror därpå, att det inom utskottet icke kunde erhållas någon bestämd uppgift angående änkan Vallentins ekonomiska ställning. Sedan detta utskottsbetänkande blivit justerat, har jag under hand lyckats förskaffa mig upplysningar om, att den ekonomiska ställningen är mycket svag. Utav denna anledning anser jag mig böra yrka bifall till reservationen, och jag kommer också att rösta för densamma.

Herr Bondeson: Herr talman! Sedan så många kraftiga förespråkare som herrar Löfgren, Hellberg och Lindgren yttrat sig, synes det väl tröstlöst för ledamöterna i bankoutskottet att söka vinna gehör för sin ställning. Det är ju ofta så, att när pensionsfrågor avgöras i riksdagen, blir det känslöskälen, som tala, och i kväll har man slagit ganska hårt på dessa känslösträngar. Det är väl icke någon, som vill bestrida herr Vallentins stora förtjänster för vårt land. Det var väl ingen heller, som ville bestrida de förtjänster, som Cederström genom sin flygning gjorde vårt land, och på grund av att vi då slog på känslösträngarna fick änkan efter Sveriges förste flygare sin pension. Men vad har det lett till för konsekvenser? Jag bara frågar. Jo, det har lett dithän, att de efterlevande till andra omkomna flygare också fått pension.

Kungl. Maj:t talar icke, som herr Carlsson sade, om rättvisa och billighet, utan Kungl. Maj:t säger billighet. Det har icke sagts, att Vallentins änka är lagligen berättigad till eller att det är rättvist, att hon får denna pension, utan det säges, att det är billigt och för Sverige värdigt, att hon får den. I de flesta fall, där riksdagen beslutar en pension utöver de lagligt berättigade och tvärtemot statskontorets utlåtande,

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallentins
änka.*
(Forts.)

är det i allmänhet sådana pensioner, som äro mycket små, och där nöden står fullständigt för dörren. Här har visserligen sagts, att det finnes ömmande omständigheter också. Av bankoutskottets betänkande framgår dock, att denna änka är tillförsäkrad 1,250 kronor i årlig pension, och att hon är 63 år gammal. Man har icke kunnat erhålla upplysning om huru stor behållningen i boet har blivit, men för mig har det berättats, att det var ett mycket värderikt bo, och därest det hade realiserats vid högkonjunktur, hade det inbragt cirka 10,000 pund. Man får väl ändock förutsätta hur priset än gått fram, att boet representerar ett värde av 20 % av denna summa eller alltså cirka 2,000 pund. Då kan man ändock icke säga, att nöden alldeles står för dörren. Jag för min del skulle vara den förste, som skulle önska, att alla människor skola bliva tryggade på sin ålderdom, men jag förstår icke, vart det skall leda, om det icke finnes några principer att följa. Statskontoret säger tydligt och klart ifrån, att hon icke är berättigad till någon pension. Skulle man nu göra ett undantag för änkan Vallentin, så skulle det ju vara ett särskilt fall, därför att hennes man gjort Sverige en så stor tjänst, att han kan sägas stå på en mycket hög piedestal. Ja, det är subjektiv uppfattning, och det beror på vars och ens personliga tycke och smak.

Jag tror, att riksdagen gör klokast i att icke bifalla reservationen utan följa utskottets hemställan, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Med anledning av den siste talarens yttrande vill jag säga, att jag kan instämma i det principiella i hans yttrande, att det skall vara sällsynta förtjänster om landet, som skola berättiga ett sådant steg, som vi här gå att taga. Här är emellertid just ett sådant fall. Alla regeringar, som vi hade under kriget, vittnade om de förtjänster, som detta pressombud Vallentin gjorde Sverige genom sina personliga förbindelser med ledande engelska politiska kretsar, varigenom han sattes i tillfälle att giva informationer till Sverige och om Sverige av den art, att de voro av den allra största betydelse under den allra svåraste tiden för vårt land. Det är dock bara det ena området, där hans förtjänster voro sällsynt stora för vårt land. Här har redan vittnats i ett annat fall om, vad hans hem betytt för svenska besökare i England och för de uppdrag, som de där hade att fullgöra.

Det finnes dock ett tredje område, där pressombudet Vallentin gjort sig så pass förtjänt för vårt land, att han endast för den sakens skull borde kunna göra anspråk i allra högsta grad på vårt folks tacksamhet. Det har varit i svensk historia i ett annat land, i Frankrike, ett par svenska representanter Tessin och Creutz, som genom sina förbindelser varit av den allra största betydelse på sin tid för vårt lands bekantgörande i det främmande landet och för förmedlande av kulturarbetet mellan det landet och vårt. Detta deras arbete kan räknas som ett av de vackraste bladen i vår kulturhistoria. Något i den vägen betydde

Vallentin i England. Det var tack vare hans personliga förbindelser med de ledande kulturella kretsarna i England som ett kulturutbyte kunde komma till stånd på det andliga området av den arten, som jag tror, att förutom de lysande namn, som jag nyss nämnde, få eller inga svenska diplomatiska representanter i utlandet hava kunnat främja. Då således herr Vallentin ovedersägligen fyller enligt samstämmiga vittnesmål de krav, som herr Bondeson framfört och därmed också de krav, som berättiga till ett sådant beslut, som här är fråga om, torde det icke vara förenat med någon risk att bevilja änkan den av Kungl. Maj:t föreslagna årliga pensionen.

Vad sedan själva boet beträffar, får jag säga det, att efter de upplysningar, som här lämnats, torde det vara tillräckligt styrkt, vittnat och bevittnat, att behållningen i boet blev 1,040 pund, varav arvsskatt skulle erläggas både i Sverige och England. Det är sant, att boet var värt kanske 10 gånger så mycket, men det är väl icke något skäl att åberopa, då det var nödvändigt att göra en realisation under så förtvivlade omständigheter. Det är väl icke något skäl för att avstyrka en pension till änkan efter en förtjänt svensk man, vilken måste efter mannens död överlåta sitt hem och inackordera sig hos andra.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr friherre A d e l s w ä r d: Herr greve och talman! Jag trodde knappast, att det skulle göras mera vittne behov efter de anföranden, som hållits av herrar Löfgren m. fl. till förmån för Kungl. Maj:ts proposition, men jag skulle förebrå mig själv, om jag icke vid detta tillfälle hade försökt att även med det lilla inflytande mitt ord kan hava intyga, vad dessa herrar redan hava sagt om Vallentin.

Jag har vid flera tillfällen under tiden under och närmast efter kriget haft personliga intryck av Vallentins synnerligen förtjänstfulla verksamhet i London. Jag minns särskilt, huru han vid ett tillfälle, då några svenskar voro där ute, i sitt hem sammanförde oss med några politici och journalister, som det var av största vikt för oss att få träffa och som det även var av betydelse för Sverige i den dåvarande situationen, att vi fingo tillfälle att lära känna och komma i förbindelse med. Och icke nog med det, utan vid varje tillfälle, då jag var i London — och det var flera gånger både under kriget och strax efter kriget — var alltid Vallentin villig att göra alla möjliga tjänster och var till stor nytta för att hjälpa en uträtta, vad man önskade och behövde göra därute. Det må vara, att det delvis gällde saker, som närmast angingo enskilda personer och vad de hade för händer, men indirekt hade ju detta hans tillmötesgående betydelse även för Sverige. Jag tror, att man utan överdrift kan säga, att om det också efter vanligt sätt att se var en helt kort tid, som han arbetade i statens tjänst, så hör denna tid under kriget och närmast därefter kunna betecknas såsom dubbla tjänsteår.

Det är under sådana förhållanden, synes det mig, om jag nu får

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallentins
änka.
(Forts.)*

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallentins
änka.*
(Forts.)

använda ett uttryck, som ofta användes, icke riksdagen värdigt att låta denna fattiga änka leva under så bekymmersamma förhållanden, som hon utan tvivel får göra, om hon skall leva på 1,250 kronor om året i England. Det förhållandet, att han hade lagt ned större delen av sin förmögenhet i ett dyrbart bo och detta sedan fick realiseras för en så obetydlig summa som något över 1,000 pund, gör ju saken än värre, då denna stackars änka har gjort en mycket stor förlust av en förmögenhet, som hon trodde sig hava.

Herr Löfgren sade, att han hade lyckan att icke tillhöra bankoutskottet. Jag vill icke säga det, men jag vill säga, att jag har haft lyckan att tillhöra bankoutskottet, och jag har under de åren många gånger haft tillfälle att diskutera liknande frågor, d. v. s. sådana beträffande vilka det kunde ifrågasättas om man icke ibland borde låta känslorna tala gent emot de principiella betänkligheter, som framställas mot att skapa prejudikat. Jag respekterar dessa åsikter hos bankoutskottet, och jag tror, att det kanske är lyckligt, att de giva sig tillkänna inom utskottet, ehuru jag skall erkänna, att jag ofta, även inom utskott, i många fall ville avvika från de stränga principerna. Man får icke låta sig föras så långt av dem, att man icke låter sina mänskliga känslor tala, och jag tillåter mig, genom personlig erfarenhet intygande Vallentins stora förtjänster, vädja till kammaren att i detta fall låta de mänskliga tjänsterna tala och se till, att denna gamla änka, som dessutom är av engelsk börd, får den lilla pension, som av Kungl. Maj: t är föreslagen.

Jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Winberg: Kanske det må tillåtas mig att yttra ett par ord i frågan, trots att jag icke haft förmånen att vara i London och gästa Vallentins hem. Jag får då säga, att det låter nog så sympatiskt, när den ena liberala politikern efter den andra står upp och förklarar, att principer väl i alla fall äro till för att brytas av förståndigt folk. Jag gratulerar herrarna att hava kommit så långt i utveckling!

I övrigt har jag fått den känslan under denna debatt, att det inte borde vara nödvändigt att taga till så sentimentala motiv, som man har gjort här. Av denna debatt skulle man nästan kunna få den uppfattningen, att man egentligen icke vet, varför vi hava *vår officiella representation* i London, ty det framgår, att här bemålde person egentligen skulle ha varit Sveriges representant i London. Om så var förhållandet, borde ni verkligen hava tänkt på det, medan Vallentin levde, och uppskattat hans förtjänster litet mera, än man då gjorde, så att vi delat på det representationsanslag, som den officielle representanten där hade, och givit Vallentin något därav.

Jag skulle också vilja påminna herrarna, att vi haft en del andra fall, som likaledes varit ganska behjärtansvärda. Jag tillät mig säga några ord häromdagen i en fråga, då det gällde personer, som under sin militära tjänstgöring här i landet blivit förolyckade, och yrkade, att man något litet skulle höja deras ersättning av 300—400 kronor. Jag

tycker, att det då också skulle ha varit tillfälle att låta de mänskliga känslorna tala.

Nu skall jag emellertid visa, att jag icke är så där småsinnad, att jag, därför att man icke den gången lyssnade till vad jag och andra sade, nu skulle sätta mig emot det här ifrågavarande anslaget. Jag har nämligen ännu icke suspenderat alla principer, och jag har den principen, att om det är ett fall, där det behöves understöd, och statens ekonomi tillåter det, skall man lämna sådant. Jag anser visserligen, att här förevarande fall icke är ett av de mest ömmande, som riksdagen haft att behandla, och jag måste beklaga, att riksdagen i de mest ömmande fallen icke låtit de varma känslor tala, som här i kväll så ymnigt flödat oss till mötes. Men därför att jag ändå konsekvent följer vissa principer, kommer jag i den föreliggande frågan att rösta för anslaget, icke därför, som herr Olsson behagade uttrycka sig, att "skall man någon gång bevilja ett sådant här anslag, skall det vara till personer med sällsporda förtjänster" — det må nu kanske vara ett plus, men det skall enligt min mening ske i sådana fall, där en ekonomisk hjälp från statens sida är av behovet påkallad.

Samtidigt som jag sålunda förklarar, att jag kommer att rösta för detta anslag, tillåter jag mig dock till sist uttala den blygsamma förhoppningen, att det även vid andra tillfällen, när kanske mera ömmande fall föreligga, skall vara möjligt att få icke bara de liberala utan också andra politiker att för en gångs skull gå ifrån sina principer.

Herr Gustafsson, Karl: Herr talman! Här tycks man vara ganska enig bland flera talare, att om det skall finnas några principer, så böra de vara till för att frångås. Det får jag verkligen säga, att skola vi införa en sådan "juridik" i riksdagsarbetet, är det verkligen icke någon anledning för utskotten att längre anföra några skäl för sina förslag.

Nu hava vi ofta i bankoutskottet sådana här svåra fall, som äro ganska ömmande och där det icke är lätt att ens kunna draga upp några principer. I detta fall har utskottet haft att taga hänsyn till den omständigheten, att personen i fråga icke är svensk medborgare utan är engelska. Detta gör, att man kanske i någon mån får tänka på att vi inom egna landamärena, som en talare nyss påpekade, hava flera ömmande fall, som kanske borde gå före detta. Vi hava å andra sidan icke inom utskottet bestritt, att Vallentin varit vårt land till stort gagn. Jag är för min del övertygad om att han varit oss till mycken nytta under den särskilt svåra tid, varunder han tjänstgjorde i London, men trots detta få vi väl ändå anse, att det är lyckligt, om icke kammaren tager det vittnesbörds-mötet, som den nuvarande diskussionen tycks hava urartat till, som utgångspunkt för att bevilja pensioner utan att man går efter sakliga skäl; och för den skull ber jag fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carlsson, Olof: Herr talman! Då alla övriga talare,

*Pension åt
pressombudet
H. F. Vallens
änska.*
(Forts.)

som här vänt sig mot utskottets hemställan, yrkat bifall till Kungl. Maj: ts proposition i denna punkt, ber jag att få återtaga mitt säryrkande och ansluta mig till detta yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den förevarande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla Kungl. Maj: ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 21 punkten 9 och bifaller Kungl. Maj: ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;
Nej — 29.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo samt företogs punktvis och momentvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 22, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 26 av herr *Tjällgren* och den andra inom andra kammaren under nr 7 av herr *Öberg*, hade hemställts, att riksdagen måtte bevilja postföraren Jonas Gustaf Sellstedt i Sidensjö en årlig pension av 600 kronor under hans återstående livstid.

Vidare hade i en inom första kammaren av herrar *Rosén* och *Bergqvist* väckt motion, nr 27, hemställts, att riksdagen måtte bevilja förre postföraren Mikael Mikaelsson i Yttervik, Tärna socken, ett årligt understöd av 250 kronor.

I en inom andra kammaren under nr 57 väckt motion hade herr *Carlström* i Helgagård hemställt, att riksdagen ville bevilja f. d. körpostförelaren *Johannes Johansson* en årlig pension av 300 kronor att utgå under hans återstående livstid.

Ytterligare hade herr *Bengtsson* i Norup i en inom andra kammaren väckt motion, nr 87, hemställt, att riksdagen måtte bevilja förre postbäranden *Per Persson*, *Hjärsås*, under hans återstående livstid ett årligt understöd av 500 kronor.

Slutligen hade i en inom andra kammaren av herr *Hamrin* väckt motion, nr 134, hemställts, att riksdagen måtte bevilja f. postköraren *Karl Alfr. Alfredson* i Brötjemark, Jönköpings län, en årlig pension å 300 kronor.

I den nu föreliggande punkten hade utskottet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner:

- a) I: 26 och II: 7;
  - b) I: 27;
  - c) II: 57;
  - d) II: 87; samt
  - e) II: 134
- icke måtte av riksdagen bifallas.

Mom. a.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b.

Vid detta moment hade reservation anförts av herrar *Lindley*, *Vindahl*, *Bäcklund* och *Lovén*, vilka hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 27, måtte medgiva, att förre postförelaren *Mikael Mikaelsson* i Yttervik, Tärna socken, finge från och med den 1 januari 1922 under sin återstående livstid av postmedel uppbära ett årligt understöd av tvåhundra femtio kronor.

*Pension åt
postförelaren
M. Mikaelsson.*

Herr V i n d a h l: Herr talman, mina herrar! I föreliggande utlåtande äro under denna punkt sammanförda icke mindre än fem olika framställningar angående pensioner eller understöd åt postförelare. Det är fråga om tre s. k. kärpostförelare och två gångpostförelare. Samtliga dessa framställningar äro av utskottsmajoriteten avstyrkta med följande motivering: »Visserligen har riksdagen tidigare i enstaka fall beviljat årliga understöd till postförelare. I dessa fall hava emellertid förelagat särskilda omständigheter, vilka ansetts böra föranleda undantag från gällande bestämmelser, såsom skada genom olycksfall under tjänsteutövning eller synnerligen lång anställningstid under sällsynt svåra och krävande förhållanden m. m. Enligt utskottets mening föreligga emellertid i intet av nu förevarande fall några dylika särskilda omständigheter.

*Pension åt
postföraren
M. Mikaelsson.*
(Forts.)

Om denna mening har nog utskottet icke varit alldeles så enigt. Såsom också framgår av den vid utlåtandet fogade reservationen, hava några av utskottets medlemmar haft en annan åsikt. Skulle utlåtandet varit avfattat, som beslutet föll vid ärendets realbehandling, skulle de, som nu äro i majoritet, varit i minoritet. Men det kan vara en sak, som icke så mycket hör hit; utlåtandet föreligger ju här, sådant det nu är.

Bankoutskottet har i denna fråga hört sig för hos generalpoststyrelsen och inhämtat dess mening om de framställningar, som här äro gjorda. På sidan 6 i bankoutskottets utlåtande redogöres först för de fordringar, som hava uppställts i fråga om understöd åt poststationsföreståndare och lantbrevbärare — de skola hava tjänstgjort i minst 25 år — och vilken pension de fått. Sedan påpekar generalpoststyrelsen, att såväl lantbrevbärare som vanliga postförare äro »anställda allenast medelst kontrakt, i vilka överenskommits om viss ersättning för de prestationer, som vederbörande åtagit sig att utföra för postverkets räkning.» Vidare framhåller styrelsen, att lantbrevbärarnas uppgifter kunna vara helt andra än postförarnas. Därefter erinrar styrelsen, att riksdagen tidigare gjort vissa undantag från de av riksdagen angivna villkoren för erhållande av understöd, och nämner dessa fall. Styrelsen meddelar så, att i fråga om två av dessa personer, som genom riksdagens särskilda beslut erhållit understöd, har förelegat det skälet, att de skadat sig i tjänsten eller dylikt, och att de för den skull fått detta understöd, men i fråga om de övriga hade förelegat det skälet, att de under en lång följd av år — den ena 38 år, en annan 33 år och en tredje 43 1/2 år — fullgjort postföring och varit medelst personliga kontrakt anställda i postverkets tjänst. »Johansson och Ferm» — två av ifrågavarande personer — säger styrelsen, »hade fullgjort postföring under sällsynt svåra och krävande förhållanden, varjämte båda levde i svårt ekonomisk betryck. Lilja» — den tredje av dessa fall — »hade dessutom jämväl tjänstgjort såsom lantbrevbärare under 4 år 10 månader.»

Det har varit de skäl som gjort, att sådana postförare, som det nu är fråga om, tidigare erhållit pension eller understöd.

Går man nu till de framställningar, som här föreligga, och jämför dem med tidigare fall, synes det, som om det skulle vara mycket kraftiga och fullgiltiga skäl, som tala för ett bifall till den framställning, som är gjord i motionen nr 27 i första kammaren, vilken upptages under punkten b) i utskottets hemställan.

I första punkten av utskottets hemställan gäller det postföraren Jonas Gustaf Sellstedt i Sidensjö, som enligt motionärernas uppgifter varit anställd i postverkets tjänst i 25 år och fört karrpost två mil fram och tillbaka. Generalpoststyrelsen upplyser, att hans anställningstid varit 24 år 7 månader och väglängden 19 kilometer. I 12 år har det varit tre turer i veckan och den övriga tiden sex turer i veckan, fram och tillbaka. Han skulle väl varit mycket nära att erhålla pension, om det gällt samma anställningstid som för lantbrevbärare, men dock när han på långt när icke upp till de tjänstgöringsår, som tidigare ansetts erfordras för pension eller understöd för postförare.

Vidare gäller det förre postföraren Johannes Johansson i Vinmarp, vilken också står uppgiven såsom hemmansägare. Han har enligt motionen haft anställning i 19 år och fört kärpost två mil 3—5 gånger i veckan. Generalpoststyrelsen upplyser, att anställningstiden är 19 $\frac{3}{4}$ år och att väglängden varit 21 kilometer samt att han under 12 år fört posten tre turer i veckan fram och åter och under den övriga tiden 5 turer i veckan. I motionen uppgives, att en av Johansson gjord framställning om pension skulle av generalpoststyrelsen avslagits på grund av att »han ej haft anställningen i fråga i 25 år». Generalpoststyrelsen upplyser dock, att avslaget motiverats därmed, att »sökanden icke innehaft sådan anställning i postverket, som enligt gällande bestämmelser kunde berättiga honom till understöd av postmedel».

Därefter kommer en postförare Karl Alfred Alfredson i Brötjemark. Han har kört kärpost 13 kilometer fram och tillbaka 7 gånger i veckan och varit anställd omkring 22 år. Han är nu uppsagd från sin anställning på den grund, att reguljär bilomnibustrafik anordnats. Generalpoststyrelsen bekräftar dessa uppgifter men påpekar dock, att postbefordran genom de arrangemang, som vidtagits, numera är betydligt billigare än förut.

Om jag granskar dessa tre fall och jämför dem med tidigare beslut, synes bankoutskottets ståndpunkt, att man icke bör bifalla dessa framställningar, vara fullkomligt berättigad.

Den fjärde av de föreslagna postförarna är postbäraren Per Persson i Hjarsås. Han har, säger motionären, varit anställd i över 30 år men nu på grund av sjukdom och svaghet måst frånträda sin anställning. Han har burit 20—30 kilogram per dag en väglängd av 7 kilometer. Generalpoststyrelsen synes hava en helt annan uppfattning angående denna sak. Styrelsen meddelar, att han varit i postverkets tjänst endast under sju år och under övriga 25 år utfört sitt arbete i kommunens tjänst. Det synes alltså, som om någon jämförelse därvidlag icke skulle kunna anställas.

Sedan återstår den femte personen, som det här är fråga om, nämligen förre postföraren Mikael Mikaelsson i Yttervik. Han har, påpeka motionärerna, varit anställd i postverkets tjänst i 19 år, men därförinnan har han fullgjort samma tjänst under 17 år åt sin fader, under den tid denne innehade kontraktet. Den väglängd, han haft att tillryggalägga, har varit fem mil, och den börda, han varit skyldig att forsla, har sommartiden varit intill 84 kilogram. Under den s. k. förfallstiden, då terrängen är nära nog oframkomlig, ålåg det likväl Mikaelsson att framforsla 34 kilogram post. Generalpoststyrelsen meddelar angående honom, att hans anställning har varit i 18 $\frac{3}{4}$ år och att han i 13 år gått en tur och därefter 3 turer i veckan. Beträffande de 17 år, som motionärerna angivit, under vilka han före sin anställning hos postverket fullgjort samma tjänst, har generalpoststyrelsen alltså icke yttrat sig. Skulle man då endast hålla sig till vad generalpoststyrelsen anfört, skulle givetvis icke heller han hålla måttet i fråga om tjänstetidens längd för erhållande av pension eller understöd. Men då han utfört samma tjänst åt sin orkeslöse fader

*Pension åt
postföraren
M. Mikaelsson.*
(Forts.)

*Pension åt
postföraren
M. Mikaelsson.*
(Forts.)

under den tid, denne innehade kontraktet, vill det väl ändå synas, som om han utfört tjänsten under sådana förhållanden, att man i ett sådant fall som detta skulle kunna medgiva, att även denna tid räknades såsom tjänstear. Där så sker, skulle han uppnå en tjänstetid av 36 år, och han skulle således fullständigt fylla fordringarna i jämförelse med de postförare, som tidigare tillerkänts pension eller understöd. Det torde vidare icke vara olämpligt att omnämna, att när Mikael Mikaelsson frånträdde sin befattning, tillerkändes han av generalpoststyrelsen en gratifikation av 100 kronor såsom erkännande för det sätt varpå han utfört sitt arbete. För den som känner till förhållandena i orten och för övrigt för dem som tagit del av motionärernas framställning, är det uppenbart, att det icke går att jämföra de övriga här föreslagnas tjänstgöring och Mikaelssons arbetsprestationer. Det är nästan orimligt att tänka sig, att han under en så lång tid burit en sådan börda så lång väg och därtill mellan platser, där ordentliga vägar icke finnas, och där, såsom motionärerna påpeka, på sina ställen det nästan icke finnes några vägar alls. Jag tycker, att det är icke allenast billighet utan även rättvisa, som talar för, att man icke lämnar en sådan framställning som den föreliggande obeaktad. Alla skäl tala i själva verket för bifall till den framställning, som här är gjord om pension eller understöd åt förre postföraren Mikael Mikaelsson i Yttervik av 250 kronor. Jag skulle vilja vädja till kammaren, om det icke skulle vara ganska egendomligt att vägra en orkeslös arbetare, som under så många år troget fullgjort sitt arbete, ett så blygsamt understöd, som det här är fråga om.

Jag ber följaktligen, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtet fogade reservationen om ett understöd av 250 kronor åt förre postföraren Mikael Mikaelsson i Yttervik.

Herr Gustafsson, Karl: I denna liksom i den föregående frågan äro vi inne på känslökäl, och det är mycket svaga grunder, varpå vi skola fatta vårt beslut. Det är emellertid så i denna fråga, att denne person och de med honom jämnställda icke alls hava någon rätt till pension. Begäran därom härleder sig helt enkelt därifrån, att välvilliga motionärer framkommit med förslag. Den person, som det här är fråga om, säges hava tjänstgjort i 35 år. Av denna tid, får jag upplysa, har han 17 år varit hos sin fader, då denne hade kontrakt med postverket om postföringen. Det kan gärna erkännas och sägas, att i Norrland existera svåra förhållanden, och att denne person utfört ett gagneligt arbete. Men att på grund av detta bevilja honom pension, då man på grund av konsekvenserna varit tvungen att avslå andra motioner i liknande pensionsfrågor, har utskottet icke ansett lämpligt. Utskottet har därför anslutit sig till generalpoststyrelsens och statskontorets förslag om avslag å ifrågasvarande motion.

Trots att vi hört, att principer äro till för att frångås, och att man bör låta hjärtat tala, får jag anhålla, herr talman, att kammaren i detta fall ville följa utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Rosén: Då jag är en av de »välvilliga motionärerna» i denna fråga, skall jag be att få säga ett par ord. Det förhåller sig på det sätt, som utskottet säger, att riksdagen tidigare beviljat understöd i sådana här fall, om särskilda omständigheter föranlett det, eller om vederbörande tjänstgjort under sällsynt svåra och krävande förhållanden m. m. Ja, här föreligger utan tvivel ett alldeles särskilt sådant fall. Jag skall be att få citera några få rader i ett intyg, som kyrkoherden och landsfiskalen i Tärna sänt mig. »Under Mikael Mikaelssons tjänstetid hann icke ödebygdsvägen bliva färdig. På skogsstigar, blott till en ringa del röjda och spångade, och på sjöar måste han forsla ofta intill 80 kg. post. Vid storm och svaga isar fick han i snö och vatten bära postsäckarna i obanad mark omkring sjöarna, men posten kom då mera regelbundet och mera oskadad å rätt tid, än sedan skett.» Denne man har, som den förste talaren nämnde, forslat posten mellan Forsmark och Tärnaby, en sträcka av 53 kilometer. Han har under 17 år burit posten var fjortonde dag, under 13 år en gång i veckan och under de sista 6 åren två gånger i veckan i vardera riktningen. Under de sista 6 åren tillryggalade Mikaelsson varje vecka till fots under dessa förhållanden 212 kilometer i obanad mark. Han gick under dessa 6 år över 1,100 mil om året. Jag har roat mig att räkna ut den sammanlagda vägsträckan som han tillryggalagt under den tid, som han har forslat posten, och den uppgår till över 18,000 mil i obanad mark. Kan man hitta på några flera sådana fall, borde ingen ha någonting emot att bevilja understöd åt sådana män på ålderns dagar.

Det nämndes i intyget, att han hade att bära ofta intill 80 kilogram post. Det förefaller nästan otroligt, men jag innehar kontraktet mellan generalpoststyrelsen och Mikaelsson, och den mannen har förbundit sig att bära 84 kilogram post på ryggen sommartid och 34 kilogram under den så kallade förfallstiden, då det knappast är möjligt för en människa att taga sig fram utan börda. Denne Mikaelsson har under 35—36 år utgjort, kan man säga, den enda förbindelselänken mellan Tärna socken och Sverige, ty det har icke funnits någon väg förr än efter 1917, då han slutade sin tjänstgöring. Först därefter färdigställdes nämligen en ödebygdsväg av primitivaste slag. Nu pågår byggandet av landsväg, till vilken riksdagen har beviljat stora anslag, och när den vägen blir färdig går det lätt att taga sig fram till Tärnaby. Denna socken, Tärna, har, som de flesta av herrarna torde veta, sina handelsförbindelser uteslutande åt norsk sida. Jag tror, att en sådan samhällsgärning, som denne man utfört under en mansålder, är värd den ringa uppmuntran, som är ifrågasatt av motionärerna, eller 250 kronor i årligt understöd under hans återstående livstid.

Andra kammaren har behjärtat motionen och bifallit den, och jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr Bergqvist: I likhet med den föregående ärade talaren, medmotionären i denna fråga, ber jag också få fälla ett gott ord till förmån för Mikaelsson, och jag vädjar till kammaren att bevilja honom den lilla pension, som är ifrågasatt.

*Pension åt
postföraren
M. Mikaelsson.
(Forts.)*

*Pension åt
postföraren
M. Mikaelsson.
(Forts.)*

Den, som har sett Lappland under solljusa sommandagar, när sjöarna ligga spegelblanka och färgerna spela över fjälltopparna och snöfälten, tycker nog, att det är ett idealiskt land att bo i, ett land, där han kanske gärna skulle vilja leva. Men det är icke alltid, som dessa trakter visa en sådan uppsyn. När fjällvindarna svepa fram och nästan hota att sopa med sig allt, som finnes i deras väg, och när vågorna gå så höga på sjöarna, att man knappast kan komma fram med en båt, är det icke så lätt att hysa samma tankar. Jag kan nämna en liten rolig historia. Jag for en dag med roddbåt från Yttervik till Ajaur. Det var stark vind, och vi hade mycket svårt att komma fram. En av mina kamrater sade då: »Man talar om Atlanten, men ni skulle se Ajaur.» Ja, det är verkligen sant, att i förhållande till de farkoster, som man har där uppe, är det vådligare att i storm resa på denna sjö än i ett ångfartyg på Atlanten. Svårast äro dock förhållandena vissa andra årstider än på sommaren. Om man vintertid t. ex. råkar ut för snöstorm, kan man stundom varken komma fram eller tillbaka. Jag har själv erfarenhet av vad sådant vill säga. Jag har som bekant tjänstgjort i en Lapplandsförsamling, och jag har genom nätter legat ute under snöstorm ovanför trädgränsen. Men en person, som skall gå fram och tillbaka ideligen genom dylika bygder, huru ofta råkar icke han ut för sådana, jag kan gärna säga livsfarliga äventyr. När han t. ex. på våren eller hösten skall över sjöarna — ty mellan Forsmark och Tärnaby finnes det tre större sjöar och en mindre — så varken bär eller brister det, och han vet icke, om han skall komma till den andra stranden, men fram måste han.

Jag tror, att en person, som under mer än 30 år fört posten denna väg, är förtjänt av en uppmuntran. Mikael Mikaelsson är dessutom en person, som i sig själv är förtjänt av en liten honnör, enär han är en hederlig och arbetsam man. Dessutom kan jag lämna den upplysningen, att han numera har blivit ganska klen till hälsan, sannolikt beroende på alla dessa strapatser, som han har haft under sina postresor.

Jag skall nu emellertid icke utlägga texten vidare. Vi hava nyligen givit en större pension till änkan Vallentin i London. Skulle vi då icke också kunna giva dessa begärda 250 kronor till en man långt uppe i fjällbygderna! Jag vill säga, som det heter i Fänrik Ståls sägner: »Giv åt Stål en penning även!»

Jag yrkar bifall till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande moment hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den av herr Lindley m. fl. vid momentet anförda reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes av herr *Gustafsson, Karl*, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 22 punkten 3 b) och antager det förslag, som innefattas i den av herr Lindley m. fl. vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 16.

Mom. c) — e).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Återstående punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutsrottets utlåtande nr 26, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av § 10 i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.

Om fortsatt tillämpning av norrländska förbudslagen.

Genom en den 24 februari 1922 dagtecknad proposition, nr 75, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 (nr 247) angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.

Häri genom förordnas, att lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom, vilken lag gäller tills vidare intill den 1 juli 1922, skall äga fortsatt tillämpning tills vidare intill den 1 juli 1923.

Om forisatt
tillämpning
av norrländ-
ska förbuds-
lagen.
(Forts.)

Den i propositionen avsedda lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom innehöll, att lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom (den norrländska förbudslagen) i dess nuvarande lydelse, utom 3 § och de hänvisningar till denna paragraf som i lagen förekomme, skulle äga tillämpning jämväl i de delar av landet, där lagen för närvarande icke gällde; dock att vid denna tillämpning med förening skulle förstås allenast ekonomisk förening, som ej dreve bank- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse, samt vad i 7 § stadgades skulle hänföras till tiden för ikraftträdandet av lagen den 20 maj 1921 eller den 22 i samma månad.

Med föranledande av propositionen hade inom första kammaren av herr *Lindhagen* väckts en motion, nr 108, vilken likaledes hänvisats till lagutskottet och för förberedande behandling överlämnats till andra lagutskottet. Ut i denna motion hade av motionären hemställts, att riksdagen måtte antaga en lag angående provisorisk ändring i viss del av ovan nämnda lag den 4 maj 1906 (den norrländska förbudslagen) av innehåll att vad i 3 § av samma lag i dess nuvarande lydelse vore stadgat och de hänvisningar till nämnda paragraf, som i lagen förekomme, skulle upphöra att gälla tillsvidare intill den 1 juli 1923.

Med förmälan bland annat att utskottet komme att framdeles avgiva särskilt utlåtande över nämnda motion, hade utskottet i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herr *von Sydow* och greve *Spens*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å propositionen.

Greve *Spens*: Herr talman, mina herrar! Den provisoriska lag, som nu föreslagits att förlängas på ett år, antogs av riksdagen förra året i anledning av motioner av herrar *Lindhagen* och *Olsson* i Golvvasta. I bägge kamrarna funnos därvid betydande minoriteter, och i denna kammarerhöll lagen blott en ganska ringa majoritet.

Lagen innebär, att den så kallade norrländska förbudslagen av år 1906, innefattande förbud i vissa fall för bolag och föreningar att förvärva fast egendom, skall tillämpas jämväl inom de delar av landet, där den icke förut gällt och således även i mellersta och södra Sverige, där den enligt min mening är åtminstone på de flesta håll obehörlig. Sedan lagförslaget förra året antagits av riksdagen för dess del, remitterades förslaget till lagrådet, vars samtliga ledamöter uttalade betänkligheter mot lagen. Två ledamöter ansågo emellertid dessa betänkligheter icke vara avgörande, men de övriga två ledamöterna avstyrkte lagens godkännande av Kungl. Maj:t. Dessa två ledamöter av lagrådet anförde därvid för sitt avstyrkande bland annat: »Den fara för den egentligen jordbruksidkande, självägande befolkningens bestånd och oberoende, som på grund av bolagens omfattande jordförvärv ansetts föreligga i de norra delarna av riket och utgjort skälet för den omförmälda lagens

tillkomst, gör sig uppenbarligen icke ens närmelsevis med samma styrka gällande i fråga om mellersta och södra Sverige, i allt fall icke beträffande den ojämförligt större delen därav. Såsom redan tidigare vid behandlingen av frågan om införande av en provisorisk lagstiftning i förevarande hänseende framhållits, är nämligen bondeståndets ställning där väsentligt starkare än i Norrland och det sociala läget därstädes därför också ett annat. I det skick, vari utredningen ännu befinner sig, kan densamma näppeligen heller i och för sig anses lämna tillräcklig ledning för ett bestämt ståndpunkttagande till frågan, om eller i vilken mån en förbudslagstiftning sådan som den för Norrland gällande må anses påkallad jämväl för de delar av riket, varom nu är fråga. Och vad det föreslagna provisoriet angår, synes visserligen av utredningen framgå, att även där inom vissa län eller länsdelar på senare tiden jord i avsevärd omfattning övergått i bolags ägo. Men man stannar i ovisshet om, i vilken utsträckning dessa förvärv omfattat bondejord i egentlig mening. Till ej ringa del torde åtminstone inom vissa landsdelar förvärven gällt jord, tillhörig bruk eller fideikommissstiftelser.»

Lagen blev emellertid av Kungl. Maj:t antagen och utfärdad, och nu har Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen föreslagit lagens förlängning på ytterligare ett år i avvaktan på jordkommissionens förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom, vilket förslag bland annat innehåller bestämmelser rörande bolags och föreningars rätt att förvärva fast egendom. I år har lagrådet lämnat förslaget utan anmärkning, och lagrådet har naturligtvis ej haft anledning att upprepa sina betänkligheter, då Kungl. Maj:t icke fäst avseende vid desamma.

Utskottets majoritet har nu ansett, att då lagen förra året tillkom på riksdagens eget initiativ och jordkommissionen numera efter propositionens framläggande avlämnat sitt lagförslag om rätt att förvärva och besitta fast egendom, riksdagen borde utan vidare bifalla den provisoriska lagens förlängning. Vi reserverar, vilka förra året voro emot lagens antagande, hava emellertid ansett oss ej kunna underlåta att reservera oss mot detta förslag. Vi ansluta oss därvid huvudsakligen till de skäl mot lagen, som förra året anfördes inom lagrådet.

Norrlandslagen avser förhindrande av egentlig bondejords övergång i främmande händer. Såvitt jag kunnat finna av den utredning, som jordkommissionen numera lämnat, har det icke visats, att bolag eller ekonomiska föreningar i mellersta eller södra Sverige köpt någon bondejord i egentlig mening. Den jord som de köpt och som åtminstone på senare tider skett i ringa omfattning, har tvärtom merendels utgjorts av stora egendomar, och dessa hava bolagen i regel skött utmärkt. En del av dessa bolag hava också utgjorts av jordbruksaktiebolag och ofta innehafts av arvingar, vilka velat behålla arvejord oskiftad samt ansett detta kunna ske med mindre risk för de särskilda arvingarna, om de bildade bolag. Andra bolag, som köpt jord i dessa delar av landet, äro egnahemsaktiebolag, och för dem behövs ju icke lagen.

För att norrlandslagens tillämpning skall med fog utsträckas till

Om fortsatt tillämpning av norrländska förbudslagen.
(Forts.)

*Om fortsatt
tillämpning
av norrländ-
ska förbuds-
lagen.
(Forts.)*

de delar av landet, där jordbruket är huvudnäring, fordras, enligt min uppfattning, en överväldigande bevisning om att starka sociala och nationalekonomiska skäl kräva det, men sådan bevisning har icke presterats, vad jag kunnat finna. Där jordbruket är huvudnäring, såsom i större delen av mellersta och södra Sverige, föreligger ej någon tendens, att bolagen slå under sig stora jordkomplex, särskilt icke bondejord. Utvecklingen går tvärtom där i den riktningen, att de stora egendomarna styckas till småbruk. Tiderna äro nu även sådana, att jordspekulation från bolagshåll icke kan väntas i någon avsevärd utsträckning under den närmaste tiden. Jag vill även framhålla, att större jordbruk äro mycket nyttiga att hava, dels såsom mönsterjordbruk, dels för brödsädesbehovets säkerställande. Det visade sig nämligen under kristiden, att det var huvudsakligen från större gårdar, som brödsäd kunde få köpas.

Jag skall slutligen också be att få uttala mitt tvivel om, att en kungl. proposition, byggd på jordkommissionens omförmälda stora lagförslag om rätt att förvärva och besitta fast egendom, kan hinna komma fram till nästa års riksdag. Detta lagförslag är nämligen av synnerligen vidlyftig och genomgripande betydelse och behöver därför mycket noga granskas. Lagförslaget innehåller bland annat, att jord i många fall icke får gå i handel mellan enskilda personer utan tillstånd av vederbörande länsstyrelse vid äventyr att eljest följer åtal vid domstol och fastighetens exekutiva försäljning. Jag antager därför, att, om utskottets förslag skulle bifallas, kommer nog frågan igen på samma sätt vid nästa års riksdag.

På grund av dessa skäl, herr talman, hemställer jag om avslag å såväl utskottets förslag som den kungl. propositionen.

Herr Petré n, Bro r: Herr talman! Den föregående talaren har redogjort för innebörden i detta utskottsbetänkande, så att jag icke behöver dröja därvid. Han har i enlighet med den vid betänkandet fogade reservationen hemställt om avslag å propositionen, därvid stödjande sig å de skäl, som vid fjolårets behandling av ärendet anfördes av reservanterna inom utskottet, och har han nu återopat till ytterligare stöd för denna mening ett uttalande av två ledamöter av det lagråd, som hördes över det av riksdagen i fjol antagna lagförslaget. Jag vill med anledning härav endast säga, att lagrådet hade ju även två andra ledamöter, och dessa konstaterade i ett gemensamt yttrande, att det icke kunde förnekas, att i fråga om vissa av norrländska förbudslagen ej berörda landsdelar åtskilliga skäl talade för behovet av en lagstiftning, och därmed också av en provisorisk sådan, gående ut på att reglera bolags förvärv av bondejord. Beträffande åter andra av nämnda landsdelar, hade något dylikt behov ej påvisats. Avgörande betänkligheter syntes emellertid ej möta mot att låta hela den från 1906 års lag undantagna delen av riket omfattas av en sådan provisorisk lagstiftning. Således motsatte sig ej dessa två lagrådsledamöter tillkomsten av den nu gällande provisoriska lagen. Greve Spens anförde, att då lagrådet i år enhälligt förklarar sig icke hava någon anmärkning att göra emot en förlängning av provisoriet, så är väl anledningen härtill den, att lagrådet ansett lönlöst att upprepa

sina anmärkingar för i fjol. Jag skulle vilja tro för min ringa del, att skälet är ett annat, nämligen väl det, att lagrådet ansett, att den stabilitet och den kontinuitet, som är önskelig för ett lands lagstiftning, icke heller härvidlag bör åsidosättas. Hava nämligen statsmakterna, såsom här är fallet, antagit en provisorisk lag under ett år till förhindrande av att befarade olägenheter skulle hinna inträda, innan förslag till en tillärd definitiv lagstiftning i ämnet blir utarbetat och föremål för statsmakternas prövning, så finnes det, då denna prövning ej ännu hunnit ske, skäl för att låta detta provisorium fortsätta ännu ett år, så att man icke ryckvis låter växlande bestämmelser gälla från det ena året till det andra. Jag skulle hava anledning tro, att detta varit lagrådets verkliga skäl för att i år lämna förslaget om provisoriets förlängning utan anmärkning.

Jag tror också för min del, att den uppgift, som av den föregående talaren lämnades därom, att det icke är sannolikt, att något förslag på grundval av det nu föreliggande betänkandet kommer att ligga på riksdagens bord för prövning nästa år, icke har fog för sig. Samtliga de remisser, som utgått beträffande detta lagförslag, äro ställda till besvarande före den nästkommande augusti, och det ligger häri en tydlig hänvisning till att det är den nuvarande regeringens mening att söka framlägga ett lagförslag i ämnet till riksdagens prövning nästa år, säkerligen i varje fall i vad angår den speciella fråga, som det nu gäller. De anmärkingar, som hittills riktats mot detta betänkande, hava icke heller gällt så mycket frågan om eventuell utsträckning av den norrländska förbudslagen till mellersta och södra Sverige, utan fastmera de andra djupt ingripande frågorna i betänkandet, angående koncession å jordförvärv m. m.

Jag skulle därför för min del vilja tro, att den av lagrådet i år enhälligt intagna ståndpunkten är fotad på goda och sakliga skäl.

Nu har emellertid greve Spens jämväl, med citerande av de två först berörda lagrådsledamöternas uttalande i fjol, velat anföra sakliga skäl för att det i betänkandet innefattade förslaget om norrländska förbudslagens utsträckande till övriga delar av riket icke har någon bärande grund och att fördenskull propositionen om provisoriets förlängning icke bör bifallas. Jag nödgas då säga, att utredningen i detta spörsmål ligger i år annorlunda till än i fjol. Då förelåg endast stickprov av ännu ej färdigarbetad statistik, men i år föreligger en uttömmande bearbetning av inkomna statistiska uppgifter, vilka visa för den, som tager del av desamma, att det i mycket betydande delar av de av norrländska förbudslagen ej berörda delarna av landet ovedersägligen förefinnes bolagsinnehav till väsentliga delar av landets areal. Jag skall icke här trötta kammaren med att citera några nämnvärda siffror vid denna timme på dygnet, ty det är icke lägligt, utan vill inskränka mig till att säga, att siffrorna för de av norrländska förbudslagen oberörda delarna av Gävleborgs och Kopparbergs län visa så övervägande i denna riktning, att jag icke tror, att någon kan tveka om behovet av lagens utsträckning till nämnda länsdelar. Även för flera andra län äro siffrorna rörande bolags jordinnehav så väsentliga, att om jag ser till själva total-

Om fortsatt tillämpning av norrländska förbudslagen.
(Forts.)

Om fortsatt
iillämpning
av norrländ-
ska förbuds-
lagen.

(Forts.)

arealen för länen, gå bolagens och de med dem jämställda ekonomiska föreningarnas innehav upp till icke mindre än exempelvis 20,9 % i Uppsala län, 14,5 % i Stockholms län, 11,6 % i Östergötlands och 10,9 % i Kronobergs län, för att icke nämna Örebro län med 36,8 % och Västmanlands län med 23 %. Även om jag frånser arealen av skogsmark, som ju proportionsvis mest är föremål för bolagens innehav, och blott ser till själva åkerarealen, ligger det i ett flertal län så till, att bolagens och de ekonomiska föreningarnas sammanlagda areal av åker är över 9 à 10 % av länens hela åkerareal. För mig är det dock viktigare i denna del, om man kan härutinnan påvisa några stegringstendenser för den senare tiden. Jag vill då säga, att det finnes en uttömmande utredning å denna punkt, som gör, att, då man litet närmare tar del av densamma, man står rätt så betänksam inför de föreliggande siffrorna. Jämförelsen är byggd på taxeringsvärdena å femårsperioder från 1890 och fram till och med 1919, och även om man skulle medgiva, att de taxeringsvärden, som äro tillkomna vid fastighetstaxeringen år 1918 jämfört med de föregående årens, säkerligen procentvis mera höjt bolagens fastighetsvärden såsom proportionsvis mera omfattande skogsmark, kan man icke komma ifrån, om man jämför enbart 1918 och 1919 års siffror, vilka ju bygga på samma fastighetstaxering och där ökningen i procenttal således måste betyda en faktisk ökning i bolagens innehav, att dessa siffror göra en ganska betänksam. De visa nämligen t. ex. för Kronobergs län, att taxeringsvärdet å bolagsgruppens jordbruksfastighet i procent på all sådan fastighet inom länet ökades å det enda året — siffertalet grundat således på samma fastighetstaxering — från 10,8 till 11,8 i Uppsala län från 8,5 till 12,1 i Kalmar län från 5,4 till 6,8, i Blekinge län från 3,8 till 4,7, i Hallands län från 1,5 till 2 etc. Jag vill med detta hava sagt, att det nu finnes ett helt annat åskådningsmaterial i denna fråga än i fjol.

Greve Spens fäste sig mycket vid tvenne lagrådsledamöters uttalande i frågan, men jag vill härvidlag erinra, att det finnes jämväl andra myndigheter i landet, vilkas omdömen i detta hänseende kunna hava väl så stor betydelse. Det är länsstyrelserna. De hava redan yttrat sig i denna fråga, då jordkommissionens tidigare med dess nu föreliggande betänkande i allt väsentligt sammanfallande förslag i denna särskilda fråga av den 28 januari 1920 var ute på remiss. Och går man igenom länsstyrelsernas yttranden, och därvid frånser de fem län, där norrländska förbudslagen gäller, och de två län — Gävleborgs och Kopparbergs län — där den delvis är gällande och där det vill synas självfallet att ett behov av en utsträckning till länen i deras helhet föreligger, så visar det sig, att av de övriga sju länsstyrelserna fem bestämt tillstyrkt den föreslagna utsträckningen av den norrländska förbudslagen, två tillstyrkt densamma men dessutom hemställt om liknande bestämmelser även beträffande enskild mans jordförvärv, två ställt sig icke avvisande, tre uttalat sig synnerligen svagt, dock med vissa önskemål för, och endast fem bestämt avstyrkt förslaget. Jag menar, att man kan hava skäl erinra sig detta, när det nu gäller att pröva, huruvida denna av statsmakterna genomförda provisoriska lag bör förnyas på ett år, tills det nu hos myn-

digheterna ute i landet på remiss varande definitiva lagförslaget hinner bliva föremål för prövning, och jag kan ej, i motsats till den föregående talaren, tycka annat än att den ifrågasatta förlängningen av lagen är en klok och sund åtgärd. Det kan säkerligen icke bliva några som helst vådor av att så sker, ty i de landsdelar, där behov av lagen kan tänkas icke föreligga, ske i stort sett inga bolagsförvärv av fast egendom, varför olägenheterna av lagens förlängning där också bli minimala. Det visar sig också av erfarenheten från detta år, då lagen provisoriskt gällt, att i praktiken inga olägenheter av densamma uppstått. Det skulle alldeles säkert hava framkommit både i utskottet och motionsvis, om motsatsen varit fallet, men så har ej skett.

Jag skulle också vilja säga, att erfarenheten beträffande den norrländska förbudslagen i fråga om de norrländska länen och även den s. k. Värmlandsundersökningen visat för många, att det ibland är klokt att icke komma för sent med lagstiftningsåtgärder av nu förevarande slag. Ingen torde väl bestrida, att om den norrländska förbudslagen kommit till tidigare, det nu i ett och annat avseende varit fördelaktigare för den jordbruksidkande befolkningen i dessa landsdelar.

Greve Spens framställde en bild av välskötta fastigheter i bolags händer. Jag skulle vilja häremot ställa upp en annan bild, som jag har mycket klart minne av från min egen ungdom. Det var ett stort jordkomplex i närheten av mitt hem, som bytte ägare i det att det från enskild ägare övergick att tillhöra bolag. Det var ganska slående att se, hurusom hela den sociala trevnaden på några få år förbyttes till sin motsats å denna jordkomplex. Det var bristen på personlig samhörighet med godset och dess folk från bolagsledningens sida, som gjorde de underlydande på detta komplex till personer av en annan typ än förut. Jag kände detta på den tiden som ett mycket påtagligt bevis för att det icke i stort sett vore gagneligt, att vår svenska jord ginge över från enskilda till bolag. Och här gäller det ingenting annat än att genom förlängning av en i föl antagen provisorisk lag bereda tillfälle till övervägande, i vad mån bestämmelser till förebyggande härav äro erforderliga även för landets mellersta och södra delar.

Herr talman. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr von Sydow: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall villigt medge, att ifall man ser den nu föreliggande frågan endast ur synpunkten av kontinuitet i lagstiftningen, skulle man ställa sig på samma ståndpunkt som den föregående ärade talaren. Emellertid kan detta knappt vara tillräckligt skäl för oss, som när detta ärende förut varit före till behandling i riksdagen, ansett en sådan lagstiftning oklok och förhastad, att nu gå med på den, därför att riksdagen en gång förut gjort det. Det kan inte förnekas och har aldrig förnekats, att här är fråga om ett allvarligt ingrepp i den privata äganderätten, och ett sådant borde icke komma till stånd, såvida icke fullkomligt trängande skäl för ett ingripande kunna framvisas. I annat fall måste det bli ett övergrepp från statens sida gentemot den enskilde. När ärendet förra året var före, kunde

Om fortsatt tillämpning av norrländska förbudslagen.
(Forts.)

Om fortsatt
tillämpning
av norrländ-
ska förbuds-
lagen.
(Forts.)

det inte påvisas, att några sådana skäl förelägo, ehuru riksdagen i alla fall tog den kungl. propositionen.

Nu har ju saken kommit i ett förändrat läge, ty nu föreligger i varje fall en utredning av jordkommissionen av de förhållanden, som skulle ge anledning till en sådan lagstiftning. Herr Petrén anser, att denna utredning visat behovet av lagen. Det är egendomligt, mina herrar, men jag har vid studiet av denna utredning kommit till en alldeles motsatt uppfattning. Jag vill säga, att jag aldrig varit motståndare till norrländslagen utan alltid anhängare av den, och jag kan ge herr Petrén rätt i, att det måhända varit lyckligt, om den kommit till tidigare. För de områden, för vilka den är avsedd, hade det kanske behövts. Jag vill också säga, att den föreliggande utredningen enligt min tanke visar, att det finns delar av vårt land, dit det vore av behovet påkallat att utsträcka norrländslagen, exempelvis de delar av Gävleborgs och Kopparbergs län, som herr Petrén nämnde, och några andra. Det har där visat sig, att bolagens förvärv av fastigheter tagit sådan omfattning, att man torde kunna säga, att det utgör en social våda. Men då man går därhän att vilja utsträcka denna provisoriska lagstiftning till rena jordbrukslän, exempelvis till Halland, där utredningen visat, att endast två procent av jordbruksarealen tillhör bolag, är det att gå för långt. Jag vill alldeles bestämt påstå, att inga skäl förebragts under utredningen, som kunna ge anledning till att utsträcka lagen till sådana delar av landet.

Jag är också av en annan mening än andra lagutskottets ärade ordförande, då han säger, att den omständigheten, att bolagens jordförvärv under de senare åren i ett eller annat fall stigit kanske från fem till sex procent av arealen, är ett tvingande skäl att införa en sådan lagstiftning. Jag vill för min del säga, att en sådan ringa ökning inte alls kan utgöra någon anledning ur social synpunkt att tillämpa en dylik förbuds lag, särskilt när man betänker, att av dessa bolag utan tvivel en hel del icke kommit till annat än som en form för enskildes äganderätt.

Jag ber också att få säga, att när det här är fråga om en provisorisk lagstiftning, som skall förbereda en viss lag, synes mig vars och ens ställning i viss mån bliva beroende av, hur han ställer sig till den blivande definitiva lagstiftningen. Förslaget hertill fanns icke publicerat förra gången vi hade ärendet före, men har nu publicerats. Jag finner det för min del vara av den beskaffenhet, att jag har mycket svårt att ge min anslutning till detsamma; det förefaller mig, att utredningen icke givit vid handen, att den föreslagna lagstiftningen är av nöden, allra minst en lagstiftning av så ingripande natur. Den föreslagna lagstiftningen innebär, att handelsbolag, aktiebolag och ekonomiska föreningar i regel skola ha Kungl. Maj:ts koncession för att besitta fast egendom och lägger även utomordentligt starka band på den enskildes rätt att förvärva sådan egendom.

Slutligen ber jag att få säga, att det i varje fall synes mig, att ingen, som verkligen känner de ekonomiska förhållandena för ögonblicket här i landet, kan vara i tvivelsmål om, att ingen son helst fara föreligger för att bolagen under nuvarande omständigheter skola söka slå under sig

jord i sådan omfattning, att det kan bli någon social fara. Bolagen äro i allmänhet i sådant betryck, att de få vara tacksamma att få behålla det de ha, och de tänka inte på någon expansion i sådan omfattning, att man behöver stifta lagar däremot.

Jag ber, herr greve och talman, att få ansluta mig till greve Spens yrkande.

Herr Petrén, Bror: Den siste talarens anförande föranleder mig att yttra ännu några ord. Herr von Sydow ställde egentligen frågan så, som om det nu gällde att slutligt bedöma spørsmålet om den norrländska förbudslagens utsträckande till mellersta och södra delarna av landet. Jag har ställt mig på den ståndpunkten, att det icke finnes anledning att nu intaga någon slutgiltig ställning till den frågan därför att förslaget därutinnan icke ännu ligger för en slutgiltig prövning vederbörligen berett. Jag har emellertid påpekat, att den statistik, som nu föreligger i frågan, är av den beskaffenhet, att man i år har större skäl att besluta ett provisorium än vad fallet var i fjol och framförallt fullgoda skäl att förlänga å ännu ett år det provisorium, som en gång beslutats. Detta var huvudinnehållet i mitt anförande och jag vidhåller det yrkande jag gjort.

Herr greve Spens: Jag skall be att få säga några ord i anledning av den ärade utskottsordförandens anförande. Det är visserligen sant, att jordkommissionen nu förebragt en utredning över bolags förvärv och innehav av jord även i södra och mellersta Sverige, men det har inte visats, att denna jord är egentlig bondejord, och åtminstone i de delar av landet, som jag känner bäst till, har den huvudsakligen utgjorts av större egendommar.

Vidare sade den ärade utskottsordföranden, att den provisoriska lagen icke skulle komma att medföra några avsevärda olägenheter för de delar av landet, där den icke vore behövlig. Enligt min mening ligger emellertid en betydande olägenhet i de besvär och kostnader samt den tidsutdräkt, som föranledas av en ansökan till Kungl. Maj:t om tillstånd att förvärva en fastighet. Oftast behöver en advokat anlitas för ansökningens uppsättande och anskaffande av vederbörliga handlingar, som måste medfölja, och detta medför mängen gång betydande kostnader. I dessa tider borde man mer än någonsin undvika att förorsaka dylika kostnader, och detta gäller även bolagen. Att märka är även, att de bolag, som köpa fastigheter, icke alltid äro industribolag, utan i mellersta och södra delarna av riket ofta jordbruksbolag och egnehemsbolag. Den tidsutdräkt, som ett tillstånd av Kungl. Maj:t medför, skulle ofta förorsaka hinder för ägarna att på lämpligt och ekonomiskt sätt använda sina fastigheter. Ekonomiska förluster och hinder i näring skulle således bli följderna av denna lags antagande för de bolag och ekonomiska föreningar, som skulle drabbas därav.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindhagen: Så vitt jag hört av debatten, kan jag konsta-

Om fortsatt
tillämpning
av norrländ-
ska förbuds-
lagen.
(Forts.)

tera två stora motsägelser mellan de båda, som talat emot propositionen. Herr von Sydow sade, att för närvarande äro bolagen så illa ute, att de allra minst tänka på att förvärva än mer fast egendom, och den siste talaren sade, att det skulle bli så mycket besvär med ansökningar för att få koncession, att man därför icke kunde taga förslaget. Således å ena sidan: inga förvärv, å den andra: åtskilliga förvärv. Vem skall man tro av de båda ärade talarna?

Den siste talaren framhöll också, att det bara var stora egendommar, som bolagen köpte. Det är också en stor skada, att de stora egendomarna för framtiden undandragas den bosättning, som möjligen skulle kunna erbjudas på dem, och som landet ropar efter just nu till följd av industriens nedgång. Men den statistik, som jordkommissionen åstadkommit och som finns i tryck tillgänglig, visar för övrigt, att bolagens jordförvärv både före och under kristiden omfattade både större och mindre egendommar. Vad skall det tjäna till att göra en enquête med svar från hela landet, om man sedan icke skall använda densamma, utan lyssna till den siste talaren, som grundade sig mera på egna förhoppningar än på sakkäntedom.

För övrigt kan jag aldrig tänka mig, att i dessa tider, då såväl regeringen som en enhällig jordkommission och ett enhälligt lagråd och, såsom jag tror, även en ganska enhällig opinion ute bland det jordbrukande folket i landet kräva, att bolagen icke längre få tillåtelse att förvärva bondejord och minska den självägande jordbrukande befolkningen — jag kan icke tänka mig, att det i ett sådant ögonblick skulle vara visligt av denna kammare att med ändring av ett föregående beslut och en redan promulgerad lag falla tillbaka till ett äventyrligt tillstånd och äventyra den lagstiftning vi framdeles skola fatta definitivt beslut om.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det föreliggande utlåtandet hemställt samt vidare på avslag därå, och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sederholm* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker.

Motionen hänvisades till bevillningsutskottet.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10,54 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.